

کول سوو

مجله بیهگ مه فتانه گشتی بیه له لاین
ده زگای رووشنهویری (شه فتهق) بلاونه کر بیهگ

شماره (٤٥) تشرین بیهگ (٢٧٠٨-٢٧٠٩) کوردی (٢٠٠٩) میلادی

چوین خوه مان ئهرا هه ئوژاردن پهرله مان
عیراق ئاماده بکهیم؟
ئهرا چه بایه سه کوردستان وه یهک لیست
به شداری پهرله مان عیراق بکهیگ؟
بیلا خوه نستن تازه یگ ئهرا سیاسهت و فهرههنگ
ئاویمان بکهیم

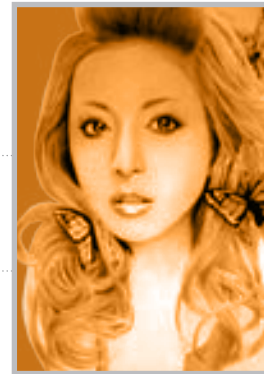
www.shafaaq.com

RADIO SHAFQAQ
BAGHDAD FM 102

گشت زانیه ک له‌هه‌لوژاردنه‌یل په‌رله‌مانی مانگ ته‌ممووز ئه‌سأل هیزه‌یل سیاسی تازه‌یه‌گ هاتنه‌میدان رگا‌به‌ری یا مونا‌فه‌سه‌وتویه‌نستن به‌شیک له‌کوردسیه‌یل په‌رله‌مان کوردستان وه ده‌س بارن و‌فراوان بوین لیسته‌یل له‌هه‌لوژاردنه‌یل کار سروشتیه‌گه‌وه‌هر هیزیاکیان سیاسی ماف خوه‌به‌وه‌گوره‌ی به‌رنامه‌ی جیاواز له‌هه‌لوژاردنه‌یل به‌شداری به‌کیه‌گ و‌ئستحقاق خوه‌ی باریکه‌ده‌س؛ وه‌لی گشت زانیه‌ن ک له‌سه‌ره‌تای سال ئاینده هه‌لوژاردنه‌یل په‌رله‌مانی له‌سه‌راسه‌ر عیراق ئه‌نجام کریک و‌ئیچاره‌گو‌پریان که‌ورایگ که‌فیکه‌نا و هیزه‌یل و کیانه‌یل سیاسی به‌شدار له‌هه‌لوژاردنه‌گان هه‌رله‌لایه‌ن شیعه‌بگه‌ری تاره‌سیکه‌برایه‌یل ئه‌هل سونه‌تیش و ئه‌و کیانه‌یله‌ک په‌رله‌مان ئه‌روو ته‌شکیل دانه‌شایه‌د به‌عزیه‌گیان له‌میدان نه‌مینی و کیانه‌یل تازه‌یه‌گ شوینیان بگرنه‌و وه‌هر له‌ئیه‌سه‌وه‌هر لایه‌نیگ و هیزیک وه‌گوره‌ی به‌رزه‌وه‌ندی خوه‌ی نیشته‌گه‌به‌رنامه‌رشنیگ و‌هاوپه‌یمانی وه‌ل لایه‌نه‌یلتر که‌یک تا له‌په‌رله‌مان تازه‌شوین خوه‌ی به‌کیه‌گ و نه‌خش خوه‌ی له‌پرووسه‌ی سیاسی بازی به‌کیه‌گ . ئه‌جا ئیه‌می‌کورد بارووه‌زعمان وه‌ل گشت کیانه‌یلتر جیاوازه‌له‌وه‌ر ئه‌وه‌گ ئیه‌مه‌نه‌ت‌وه‌یه‌گیه‌م و‌تایه‌نه‌ندی خوه‌مان دیریم و تا ئیه‌شیش کیسه و ناکووکیه‌یل که‌ورایگ وه‌ل حکوومه‌ت به‌غدا دیریم ک هیمانی چاره‌سه‌ریگ عادلانه‌رایان په‌یا نه‌کریا‌گه‌له‌وانه‌یش کیسه‌ی ناوچه‌یل داوریگ له‌خاک هه‌ریم کوردسان وجیوه‌جی کردن ماده‌ی 40 ده‌ستور دایم و‌مه‌سه‌له‌ی یاسا یا قانون نه‌فت و‌غاز و راسه‌و‌کردنه‌یل ده‌ستوری و‌مه‌سه‌له‌ی پێشه‌مرگه و میزانیه و چه‌ندین کیسه‌ی بویچه‌گه‌ر. ئه‌جا هه‌ر وه‌و جووره‌گ و‌تیم ئه‌گه‌ر له هه‌لوژاردنه‌یل په‌رله‌مانی کوردستان هه‌رچه‌ن کیان و هیز سیاسی له هه‌لوژاردن به‌شداری به‌کن هویج کیسه و گرفتیک نه‌و هه‌رچه‌ن کیانه‌یل فره‌تر بوون و به‌رنامه‌یل جیاوازتر بوون هاوولاتی کوردستانی خاستر تویه‌نی ده‌نگ به‌یکه‌ئه‌ولایه‌نه‌ک خزمه‌ت وه پی که‌یک ؛ وه‌لی له‌هه‌لوژاردنه‌یل سه‌راسه‌ری له‌یوا نیه‌ئیه‌بایه‌د له‌به‌غدا هه‌ر ناکووکیه‌گ وه‌ل به‌کا دیریم یا هه‌ر ناره‌زایه‌تیه‌گی له‌کرده‌وه‌ی حکوومه‌ت و په‌رله‌مان کوردستان دیریم گشت ئه‌و ناکووکیه‌یل ییلیمه‌لاوه‌و جوور کورد قسه‌مان به‌کیک بووگ به‌ک هه‌لوئیست بویمین ؛ چوین ئه‌گه‌ر له په‌رله‌مان به‌غدا وه‌ چهن لیست به‌شداری به‌کیه‌م و هه‌رکه‌ئه‌را خوه‌ی کاریکه‌یک هویج که‌س ولایه‌نیگ وه ئامانج خوه‌ی نیه‌ره‌سیگ و زه‌رده‌مه‌ن یه‌کم سه‌رحه‌م ملله‌ت کوردستانه‌وه‌ئوانه‌گ وه ئه‌قل و‌حکمه‌ت هاوپه‌یمانی وه‌ل کیانه‌یلتر به‌کیه‌م تا له‌په‌رله‌مان ئاینده‌وه‌هیز بویمین و بتویه‌نیم بره‌سیمه‌ئو ئامانجه‌یله‌ک تا ئیه‌سه‌نه‌تویه‌نسیمه‌بره‌سیمه‌ییان و له‌ نوای گشتیان سه‌رله‌نوو هاوردنه‌وه‌ی ناوچه‌یل داوریگ ئه‌را بان خاک کوردستان و ده‌س به‌کیه‌مه‌ئاوه‌دانی ئه‌و ناوچه‌یله‌.

سەرباس نويسەر

46

ره‌یی‌نی وشه‌یه‌گ د‌ئ‌خوه‌شکه‌ر
ود‌ئاو‌زکه‌ره ؛ ئه‌را نموونه‌وه‌ختی
باس که‌یه‌م

34

کرملین ناوه‌ند یامه‌رکه‌ز جوگرافی
گرنگیه‌گه‌ ئه‌را شار مۆسکو؛
ناوه‌ندیگ سیاسیه‌شه‌

4

پیشبینی و خوه‌ندنه‌وه‌ی ئاینده‌وه
تاییه‌ت له مه‌یدان سیاسی ،
خوه‌ندیگ

سەر نويسەر

عه‌لی حسین فه‌یلی

به‌رئوه‌به‌ر نویسانن

ماجد سویره‌میری

ده‌سته‌ی نویسه‌ریل

چه‌مال ئه‌رکوازی

ئاراس جواد

سارا عه‌لی

نسرین میرزا

ئارام حه‌سه‌ن

ئاماده‌کردن هونه‌ری

له‌یس عیسا ئیبراهیم

Tel:

07901373702

7403411

8836604

gullsoo@shafaaq.com

نرخ 1000 دینار

- 7 هه‌لوئیسته‌یل مالکی به‌شیگن له‌چه‌؟
- 10 ئایا کی سوپای عیراق پر چه‌ک که‌یک؟
- 14 ئایا عیراق ولایتیک ئازاده‌؟
- 19 یه‌ک لیستی له‌که‌رکوک له‌به‌رژه‌وه‌ندی کورده
- 28 نه‌خش ئعلام ئه‌را وسیان له‌وه‌راوه‌ر قه‌یرانه‌یل
- 44 به‌هجه‌ت یه‌حیا ئه‌ندازیار ئشقی

خاوهم ئه‌متیاز دزگای رووشنه‌پوری و راگه‌یانندی کوردی فه‌یلی(شه‌فه‌ق)

و له‌کە نالهیل ره‌سانن ک وه‌ک فکرمه‌ن و رووشه‌وێر کورد خوه‌یان خستیانه‌روی . په‌یوه‌ندیه‌یل (کورد و ئەمریکا) خستیانه‌زێر خه‌ت سفروه‌وه ، و وتیان و تائێسه‌یش ئویشن : سیاسه‌ت کورد وه‌ل ئەمریکا یا فاشله‌و ئەمریکایش وه‌ هویج شیوه‌یگ تا سه‌ر دووس کورد نه‌ویه‌و نه‌یوگ .

ئاشکرا بوی ک قسه‌یل ئی دویاخ‌ر (کریستۆفه‌ر هیل) سه‌فیر تازه‌ی ئەمریکا له‌ عراق خاسترین و به‌لکه‌ نامه‌دارترین جواوه‌ئەرا ئەوانه‌ ک بانگه‌واژ ئەوه‌کەن ک ئەمریکا دووس کورد نه‌یه‌ . موه‌مترین ئەو داوایه‌یله‌ک سه‌فیر ئەمریکا له‌ ولاته‌که‌ی کرد‌ه‌سه‌ی ، واژکردن قونسولیه‌یگ ئەمریکه‌له‌ شار هه‌ولێر ک پایته‌خت کوردستانه‌و بته‌وکردن په‌یوه‌ندیه‌یل ئابووری و بازرگانه‌وه‌ل هه‌رێم کوردستان و له‌وه‌یش موه‌متر سه‌فیر ئەمریکا زیاتر له‌ (٣٦) سه‌عات له‌ ناوچه‌ی بارزان وه‌ل سه‌رۆک هه‌رێم کوردستانا ریزدار (مه‌سعود بارزانی) بوی و گفتوگوو له‌ باوه‌ت ئاینده‌ی عیراق و کوردستان کرد . وه‌ل ئەوه‌یشا سه‌فیر ئەمریکا داوا‌ی چاره‌سه‌رکردن ناوچه‌یل داو‌ریاگ کوردستان کرد ک بانه‌وه‌ئەرا بان هه‌رێم کوردستان و ، وه‌ ره‌سمییش دگان وه‌هیز پێشمه‌رگه‌ی کوردستانا ناگه‌ و داوا‌ی زیایکردن شماره‌ی کوردیش کرد‌ه‌ئەرا ئاوه‌دانکردنه‌وه‌ی کوردستان له‌گشت رویگه‌وه‌ و په‌ره‌وه‌پیداين په‌یوه‌ندیه‌یل دبلۆماسی ئەمریکا وه‌ل کوردستانا .

پیشینی و خوه‌ندنه‌وه‌ی ئاینده‌وه‌ تایه‌ت له‌ مه‌یدان سیاسی ، خوه‌ندنیگ هه‌ر له‌یوا ئاسایی و ئاسان نه‌یه‌ هه‌ر خوه‌نه‌واریک نه‌تویه‌نیگ بره‌سیگه‌راز و نه‌په‌یه‌یلی ته‌نیا ئەوانه‌ نه‌ون ک خوه‌ندنه‌وه‌یگ جوان و دروس له‌ئه‌وساو له‌ئێسه‌و له‌ئاینده‌دیرن و تویه‌نن وه‌ نه‌سه‌ی فره‌یگ پیشینی رویداگه‌یل سیاسی بکه‌ن . ئەزموون سیاسی کورد وه‌ل ئەزموونه‌یل سیاسی ئەمریکا یا وه‌قوناغه‌یل فره‌ی جیا‌جیا‌وه‌گوزه‌ر کرد‌ه‌گه‌و جار بویه‌قوناغ په‌یوه‌ندیه‌یل له‌ئاست نزم و جاریش بویه‌له‌ئاست به‌رزیگ بویه‌، وه‌کول وکولێر له‌ شوون راپه‌رین و دویای ره‌مان رزێم به‌عس ، ئەمریکا خاستر و زیاتر کورد و سه‌رکردایه‌تی کورد ناسی . هه‌ر له‌بان بنه‌ره‌ت ئەو خاستر ناسینشه‌په‌یوه‌ندی سه‌رکردایه‌تی سیاسی کورد وه‌ل سیاسه‌ت ئەمریکا و سیاسه‌ته‌داره‌یل ناسریاگ ئەمریکا چه‌قوناغ هه‌سکردن و خاس و کاریگه‌ر له‌ بان گشت ئاسته‌یل . دیداره‌یل ریزدار جه‌لال قاله‌بانی و ریزادرمه‌سعود بارزانی وه‌ل سه‌رۆکه‌یل ئەمریکا و ئەو پیشوا‌زیه‌یل گه‌رم ئەوانه‌له‌ سیاسه‌ته‌داره‌یل کورد و ده‌نگدانه‌وه‌ی جه‌هانی ئەو دیداره‌یلیشه‌وه‌ده‌نگ و ده‌نگ له‌گشت ره‌سانن یا ئه‌لامه‌یل جه‌هان وه‌ تایه‌ت که‌ناله‌یل ره‌سانن ئەمریکا . ئەوه‌ ک له‌یوا مه‌به‌سه‌مانه‌ئوه‌سه‌ئشاره‌ت وه‌قه‌یریگ له‌و لایه‌ن و که‌سه‌یله‌بکه‌یم ک له‌ی ساله‌یل دویاخ‌ره‌له‌کوئنگره‌و دانێشته‌یل

کریستۆفه‌ر هیل و تازه‌ترین په‌یوه‌ندیه‌یل دبلۆماسی ئەمریکا و هه‌ریم

فهرید زاهداری

هه‌لۆیسته‌یل مالکی به‌شیگن له چه؟

له‌شکر هه‌مه‌ سالڤ

قهرانه‌دیلۆماسیه‌گه‌ی ناوینی سووریا و عیراق جارینگتر ناشکرای نه‌وه‌کرد ک ناکووکیه‌یل سیاسی ناوینی عیراقیه‌یل ته‌نیا له‌ناست سیاسی و په‌یوه‌ندی ناوینی شه‌واره‌و گروروپ و لایه‌نه‌یل ناوخود ولات نه‌گرتسه‌وه، به‌لکوو ئی ناکووکی ناوینی عیراق و سووریا‌ی هاوسا ره‌نگدانه‌وه‌ی ناشکرایگیشت داشته‌گه‌ له‌بان کاروبار رسمی ولات و په‌یوه‌ندیه‌یل ولات وهل هاوسایه‌یلاو داناین سیاسه‌ت ولات ئه‌را کاروبار ولات. له‌ی دۆسیه‌یا مه‌له‌فه‌سه‌رۆکایه‌تی وه‌زیره‌یل عیراق و سه‌رۆکایه‌تی کۆمار عیراق دو هه‌لۆیست یا مه‌وقف سیاسی حیا داشته‌هه‌م ئه‌را په‌یوه‌ندی سیاسی و تاوانبارکردنه‌یل عیراق و هه‌میشه‌ له‌ باوه‌ت داواگه‌ی مالکی ئه‌را دروسکردن دادگایگ ناوده‌وله‌تی ئه‌را له‌یه‌که‌وه‌داین له‌سووریا وه‌تاوان ده‌سداشتن له‌رویداگه‌یل (چوارشه‌ممه‌ی سیه) هاوکاری و کلکردن تیرۆرسته‌یل ئه‌را ناو خاک عیراق. ئیمه‌له‌ی دهره‌ته‌فسه‌له‌بان ئه‌وه‌نیه‌که‌یم ک ئایا هه‌لۆیست و له‌یه‌که‌وه‌داین سه‌رۆکایه‌تی کۆمار یا سه‌رۆکایه‌تی وه‌زیره‌یل گونجیاگ تر یا له‌جی خوه‌یه، به‌لکوو ئه‌وه‌ک له‌ی دهره‌ته‌فسه‌له‌بانی که‌یم ئه‌وه‌سه‌ک چوین بووگ له‌ چوارچیوه‌ی یه‌ک ولات چه‌ن هه‌لۆیستیه‌گ رسمی بووگ له‌ باوه‌ت دوسیه‌یا مه‌له‌فیه‌گ نازگ و هه‌سیار وه‌ک په‌یوه‌ندی ناوینی عیراق و سووریا وه‌شیوانن باروو‌ه‌زع ئاسایش عیراق و پیشه‌شکردن ئاسانکاری ئه‌را تیرۆرسته‌یل. هه‌لۆیسته‌گه‌ی سه‌رۆکایه‌تی وه‌زیره‌یل عیراق ک تا ناست فیه‌یه‌گ هه‌لۆیست خود مالکی سه‌رۆک وه‌زیره‌یه‌، سه‌رچه‌وه‌گرتگه‌له‌ قه‌یریگ کینه‌ت سیاسی و ئه‌را په‌رده‌پووشکردن شکه‌سته‌یل ئه‌منی و سیاسی و قه‌یریگ لایه‌نیش باس له‌وه‌کهن به‌شیگه‌له‌نه‌عه‌رتیه‌ی هه‌لوژانن حزب و گروروپه‌گه‌ی مالکی ئه‌را هه‌لوژانن ئه‌نجوممه‌ن نۆپنه‌ره‌یل عیراق. جویر ئه‌وه‌ک دهره‌که‌فتگه‌، ئه‌وه‌ هه‌لۆیست سه‌رۆکایه‌تی وه‌زیره‌یل یا هه‌لۆیسته‌گه‌ی مالکی هه‌لۆیستیه‌گ ته‌کلایه‌نی گورج بویه. ئمجا هه‌رچه‌نی ئی هه‌لۆیست مالکیه‌چشت تازیه‌یه‌گ نیه‌وه‌ فرجه‌رتتر سه‌رۆک وه‌زیره‌یل وه‌ نۆپنه‌رایه‌تی عیراق کار ته‌کره‌وه‌ی ئه‌نجامداگه‌، وهل ئی جار هه‌له‌لۆیسته‌گه‌ی مالکی شیوه‌ینگتر وه‌رگرتگه‌ و له‌روی سیاسیه‌وه‌نی جووره‌هه‌لۆیستیه‌گ فورس‌تر و کاریگه‌رتتره‌ و په‌یوه‌ندی دیریگ وه‌ولاتیه‌گ هاوساوه‌ک قه‌یریگ په‌یوه‌ندی و به‌رزه‌وه‌ندی هاوبه‌ش به‌سیگه‌یانیه‌که‌وه‌و شایه‌ت بیجه‌له‌نه‌ف سیاسی ئه‌را مالکی و خه‌ته‌سیاسیه‌گه‌ی هوچ فانجازه‌ی حاسیه‌گ نه‌یاشتووگ ئه‌را عیراق، چوینکه‌مه‌ته‌ل تاوانبارکردن سووریا قه‌وان کویه‌نیگه‌وه‌ له‌شوون پروروسه‌ی نازاده‌ی عیراقه‌وه‌فیه‌که‌س و لایه‌ن تر وه‌نه‌مپرکیه‌یلیشه‌وه‌له‌بان ئه‌وه‌ ناوله‌خوه‌ندنه‌. له‌راسی نیه‌وه‌گ عیراق دو هه‌لۆیست حیاوازه‌ی داشتووگ، به‌لکوو بایه‌سه‌وه‌گوریه‌ی ده‌ستووور و وه‌گوروه‌ی په‌یمانته‌وه‌ قانونه‌یل عیراق وه‌ک ده‌وله‌تیگ خاوه‌ن سه‌روه‌ری بریار و هه‌لۆیست و له‌یه‌که‌وه‌داین سیاسی خودی ئاشکرا به‌که‌یه‌گ.

سه‌ره‌تای بیه‌وووشکردن فیکرو ره‌شبینی یا ته‌شانوم و به‌سیان وه‌چاره‌نویسه‌وه‌له‌ناو کوومه‌لگاو تاریخ خود دوباره‌کردن و بیچاره‌ی ده‌س وه‌پیکرد و تا رووژگار ئمروو هه‌ر وه‌رده‌وامه‌. ئه‌گه‌ر بایگ و باس له‌هه‌ول و ستراتیجیه‌ت و چاره‌سه‌ر هه‌ر یه‌ک له‌جموحویله‌ی رایه‌ینه‌یل ملله‌ت کورد و عه‌ره‌بیشه‌ بکه‌یم، دوینیم وه‌فانجازه‌ خود سستم ده‌سلاندار بویه‌ک رووحیه‌ت نه‌ته‌وه‌په‌رس کلاسیک و تونره‌وه‌ی مه‌زه‌به‌ی داشنگه‌و تاوسنه‌بهره‌سه‌نانه‌مانج رزگاریان، وهل له‌وه‌ر ئه‌وه‌ک ریگه‌چاره‌یه‌گ زانستی و فیکری و سه‌روه‌خوه‌یی نه‌گرتنه‌سه‌وه‌ر له‌ئه‌نجام نه‌ره‌سینه‌سه‌سه‌ره‌که‌فتم، ئی راسیه‌وه‌تایبه‌ت له‌شیوازه‌ه‌ه‌ول عه‌ره‌به‌یل باشووور عیراق و ئۆپۆزیسیۆن عیراق کره‌یه‌گه‌دی، وهل ئه‌وه‌یشتا ئه‌را ره‌سین وه‌نه‌نجامیشه‌ی هه‌میشه‌په‌شت خوه‌یان وه‌هیزه‌ه‌ریه‌ی وجه‌هانی به‌سانه‌و تانیسه‌یشه‌ی بیجه‌گ له‌زه‌میننه‌خوشکردن و ده‌سه‌ودراین دهره‌کی ئه‌را ناو کاروبار ناوخود عیراق هوچ گویره‌انکاریه‌یه‌گ تر دروس نه‌کردنه‌.

ریگه‌ی وازکردن گریه‌کوه‌وه‌ی بیچاره‌ی و ره‌سین وه‌کوومه‌لگا‌یه‌گ نازاد و ، وه‌رچه‌رخان دیموکراتیه‌انه‌له‌عیراق خه‌ریکه‌له‌شووریش رووحیه‌ت په‌ریگه‌وه‌، وه‌یه‌یشه‌ له‌جیای رووحیه‌ت نه‌ته‌وه‌په‌رسی بایه‌سه‌هه‌ول ئه‌را رووحیه‌ت دیموکراسی و یه‌که‌ی‌تی نازادی ملله‌ته‌یل بدیره‌یه‌یه‌گ ک بیگومان بووگه‌ده‌سه‌وپیکردن قوناغ تازیه‌یه‌گ له‌تاریخ ملله‌ته‌یل عیراق وه‌گشتی.

بیگومان هه‌ریه‌م کوردستان و عیراق وه‌سه‌به‌ب خاکه‌وه‌په‌ته‌گه‌ی و ئاو وه‌ه‌وای گونجیاگ و جوگرافیه‌گه‌یه‌وه‌، له‌تاریخ ئنسانیه‌ت تاج سه‌روه‌ری و پیرووی ناسه‌سه‌ر و بویه‌سه‌ئه‌وه‌ دایگه‌ک له‌باوه‌شی چه‌نه‌ها هویر و فه‌لسه‌فه‌وه‌ دین و نه‌ته‌وه‌و کلتووور حیاچییا ئمایه‌ت کردگه‌و په‌خشی وه‌جه‌هانا کردگه‌. یه‌یشه‌ مه‌عنای ئه‌وه‌ده‌یه‌گ ک سروشت زیان ئاده‌میزاد له‌بان ئی خاکه‌په‌یکه‌اته‌گه‌له‌قه‌یریگ فیکری نه‌ته‌وه‌یی و کلتوووری و هویر حیاچییا. ئی راسیه‌یشه‌چووگه‌وه‌نه‌را سه‌ده‌ها سال وه‌رجه‌نیه‌سه‌ک وه‌ سه‌ره‌تای قوناغ شووریش کشتووال ناسریا، وه‌شارستانیه‌ت سوّمه‌رو بابل و قوناغ ئمپراتۆریه‌ت عه‌بدایه‌تی وه‌رده‌وامی وه‌پی دریا.

تا دهره‌که‌فتم دین ئاسمانی پیروووزو پیشه‌که‌فتم قوناغ دهره‌به‌گایه‌تی ، هه‌ر ده‌وریگ زنگ داشنگه‌له‌په‌یشه‌که‌فتمه‌یل تاریخ ، ئمجا له‌ی لایه‌نه‌وه‌نه‌گه‌ر ته‌ماشای وه‌زع نیسه‌ی هه‌ریه‌م کوردستان و عیراق بکه‌یم دوینیم وه‌ته‌واوی وهل ئی تاریف تاریخیه‌ناکووگه‌، چوینکه‌ملله‌ت کوردو ملله‌ته‌یل عیراق وه‌گشتی وه‌ک ملله‌ته‌یل تر خوه‌ره‌له‌لات ناویراس وه‌قوناغ سستم زنجیره‌ی تاریخا گوزهر نه‌کردوین ، له‌وه‌ختیه‌گ ک رووژناوا وه‌پیا گوزهر کرد ، وه‌مه‌عنای ئه‌وه‌سه‌ک خوه‌ره‌له‌لات ناویراس له‌ وه‌رانوهر تارمایی چه‌رخ ناویراس شووریش تازیه‌یه‌گ کرد و ئه‌وه‌ ملله‌ته‌یلیشه‌له‌ناو باروو‌ه‌زعیه‌گ بوین ک مقه‌یه‌تی له‌سه‌فه‌ته‌یل سه‌رده‌م دهره‌به‌گایه‌تی کردیان له‌زیر ناو دین و کلتووور ره‌سه‌ن ک وه‌پیرووز زانستیه‌نه‌ی ، دی ئه‌وه‌بو‌ی

نازادی و وه‌رچه‌رخان دیموکراتیه‌انه

گۆل سوو

چوین خوه مان ئهرا ههلوژاردن په رله مان عیراق ئاماده بکهیم؟

سهره قادر

نیو گورز دهیگ لههیز و توانای نهتهویمان. لهوهر ئهوهبایهسه لهو هوشیاریه دویره و نهکهفیم ک مقهیهتی لهبهزوههندی بالای کوردستان کهیگ. ئه و بهرزه وهندییه چووکه خانیه جه رکیشان ناوخوهی چن لیستییه وه. وجود له په رله مان عیراق، ئه رک نیشتمانیه ئهرا مقهیه تیکردن لهو دهسکهفته یله کورد دیریگی ئه ک مونسه و جه رکیشان له بانیان. له و ماو دهنگ جیا جیا ژنه فیم ک گوا یا ئه و په کرزیه هه وه جه یگ نه. نه خهیر ئه و قسه یگ ترسانکه و بایه سه تاوتوی یا مونا قه شه ی بگریه یگ و غه له ته گه ی ئاشکرا بگریه یگ.

له هه مان وه خت چه وه ری ئه وه له سه رۆک کوردستان و په رله مان کوردستان کریه یگ میکانزم یا ئه یه تیگ گونجیاگ ئهرا ئه و ئه رک نیشتمانیه بکه نه دی. په رله مان عیراق جیه کی ئتتامکردن سیاسی نه، به لکوو سه نگه ر وه گریه یگ ده له سه نگ کورد له وه رییه و بردن عیراقیگ ک له بانمان نه وگه هه ره شه. جویر ئه وه ک رووژانه دهنگ شو قیه ییل عه رب ژنه فیم ک چه نیگ گره و له بان تیگچگن کورد که ن له به غدا. ئمجا هه ر داوریانیک له یه کتر مایه ی زه رده ئهرا کورد له ایرا دوباره ی ئه و قسه که ییم ک هه ر هاوولاتیگ تویه نیگ ئه و په ری ئازادی مونا قه سه دا شتووگ، وه لی ئه رای نیه سه روه ری ولات باشیل بکه یگ و زه رد به یگ له نیشتمان.

غه له ت گه و رای هه لوژانن سال 2005 ئه وه بوی ریگه دریا حزیگ په کرزیه گه بشکیگ، وه لی هیز کورد له به غدا بویه قه لغان تا ئه و غه له ت حزبه زه رده مهن نه وگ، وه تابه ت ک ئه و حزبه ناچار بوی هه میسه له پال هاو به یمانی کوردستانی بوسه یگ، چوینکه زانستن ک نه تویه تن وه چه واشیه کوردستان جموجیل بکه ن ک هه رچه نی چن پۆستیگیگ له ده بشت کوردستان وه رگرتن و هو یج خهیر وتیگ نه یا ده ور کورد له وه رییه و بردن حکوومه ت فیدرالی.

گفتوگو

شارستانییه تهل

د. وه لید عه بدولناسر

وه گورره ی باسکردن قهیریگ نه رووشنه ویره ییل رووژئاوا له بان گمتوگوو

شارستانییه تهل کریه یگ وه نه وه ک شوونه و گریگ باوه تی و خاسه،

ک نه شوون کووتاییه اتن جه نگ سه رد ناو نی رووژه لات شیوعی

وه سه رکردایه تی یه کیته سؤقیه جارن و رووژئاوای سه رمایه داری

وه سه رکردایه تی ولاته ییل یه کگرتن نه مریکا نه یکه و داین ئهرا په یابوین

تیگه ل بوین شارستانییه تهل فره بوی له ناو نی نه گه ر یا نه تمال نه وه ک

بانگه واز کردن ئهرا روی وه روی بوینه وه ی دشمن تازه له بان بنه مایگ

شارستانییه ته ک ئایدیۆلۆجی.

یه یش دیدگایگ هاو به ش ئهرا رووژئاوا فهراهه م که یگ و هووکاریگی شه ئهرا مقهیه تیکردن و دهسکرتن وه هاو به یما تیه تی سیاسی و کلتوری له رخ کیشمه کیگ ئابووری له ناو نی ولاته ییل ک شابه ت بووکه سه به ب تیگه لبوینیگ بته و یا قایم و هاو به یما تیه تی رووژئاوا سسه و بکه یگ، یا بووکه مایه ی خوسه و کینه ت شارستانییه ت رووژه لات وه تابه ت له ناو موسلمانیه یل رهنگه و به یگ، ک یه یش وه سه به ب له وه رچه و گرتن بار تاریخی و شارستانییه یل. ئی بانگه وازیشه فره یگ له لایه نه یل جه مان هه ول ئه رای دان وه تابه ت له جه مان ئسلامی جویر ئه وه ک فره یگ له دهنگ ئاقل له رووژئاوا ئی چشته تواسن، ئمجا باوه ته ییل ئی بانگه وازیشه پیکهات له گرتگی یا نه هه میه ت نه هیشتن ره سه وه ی خراو له یه کترو له ریگه ی شاره زایگ خاستر و فراوانترو گشتگیرو رزگار بوین له و ره سم خراوه ک به عزه جاریگ قهیریگ له ده زگایه ییل ره سانن یا ئعلام و ریگخریا که یل سیاسی و مه ده نی له باوه ت لایه نه یل تر په ره وه بی ده ن، هه ر له بان ئه و بنه مایه وتن بایه سه ده زگایه ییل ره سانن و به نامیه ی خوهندن و ته کتۆلۆجیای زانیاریه یل شارستانییه تهل ئسانی.

و په یوه ندیه یل تازه دابنریه یگ ئهرا وه دپه ووردن دیدگایگ واقعی و بیلابه ن له وه ر خاتر هویر و ره فتار و کاریگه ری له لایه ن تر، وه لی ئه وه ک په یوه ندی وه مه رز گفتوگوو شارستانییه تهل دیریگ، ئه وه رهنگه و داینیک ئالشت کریا که له وه ر خاتر ژبان هاو به ش و ره سینه وه له یه کتر و هاوکاریکردن، ک ده س وه ییکردنیک بووگ ئهرا باوه ر هاوردن وه ئه وه ک جه مان روی وه روی کیشه و گرفته یلیگه گه وراتر له وه ک بانگه واز ئه وه بکه ییم ک شارستانییه تیگ کیل ئه فسانیه یی هاپی ئهرا چاره سه رکردنی، یا بانگه واز ئه وه ک ئایدۆلۆجیا یگ ده س بگریگه بان راسیه یل، به لکوو ئی کاره هه وه جه ی ئه وه که یگ دگان وه ئه وه بنه ییم گشت لایه نیگ خاوه ن به شیگه له راسی و لایه نه یل تریش خاوه ن ئه و به شه گه ی ترن و توانای ئه وه دیرن وه جووریگ له جووره یل به شاری بکه ن و چاره سه ر ئهرا ئی کیشه و گرفته یله په یا بکه ن له وه ر خاتر زامنکردن هاو سه نگی و پیشکه فتن ریپه و شارستانییه تهل ئسانی.

ئایا کی سوپای عیراق پر چەك کەيگ؟

فاتم یاسین

لەشوون ئەوەك ريككهفتننامەى ناوونى حكومەت عیراق و ئەمريكا و وەرجه ماوهيگ هاتمهيدان جى وهجىكردن وسوپاى ئەمريكا دەسكردەخودكيشاننەوهى يەكەيا وحدهيل سەربازى خوى لەشار و شاروچكەيل ، هەردوگ حكومەت ئەمريكا و فرەنسا كەفتنەسەهەول و تەقلاى ئەوەك كاميان تويەنن سوپاى عیراق پر چەك بکەن. هەر لە سەرەتای خودكيشاننەگە(فەرنسوا فيون) سەرۆك حكومەت فرەنسا وەسەرۆكايەتى شاند يا وهفديگ گەورا ك وهزير دارايى فرەنسا (كريستين لاگارد) و شمارەيگ لەسەرۆكەيل دام و دەزگايەيل ئابووورى ولاتەگەى گرتويگەخووى وه سەردانىگ كوتوپر رەسەبەغداى پايتەخت. ئەو سەردانەهاووودخت بوى وهل ئەو جەختكردنەك لەراپۆرتەيل فرەنسا تەنكىد كرياگەو ئويشگ ركبەرى يا مونافسەى بتهويگ هەس لەناونى واشنتۆن و پاريس و ئايا كاميان سەرکەفتن وه دەس تيرەيگ لەوودەسهاوردن ريككهفتننامەى گەورا لە بان دوبارەتازەوهكردن عیراق ويەكەيگ لەو دۆسيەيا مەلەفەيلەك دوبارەپر چەككردن عیراقە. راپۆرتەيل فرەنسا باس لەوەكەن ك حكومەت مالكى روى وەروى فشاريگ گەوراي ئەمريكا بويهسەوهك نيهوگ وه هويچ شيوهيگ هويچ جوورەپارچەكەيگ سەربازى لەفرەنسا بسينگ . لەلايگ ترەوهجەوديرەيل ئويش : سەردانەگەى حكومەت فرەنسا ئەرا بەغدا پەيوە نديدارەوهريككهفتننامەى نەفت و چشتەيل تر. هەر لەى باوتەوهحكومەت فرەنسا ئاشكرای ئەوەكەيگ : نامانج لەسەردانەگەى شاند يا وهفد ولاتەگەيان ئمزاکردن قەيرىگ ريككهفتننامەسەك لەماوهى سەردانەگەى نيكۆلا ساركوزى سەرۆك فرەنسا ئەرا بەغدا وەرجه ماوهيگ ك ئەوسا وهل حكومەت عیراقا ريككهفتوين . وهو مەعنا هەردوگ حكومەت ئيسەلە بەغدا و لە پاريس خەريك دانشتنن لەبان قەيرىگ ريككهفتننامەلە باوت پرچەككردن و هاوكارى يەكترى لەمەيدانەيل تر مەدەنى. رووژنامەى (لوفيارۆ) فرەنسى بلاو ئەوهكردگەك بەغدا پايند بويهوهئەوهك (۱۵) كەشتى يا سەفينەى دەوریهول (۲) كەشتى مقەپەتەكەر لە فرەنسا بسينگ ئەرا سازداين هيزەيل دەريايى عیراق، وهل ئەمريكەيل وئەوهرازى نەوين و لە دويا ومختەيل سەردان شاند فرەنسا ئەرا بەغدا ئەمريكەيل هانتەسەناو بارووزەگەو دەسكردنەسەنشانداين چشتەيل فرەيگ لەو چەكەيلەئەرا هيزەيل دەريايى عیراق، هەر لەوهر ئەوهيش بەغدا ناچار بويهداوا لەفرەنسيەيل بکەيگ كار ئاسانى زياتر بکەيگ لەى باوتەوه.

توركيا و هەريم شينگيانگ

د. جەزا تەوفيق

وەرجه ماوهى كەميگ هەريم شينگيانگ لە كوومار چين روى وەروى خودنیشانداين و ناردەزايى بويهوهو هيزەيل چەكدار چين تەقە لەهاوولاتيهيل و خودنیشاندهريل كردن و نزیکەى (۲۰۰) كەس لەليان كوشتن و قەيرىگ سەرچەوهى رووژئاوايش ئشارت وئەوهكەن ك شمارەى كوشياگەيل لەوه زياتر بويهك ئاشكرا كراس، لەى باوتيشه وه سەرکردەى سەربازى و سياسيهيل چين فرە وهفەتەوه چەوديرى بارووزەى ئى هەريمەكەن و ئشارت دانەسە هيزەيليان كووتابى وهى بارووزەى سەختەبارن. هەريم شينگيانگ زوورم مەردمەگەى موسلمانن و، وەرەگەز توركىن و، وەرەوام داواى ئازادى دينى و كلتورى زياتر كەن و هەر لەوهر ئەوهيشه وەرەوام دوچار گرفت و كيشەى جەنگ ومرافەتیهن وهل دەسلات چينا. چوينكە مەردم نيشتەجى شينگيانگ مكوپن لەبان دوشمنایەتیکردن چين كۆمونيست و، وه رژيمىگ تۆتاليتارى دهنەى قەلەم، لە وەرانوهر ئەوهيش دەسلاتدارەيل چين ئى جارە هاوولاتيهيل هەريكەگەوه ئەوه تاوانبار كەن ك دەسيان تیکەل كردنە وهل ريكخرياگ قاعيدەو ناچارامى لە هەريمەگە دروسكردنە. وه يەيش بارووزەى تازەيگ روى وەروى چين بويهسەوهو خەريكە بەرهيا جەبەهيگ لەريكخرياگ قاعيدە ئەراى دروس بووگ و دوشمنایەتى بکەيگ. ئەوهك وهلاى ئيمەى كورده وهجیگەى سەرسورمەندنە ئەوهسە ك توركيا وەرگرى يا ديفاع كەيگ لە مەردم هەريم شينگيانگ و رەجەب تەيب نۆردوغان رەفتار دەسلاتدارەيل چين و ئەو كوشتارە ك رويدا وه جوورىگ تارييف كەيگ ك گوايا لە ناوبردن ئەو مەردمەسەو داواى دادرەس ئەرايان كەيگ. ئمجا لەيرا جوورىگ لە شۆفینيەت كەفيگە دەيشت و ئاراستەى پيادەكردن سياسەت وه شيوازيگ ئەجرام دريهيگ ك وهل بارووزەى ئاسايى توركياوه نيهگونجيهيگ، ئەرا نمونە: توركيا جموجويل يا حەرەكەيل رزگارخواز كورد لەعیراق و ئيران و توركياو سووريا وهتيرۆرست و دژ وه يموكراتيهت وهسف كەيگ و هەمان وخت وه جموجويل جياخواز دەيگەيانە قەلەم، وهل داواكاريهيل بەش توركشين قوبرس وه ئازادىخواز و زولليكرياگ ناويان بەيگ و نازناو جياخواز ئەرايان نەيگ. وهل ئەوهيشا وەرەوام باس لە هەفەيل توركمانيش كەيگ لەپاريزگای كەرکووك، بيچگە ئەوهيش ئەگەر بايگ و هەر ولاتيگ يا لاينهنيگ وەرگرى لە كوردستان توركيا بکەيگ ئەوه توركيا تاوانبارى كەيگ و، وه بشيون تارييفى كەيگ و ئويشگ دەس خەيگە كاروبار ناوخوويى توركيا، وهل ئايا ئەرا چە ئەرا توركيا رەواس وهشيوههگ رەسمى رەفتار هيزەيل چين وه لەناوبردن تارييف بکەيگ ك دەسوردانىگە لە كاروبار ناوخوويى چين؟ وهل تەماشاش كەيد پرووسەيل سەربازى وەرەوام خود توركيا لە ناوخود كوردستان توركياو لە دەيشتيش نيهوگ وه پرووسەى لە ناوبردن و جينۆسايديكردن لە قەلەم بديهن ؟ توركيا لە ئى جووره خالەتيگ بايەسە بيدهنگ بووگ، چوينكەخووى دژ موسلمانەيل كورد وسياگە و نيهيلىگ كيشەيان چارەسەر بووگ. توركيا بايەسە خووى لە شۆفینيەت رزگار بکەيگ تا بتويەنيگ ئارامى و ئاسايش لە ولات بەرقەرار بکەيگ و، وەرأسى بووگەولاتيگ ديموكراتى و بتويەنيگ گام بنەيگ ئەرا ناو ئەنداميتى يەكيتى نۆروپا، چوينكە توركيا ومختيگ بووگە ئەندام يەكيتى نۆروپا ك بايەسە نۆروپيانە هویرهو بکەيگ و رەفتار خاس نيشان بەيگ.

ئایا دیموکراتخوازەیل ئەمریکا خەتاگان خوەیان لەوەراوەر مللەت کورد راسەو کەن؟

یوسف عەبدولکەریم

رووژێگ هەواری بوومدیهن

سەرۆک کووچ کردگولات

جەزائر لە پەراوێز یا

هامش دانیشتن سەران

ولاتەیل هەناردەکەر

نەفت (نۆیک) لە سال

۱۹۷۵ بویە ناوجیگەر

لە ناوێ مەحمەد

رەزا شای ئیران وسەدام

کوورەگور و هیشتەیان

دەس دووسی بیەنە یەکتەر؛

راگەیاندن یا نەلام

جەهانێ ئی دەسداينەك

گوپرانكاریهیل گەورایگ

وە شوینیەو بوی نە تەنیا

نەراعیراق بە ئێم نەرا

سەراسەر ناوچەگە؛ نەرا

بینەرەیل وگووشرەیل

وخوونەرەیل نەقل کرد.

بەشیگ لەو رەسانن جەهانیه تاقم تەلەفزیۆنەیل ئەمریکا و رووژنامەنویسەیل وپەيامنێرەیل رادیۆگان ئەمریکی بوین ک هویردە کاریەگان ئەو دەسداينه له ناوێ سەدام و شای گوورەگوور ئەرا کووشک چەرمگ و جیمی کارتەر دیموکراتخواز نەقل کرد ک تازه هاتویگە کووشکەگەو.

شوینەوار ئەو دەسداينه له بان ژیان و گوزەران مللەت کورد فەرە سەخت و دەردناک بوی. بیجگە ئەو نسکو یا نەکسە ک تویش شوورش ئەیلوول هات و لە شوین ئەو کوشتارەیل دەسەچمی و لە ناوبردن ژیرخان نابووری و هەلەتەیل وە عەرەب کردن وکووچ وەزوور و دەسناينه بان مولک وزەوی هاوولاتیهیل کوردمان، مللەت کورد وە چەو دوژمنەو نوورستیاده سیاسەتەیل ئەمریکا لە ناوچەگە. وختیگ جەنگ یەکم خەلیچ دەس وەپیکرد و هیزەیل مارینز ئەمریکا رەسینە کنار ناوگان کودیت ئەرا تارانن هیزەیل عیراقی لە خاک ئی ولاتەو کوشاننەووی بیرەیل نەفت گرگرتگ، سەرۆک بوش باوگ پیشەرەفت سەربازەیل ئەمریکی ئەرا ناو قویلابی خاک عیراق وسان وە سەرکردەیل سەربازی ئەمریکی تواست لەو زياتر وەرەو نوا نەچن وقایی شارەیل باشوور عیراق لەوانەیش بەغداي پایتەخت نەکوئن ک زەمینەي داگیرکردنی ونەجات داین مللەت عیراق لەرژیم زولم وستەم بەعس لە سال ۱۹۹۱ نامادە بوی.

وہل ئەوہگ رویدا ئەوہ بوی ک عەلی حەسەن مەجید ناسریاگ وە عەلی کیمیای و لە وەردەم زووم کامیراگان تەلەفزیۆن پا نیادە بان سەرمەردم بی دەسلات وە دەس بەسیاگ شارەیل وناوایەیل باشوور ولات و وە دەوانچە نوقرەبیگەي وەل زەردەخەنە ژەهراویەگەي گوللەنیادەسەریانەو. نزیکوی ئەو کارەساتەیلە وەل مەردم کوردستانی ش دواروہ بووگ، مەردم شارەیل وناوایەیل خوەیان چوول کردن و لەژیر تووپیواران و بورردومان هەلیکوپتەرەیل بەعس فورتارکردن ودانە کویەو ملیۆنان نەفەر لە ژن و منال و پیر و پەککەفتگ لەوەر زوقم و وەفر و واران وە بی سەریەنایگ خوەیان لە پای کوچگەیل و بەرەیل قایم کردن و کامیراگان جەهانیش ئەو دیمەنەیل

خەمناک و دەردناکە ئەرا مللەتەیل جەهان رەسانن ک بویە بايس ئەوہگ چەندین خودی نیشانداين لەولاتەیل جەهان ئەنجام بگری وخوازیار مقەبیەتی کردن گیان مەردم مەدەنی بوون. راسە بەرقەراری ناوچەیل ئەم نەرا کورد لە ئەنجام تەقالا و کوشش کوومەلگای ناوودەولەتی ئەنجام گرد، وەل وەرگری مەردانەو دلێرانەي هیز پیشمەرگەي کوردستان لەوەر اوەر پیشەرەفت هیزەیل بەعسی وەرەو ناوای (کوری) هەلکەفتگ لە نزیک ناوچەي سەلاحەدین هووکار سەرەکیگ بوی تا بریار ئەنجومەن ناسایش ناوودەولەتی لە باووت دیاری کردن ناوچەیل ئەم نەرا مللەت کورد دەربچووگ ک ئی بریارە و گوشارەیل مەردمی وجەماوەری رژیم بەعس گوورەگوور ناچار کرد دايرەو دەزگاگان خودی لە پاریزگایەیل کوردنشین بکیشیگەو ک لە سال ۱۹۹۱ تا ئیسە ئەو پاریزگایەیلە لە لایەن روولەیلی وەریەو چووگ. وەختیگیش بوش کور لە سال ۲۰۰۲ بریاردا هیزەیل ئەمریکی ئەرا ئازاد کردن مللەت عیراق بانە ناو خاک عیراق، هەریم کوردستان یەکم ناوچەي عیراقی بوی ک باوشی ئەرا ئەو سەربازەیلە کردەو ک هەزاران کیلومەتر برین وخواهیان رەساننە ناو خاک عیراق. بەش گەورای ئەو زەردەیلە ک لە عیراق وە گشتی وکوردستان وە تاییبەت کەفت، وەربرسیاریەتیگەي کەفیگە بان پۆل بریمەر ک پاشاگەردانی راسەقینە لە عیراق خستەری و دەیان ملیار دۆلار لە پویەیل عیراق وە بیهوودەو لە پرووژەیل

لە یوا تییەگە وەرچەو دیموکرا تخوازیەیل

لە ی دویاخەرە ناگاوە بوینە لە یەگ

ک هەریم کوردستان وازیکەر یا لایع

راسەقینە یگە لە مەیدان سیاست عیراق

وبایەد ئی هەریمەوہ شیوہی سەقامگیر

ونارام بمینگیکی وئی هەلوپست یا

مەوقفە نیشانەي گوپریان لە هەلوپست

دیموکرا تخوازیەیلە لە وەر اوەر کیشەي

کورد.

درووکین گوم بوی و بریمەر ری دا سەران رژیم بەعس ک وە ناوہیلتر بانە مەیدان سیاسی عیراق و دویاخەر رەساننیا ن ئەرا پەرلەمان وشوینەیل گرنگ دەولەتی. لە باووت هەریم کوردستانی ش بریمەر هووکار یا سەبەب سەرمەکی یەکلانەو بون کیشەیل ناوێ هەریم و حکوومەت بەغدا بوی وە تاییبەت کیشەي ناوچەیل جی ناکووکی لەوانەیش کەرکووک، بەعزی سەرجاوہیل ئویشن بریمەر فەرەخوسەي لە کورد هاتگەو کینەي گەورایگ لە ی باووتە لە دلی بویە، بەلی بریمەر جوور هنری کیسنجەر وەزیر کاروبار خارجیەي ئەمریکا لە سال ۱۹۷۵ نامادە بویە مللەت کورد بکەگیگ فوریانی ئەرا رازی کردن ولاتەیل هاوسای عیراق ک وەل ئەمریکا ناکووک بوین. وە هەر حال خەوەرەیلگی ک لە واشتوتنەو رەسن ئویشن سەرۆک ئەنجومەن پیرەیل ئەمریکا وئەندام ولایەت کالیفۆرنیا نیگەرانی خوەیان لە باووت رەفتار ئی چەن مانگەیل دویاخەری حکوومەت بەغدا وەل کورد نیشانداين لەوانەیش کل کردن فرقیگ لە لەشکر عیراق ئەرا کەرکووک و پیشنیار یا ئقتراح کردنەك نوپسینگە یا مەکتەب نوینەراییەتی ئەمریکا لە هەلوپتر بکریەگیگ کونسولگەری تا نوای دەسدریزیەیل بەغدا بگری. لەیوا تییەگیگ وەرچەو دیموکراتخوازیەیل لە ی دویاخەرە ناگاوە بوینە لە یەگ ک هەریم کوردستان وازیکەر یا لایع راسەقینە یگە لە مەیدان سیاست عیراق وبایەد ئی هەریمەوہ شیوہی سەقامگیر وئارام بمینگیکی وئی هەلوپست یا مەوقفە نیشانەي گوپریان لە هەلوپست دیموکراتخوازیەیلە لە وەر اوەر کیشەي کورد. لە کووتایی مەنگە بویشیم ئایا دیموکراتخوازیەیل ئەمریکا هانەتەما غەلەتەیل سال ۱۹۷۵ خوەیان لە وەر اوەر مللەت کورد راسەویکەن. ئایا دیموکراتخوازیەیل تویەنن سەر لەنوو متمانە یا سقەي ئەوانە وەدەس بارن ک وەرچلەیلەپشتەو خەنچەر دانەسە لیان لەوانەیش مللەت کورد؟ بیگومان مللەت کورد چەوہری گامیگ عەمەل لە دیموکراتخوازیەیل دەسلاتدار ئەمریکا کە یگ تا نیگەرانی جارانیان لە باووت ئی حزیە برەویگەو.

نایا

عبراق

ولایتیگ نازاده؟

نه جاج عه لای

نازادی باوه تیگهک وه گورهی دیدگایل هر لایه نیک وه نازادی جیاوازی دیریگ نه وهیش وه گورهی هویر و دیدگا و نایدیولوجیان له باوهت نازادی. وهی خاتره نایا نسان له گشت لایگه و نازاده؟ یانه وه ره سیل قانونی و کوومه لایه تیگ وجود دیریگ ک نازادی نسان ریک خن، نه وهیش وهی نامانجهک دهس دریزی نه که یگه بان نازادی لایه نهیل ترهک نازادیهیل گشتی هانه نوای نازادیهیل تایهت وه نازادی تایهتیش نه بایهه بووده بایس زهرهه رهسین وه نازادیهیل که سیک تر.

له راپورت یا تهقریر سالانه له سال 2009 ک له لایهه دهزگای فریدوم هاوس نه مریکی دهزگای زیاتر ولاتهیل عه ره بی هانه لیست یا قائمه ی ولاتهیلیگ ک نازاد نین ... لهی راپورته نشارهت کریسه حقوق سیاسی و نازادیهیل مهدهنی له 194 ولات و لهی راپورته ههفت پله نهرا نازادیهیل دیاری کریا له شمارهی 1 تا 3 نهرا ولاتهیل نازاد له شمارهی 3 تا 5 نهرا ولاتهیل نیمه نازاد و له شمارهی 5 تا 7 نهرا ولاتهیلیگ نازاد نین. لهی راپورته نشارهت کریا و شماره یگ له باوهتیل ک وه نازادی و حقوق له مهر ولاتیگ به یوهندی دیرن جوور پرۆسهی ههلوژاردنهیل و ئیداره ی حکومت و حقوق زن و نازادی و سهروه خویی دهزگایل رهسان و نازادی بهیان و نازادی دینی و باوهتیل ترهک.

ههفت ولات عه ره بیگ له لیست ولاتهیل نیمه نازاد نریانه هه ره بک له ولاتهیل کوهیت و لوینان و مهغرب و بهحرین و جیبوتی و ئوردن و یهمن. وهلی ولاتهیل عیراق و سوّمال و سووریا و سهوودیه و مسر و قهتهر هانه ناو لیست ولاتهیلیگ ک نازاد نین. له ریگهی له یه که و داین نهی راپورته نهرا مان ناکرا بوود ک عیراق له بواری مهجالهیل (ئیداره ی حکومت و حقوق زن و سهروه خویی دهزگایل رهسان و نازادی دینی) کهم و کورتیهیل فره یگ دیریگ له بواری ئیداره کردن حکومت به شه شه و کردن یا موخاسه سهی تایفی و نهته وایهتی وه شیوهی گشتی سیستم سیاسی گرتیه سه دهس وه شیوهی که نیک ئیداره ی حکومت وه کار بریه یگ و بریگ له لایه نهیل وه کاری بهن نهرا جیوه جی کردن دیاردهیل

خراو که ناته کاری دارایی ئیداری ک نهی کاره عیراق ناسه سهرتای لیست ولاتهیلیگ ک تویش که ناته کاری دارایی و ئیداری هاتنه. هه میشی عیراق ها له ناو لیست ولاتهیل سه رنه که فتگ جهان له سال 2009 ک نهی راپورته له لایهه سندوق ناشتی نه مریکی گرده و کریا که.

وهلی حقوق زنیهیل له عیراق، زنیهیل عیراقی فره یگ تویش دهس دریزیهیل له شی و ژیریا خستن حقوقیان هاتن نه وهیش له وه ختیگ زنیهیل عیراقی فره یگ ناچاره و بوین وه خاتر بارووه زغ سهخت ژیانان وه ره و کاره یلیگ روی بارن ک له ناست یا مسته وایان نه و وه گورهی سه ر شماریهیل ره سمی زیاتر له

3 ملیون بیوه زن له عیراق وجود دیریگ ک نهی شماره نزیکهی 10٪ نیشه جابویهیل عیراقن.

وهلی له باوهت دهزگایل راکه یاندن عیراقی وه گورهی سه ر شماری هه له په له یگ زیاتر له 36 رووژنامه ی رووژانه و 42 که نال یا قنات ته له فریونی و دهیان رادیو و سه دان رووژنامه و گۆقار چاپه مه نیهیل سه ر وه پارتیهیل و هه رکه تهیل سیاسی و کوومه لهیل دینین و ته نانهت نه و شماره ی که میشه ک نعلان که ن سهروه خوهیین له لایه نهیل هه ریتمی و سیاسی نزیکن.

له باوهت نازادیهیل دینی دۆسیه یا مه له فه که ی که متر له دۆسیه ی نه منی نه هه وه و جوور یگ گشت تایفه یل و دینهیل تویش دهس دریزیه یلیگ هاتن و وه شیوه ی که نیک له بان ژیانان کاریگه ری نا و بویه بایس ترسیان له مهر هیرشیک له لایهه چه کداره یل و کل کردن نامه یل هه ره شه یا ته هدید و نهی کاره یله ته نانهت بویه بایس ناواره بوین تایفه یل دینیک نهرا ده یشت عیراق.

وه گورهی نهی زانیاریه یل و له یه که و داینه یله نه یجه ی راپورت یا تهقریره یل ناوده وه ته ی وهل ناست یا مسته وای نازادی له عیراق گۆنجه یگ له یه سه ک بایهه ده ستور و قانونه یلیگ وه کار بووریه یگ نهرا ریگخستن نازادیه یل نه وهیش وه گوره ی بنه وایل حقوق نسان و قانونه یل ناوده وه ته ی و تایه ته مندی کوومه لکای عیراقی.

ههفت ولات عه ره بیگ

له لیست ولاتهیل نیمه نازاد

نریانه هه ره بک له ولاتهیل

کوهیت و لوینان و مهغرب و بهحرین

و جیبوتی و ئوردن و یهمن. وهلی

ولاتهیل عیراق و سوّمال و سوودان

و لیبیا و سووریا و سهوودیه و مسر و

قهتهر هانه ناو لیست ولاتهیلیگ

ک نازاد نین.

کوردەیل له ئەه‌واز و هه‌ریم فارس و خوراسان

گول سه‌وه

تۆبه‌نیم باس له وجود کوردەیل بکه‌یم له ناوچه‌ی ئەه‌واز، ک له‌لایه‌ن سیاسیی و له‌شکره‌یه‌وه کاریکه‌ر بوینه‌و به‌لگه‌یه‌ش ئەرا ئی باوه‌ته له‌لای تاریخ‌نویس موسلمان (ته‌بری) کره‌یه‌که‌دی ک باس کرد‌گه‌و ئۆیسیگ: (کرمان) سه‌رکه‌ورای ئەو سه‌رده‌م ناوچه‌ی ئەه‌واز داوا‌ی هاوکاری یارمه‌تی له کوردەیل کرد‌گه‌ له‌وه‌خت نه‌عه‌ره‌ته‌ی موسلمانە‌یل ئەرا بان خاک ناوچه‌گه‌یان، وه‌لی دویاخ‌ر(کرمان) دی ناچار بویه وه‌ل موسلمانە‌یل یاریک بکه‌فیک و ئمجا داوا له موسلمانە‌یل کرد‌گه‌ وه‌رگری یا دفاع له‌لی بکه‌ن له‌وه‌ختیک ئەگه‌ر هات و کوردەیل ئەه‌واز په‌لاماری دان، ک دویاخ‌ر ئەوه بوی کوردەیلیش له‌ناونی خوه‌یان ریکه‌فتن و دوشمنایه‌تیگ له‌ناونی کوردەیل و موسلمانە‌یل رویدا له‌ناونی هه‌ردوگ ده‌ریاچه‌ی (تیرومه‌ناز) له ئەه‌واز، ک ییگومان یه‌یش وجود کورد ئسپات که‌یک له‌وسه‌رده‌م و ناوچه‌. له‌هه‌ریم فارس‌یش، چه‌ن هه‌وزیک که‌ورای کورد له‌و هه‌ریمه‌ وجود داشته‌، جویر ئەه‌هک (ئبراهیم محمه‌د ئسته‌خری) له‌کتاو (المسالک والمه‌مالک) باسی کرد‌گه‌و ئۆیسیگ : ک شماره‌یان له (۱۰۰) هه‌وز زیاتر بویه‌و له‌ناو ئەو هه‌وزه‌یلیشه‌چه‌ن سواریگ ئازاو هه‌لکه‌فتگ بویه ک هه‌میشه‌ چه‌ک و تفاق چه‌نگ داشته‌وئاماده‌ بویه ئەرا وه‌کاره‌وردنیان له‌هه‌ر وه‌ختیک وه‌رانوه‌ر وه‌ سولتان له‌حاله‌تیک ئەگه‌ر هات و هه‌ولدا په‌لاماریان به‌یک یا ناره‌حه‌تیان بکه‌یک . ئمجا دویاخ‌ر (ئسته‌خری) باس له ده‌سلتاریتی قه‌یریگ له‌و هه‌وزه‌یل کوردە‌که‌یک ک وه‌گوره‌ی باسه‌گی له‌یوا ده‌رکه‌فتگه‌ له‌و سه‌رده‌مه کوردە‌یل کاروه‌ده‌س بوینه‌و فارسه‌یلیش خاوه‌ن حوکم و ده‌سلات بوینه‌له‌باوه‌ت کوردە‌یلیش له‌ناوچه‌ی خوراسان، ناوبریاگ باس که‌یک و ئۆیسیگ : شار(ئحجز) یه‌کیگه‌ له‌و شاره‌یل ده‌یشتیایه‌ ک ها له‌ده‌یشتیایگ و (۷) ئاوا‌یی داشته‌گه‌، یه‌یش له نیمه‌ی یه‌کم سه‌ده‌ی چوارم کووچی و دویاخ‌ریش له‌ چه‌رخ ۱۷ی زاینی له سه‌رده‌م (شا‌عه‌باس) چه‌ن هه‌وزیک که‌ورای کورد جیواز کریان ئەرا خوراسان ک شماره‌یان (۲۵) هه‌زار که‌س بوین. له‌بان قسه‌ی (ئهمین زه‌کی به‌گ) یش، دو میرنشینی که‌ورای کورد (قوجان و بیجونورت) ک فره‌جار سه‌روه‌خوه‌یی بوین وجود داشته‌، وه‌تایه‌ت میرنشینی (قوجان) ک ته‌نیا سالانه‌ بویل دیاگه‌ حکومه‌ت ئیران و گشت کاریکیان سه‌روه‌خوه‌یی بوی و حکومه‌ت ئیران فره‌جار تواس وه‌ هه‌ر شیوه‌یک بووگ مل وه‌بان بچه‌مینگ و کۆنترۆلیان بکه‌یک، وه‌لی چاریان نه‌کرد، تا ئەوه‌ بوی (نادرشا) په‌لاماریاندا ئەرا له‌ناو‌بردنیان، دویاخ‌ریش له‌سال (۱۸۳۲) ئیران نه‌عه‌ره‌ته‌ کرده‌ بان قوجان وه‌ هاوکاری ئەفسه‌ر و تووب که‌ورای ئنگلیز و ده‌ره‌نجام تۆبه‌نست داگیری بکه‌ن و (ره‌زا قومریخان) گه‌ریاو دویاخ‌ر له‌ ته‌بریژ کوشیا، ئمجا (سامخان کوری) شوونی گرت، ئی میرنشینه‌ مهنده‌وه‌ تا دویا چه‌رخ ۱۹. وه‌ل ئەوه‌یشا تۆبه‌نیم بویشیم له‌فره‌ له‌شوونیه‌یل تر ئیران کورد هه‌س، وه‌تایه‌ت له (کرمان و به‌نده‌ر عه‌باس و باکوور رووژئاوا له‌ئیران وه‌ک قه‌زوین).

باوه‌زه‌ ئەو پرووژه‌ گامیکه‌ ئەرا سه‌روه‌خوه‌یی وداو‌ریان کورد له‌ تورکیا و لکانی وه کوردستان باشوور و وداو‌خ‌ریش دروس کردن ده‌ولت کوردی وه‌ش به‌شه‌وکردن ناوچه‌گه‌. هه‌رچه‌ن سه‌راپای ئەو جووره‌ له‌یه‌که‌وداینه‌یله نامه‌تتقین و بیجگه‌ له‌ ته‌قالایگ سیاسی ئەرا له‌بار‌بردن وه‌کارخستن هه‌وله‌گان؛ وه هویج شیوه‌یک نیه‌چه‌خانه‌ی له‌یه‌که‌وداین راسیه‌گان؛ چوین خود پرووژه‌گه‌ی ئەردوگان وگو‌ریانه‌خیراگان سیستم ناوده‌وله‌تی جوان ئەرا ئەو جووره‌ له‌یه‌که‌وداینه‌یل بی بنه‌وا. ئەردوگان وپارته‌گه‌ی له‌و وه‌خته‌گ ره‌سینه‌سه ده‌سلات له‌و باوه‌ره‌ بوینه‌ ک چاره‌سه‌رکردن کیشه‌ی کورد له‌سیاق ده‌ولت تورکیا کاره‌سات که‌ورایگ له‌لی که‌فیکه‌ و ئەرا ئی ئامانجه‌ باج بازه‌ریه‌ی که‌ورایگ دان وکار ره‌سیه‌ ئه‌وره‌گ نزیک بوی چالاکی پارت یا حزبه‌گه‌یان له‌ری دادگای ده‌ستووریه‌وه‌ قه‌یه‌خه‌ بکریه‌ی؛ هه‌ر وه‌ی خاتره‌ ئه‌وان هه‌میشه‌ له‌و باوه‌ره‌ بوینه‌ ک بایه‌د پرس کورد له‌ ناو‌خوه‌ی و له‌ری چاره‌سه‌ره‌ ناو‌خوه‌یه‌گانه‌وه‌ ته‌قالا ئەرا یه‌کلاوه‌ کردنی بکریه‌ی. شایه‌دیش وته‌گه‌ی ئەردوگان؛ به‌لگه‌ له‌بان راسی ئەو مه‌سه‌له‌ بوون ک له‌ وه‌خت سه‌ردانی ئەرا شاره کوردنشینه‌گان وت: کیشه‌ی کورد کیشه‌ی منه‌؛ هه‌ر وه‌ی خاتره‌ گشت ئەو ئەرایجگه‌یه‌له ک ها نه‌و باوه‌ره‌ چاره‌سه‌رکردن کیشه‌ی کورد چاره‌سه‌ریگ داسه‌پیاگ یافه‌رز کریاگ ده‌ره‌گه‌؛ له‌سونگه‌ی دوژمنایه‌تی وه‌ل پارت داد و گه‌شه‌وه‌پیدا‌ین وته‌قالاگان ئەو حزبه‌ ئەرا چاره‌سه‌رکردن کیشه‌ی کورد سه‌رچاوه‌ گردیه‌؛ ک یه‌یش له‌ زانست سیاسی په‌یوه‌ندی وه‌و مملانیه‌ دیری ک هه‌ر هیزیک بتوا‌یک له‌و ریه‌وه‌ هیزه‌ وه‌راوه‌ره‌گه‌ی تومه‌تبار بکه‌یک تا هه‌ول و پرووژه‌گانی له‌بار بووه‌یک وه‌ تایه‌ت وه‌ختیک بزانی ئەو هه‌ول و پرووژه‌یه‌ پشتیوانی له‌لی کریه‌ی وسه‌رکه‌فتن وه‌ده‌س تیه‌ریگ.

کیشه‌ی کورد و ئەجندا ده‌ره‌کیه‌گان

ناروقه‌ عه‌بدول

له‌ وه‌ختیکه‌و ده‌ولت نوو تورکیا دروس بویه؛ هویج وه‌ختیک چه‌نه ئیسه‌مه‌سه‌له‌ی چاره‌سه‌رکردن کیشه‌ی کورد له‌ی ولاته‌جددی نه‌ویه‌و کار له‌بانی نه‌کریاگه‌؛ هه‌رچه‌ن ئی ته‌قالایله‌وه‌یله‌یل سه‌ره‌کی کارکردن وه‌ی ئاراسه‌ ئەرا رای گشتی وکوومهل ناوده‌وله‌تی وسه‌رجه‌م گرووپ ویکه‌هاته‌ ناو‌خوه‌یه‌گان به‌یان کریانه‌؛ وه‌لی ناوه‌ناوه‌ له‌یه‌که‌وداینه‌یلیگ ژنه‌فیم یاخوه‌نیم ک ئەو قه‌ره‌لاواز یا زه‌عیف ونامه‌تتقین تۆبه‌نیم له‌جی له‌یه‌که‌وداین وشیکردنه‌وه‌سه‌فت تومه‌ت ئەرایان وه‌کار باریم؛ چوین ئەوجووره‌له‌یه‌که‌و داینه‌یله ئه‌وقه‌ره‌ئەرا مه‌به‌سه‌یل سیاسی ئاراسه‌کریه‌ن ؛ ئەوقه‌ره‌له‌قویلابی واقعه‌گه‌وه‌سه‌رچاوه‌نه‌گردیه‌. به‌لگه‌یش له‌بان ئی راسیه‌ ئەوه‌سه‌ ک یه‌یه‌کم جار نیه‌ له‌یه‌که‌وداین وه‌ی جووره‌ ئەرا کیشه‌ی کورد

بکریه‌ی ؛ به‌لکم جارن وئیسه‌یش مه‌سه‌له‌ی کورد عیراق هه‌ر وه‌ختیک گامیک وه‌ره‌نووا چه‌؛ راسه‌خو یا وه‌ شیوه‌ی موباشر له‌لایه‌ن شو‌فینسته‌یل؛ تومه‌تبار وه‌جیوه‌جی کردن ئەجندای ئەمریکا و ئسرائیل ئەرا به‌ش به‌شه‌وکردن ناوچه‌گه‌ کریاگه‌؛ ئیسه‌یش وه‌ هه‌مان شیوه‌ئەو تومه‌ته‌یله‌ له‌فۆرمیک نوو له‌بان پرس کورد له‌ تورکیایش چه‌سپیاگه‌و دواره‌وه‌ ئەکریه‌ی. ئەوه‌سه‌ به‌عزی له‌پارته‌یل وگرووپه‌ تۆنه‌وه‌گان دژ وه‌ پرووژه‌گه‌ی ئەردوگان و چاره‌سه‌ر مه‌سه‌له‌گه‌وه‌ شیوه‌ی ئاشتیانه‌ که‌فته‌سه‌ تومه‌تداین بی بنه‌واو ئۆیشن پرووژه‌گه‌ی ئەردوگان ئەرا چاره‌سه‌رکردن کیشه‌ی کورد له‌ تورکیا پرووژه‌یک رووژئاوا‌یه‌وه‌ وه‌ جیوه‌جی کردن ئەجندای ئەمریکا له‌ناوچه‌گه‌ له‌ قه‌لمه‌می دهن وه‌هانه‌ ئەو

دووسىگ ۋە فادار كورد

گۈل سوو

يەك لىستى لە كەركووك لە بەرژەوۋەندى كوردە

فوناد سالەيى

كورد كۆنترۆل بىكەن. كىشەي كەركووك رەنگدانەوۋەي كىشەيىل سەرەكى كوردەو، ۋەنازادىبوين كەركووك يەكەم ھەلقەي داگىركارى ھەرىمى كوردستان شىكەيگ، لەوەر ئەوۋەدوئىتەم دەولەتەيىل ھەرىمى فرەزىياتر لەحكومەت مەركەزى و شۇقىنەيىل عەرەب باس لە عىراقىەتەي كەركووك كەن و دوشمنايەتەي فرەي ھاوردنەوۋەي كەن ئەرا باوۋەش ھەرىم كوردستان.چەنەھا جار كورد ۋەسەبەب ناكووكى و نەرسىنەوۋەلەيەكتەر و نەوین يەكەدەنگىەوۋەھەل و فرسەت فرەيگ لەدەسداگەو دوبرەتوئىش مالویرانى ھاتگە، لەوۋەش مەبەس لەلىست تەردەلەبەغداو ئەو شوونەيلەك ناكووكى ھاىبانىان ۋەتايەت شار كەركووك ك كىشەمەكەش ناخوۋەيى و ئقلىمى ھالەبانى و گشتىيانىش كووكن لەبان ئەوۋەك كەركووك ۋەوۋىچ شىوۋەيگ نەچوۋگەوۋەنەرا بان ھەرىم كوردستان و ھەمىشەھەول پەكخستنى دەن ۋەتايەت ماددەي (۱۴۰) نەمەندىن يەك لىستى و پىكەاوردن لىست جيا ، مەعنای ھەلوئىست جىاس لەمەسەلەيل چارەنوئىسساز ، ۋەتايەت ئەگەر ئۇپۇزسىۋن ئەرا خود ۋەەيزكردن ۋەپشتگىرى نەيارەيل كورد لەكەركووك و بەغدا تەنازول لەلبان بکەيگ ئەوۋەسغەت ئۇپۇزسىۋنئىان نىمەينىگ و بوۋنەجى ۋەجىكار سىياسەتەيل مەركەزو ئقلىم . ۋەھەر حال يەكزى كورد خواستەلەي ۋەختەو يەك لىستى لەشار كەركووك.

نەتەوۋەي كورد لە تارىخ خوۋەي ھەمىشە دوچار داگىركارى ۋەچەوسىان بوۋەو خاكەگەي داگىر كوردنەو جوورەھا سىياسەت تاواننەوۋەو جىواز كوردن و جىنۆسايد ۋ تالانكردن سەرۋەت و سامان پەيپەرەو كوردنە. ديارە ئەو سىياسەتەيلەبى جواو نەوۋىنەو شوورشەيل يەك لە شوون يەك كورد ئەو راسىپە ئاشكرا كەن ك كورد ھويچ ۋەختىگ دەسبەسىياگ و بى ھەلوئىست نەوۋىە ۋەرانوەر ئەوانە ك ۋە بى ئىرادەو خواست خوۋەي تۋان بىرپار لە بان چارەنوئىسى بىيەن. داگىر كەردەيل كوردستان ئەرا مەندنەوۋەي داگىركارى خوۋەيان لەبان كوردستان قانجاز لەدو فاكتەر يا عامل كوردنەك ئەوانەيش:-

۱- دابەشكردن كوردستان لە بان چەن دەولەتەيگ ك شوورش لە پارچەيگى بەرپا كرىيەيگ و ھويچ دەروازەيگ نەيرىگ ئەرا جەھان دەيشت و لەلايەن داگىر كەردەيلەوۋەدەور درىيەيگ .

۲- خستىن كىشەو گرتت ۋە ناو رزەيل جموجويل رزگاربخواز كوردو دوشمەنەيل كورد ھەمىشە قانجاز فرەيگ لەي كىشەمەكەشە كوردنە.ئەمجا كىشەي كەركووك كىشەي سەرەكى نەتەوۋەي كوردە و، ۋە سەبەب دەولەمەنى ۋە پترۆل و سەرۋەت ۋ سامان سرۋشتىپەوۋە دوشمەنەيل كورد چەو نانەسەبانى و ھەمىشە ھەول ئەوۋە دانە مەردمە رەسەنەگەي ك كوردن لە شارەگە دەربىكەن و مەردم ھاوردە لە شوونىان نىشتەجى بکەن تا ۋە داگىر كوردن كەركووك گشت جموجويل رزگاربخواز

لەبنەرەتەوۋەخەلك ھەمەدانەو كوردە، بىجگەنەوۋەيش لەسال گوزەيشت ۋەختىگ دىدار ۋەل قونسل يەكەم سەفارەتخانەي لىبىيا لە تەھران كرىا ، بىجگەنەوۋەك زانىيارى خاسىگ ھاتەدەس لەھەمان ۋەختىش ئشارەت ۋەنەوۋەكردن ك سەرۆك (قەزافى) ھەمىشەوۋەنەوۋەناموۋزگارى مەردم لىبىيا كەيگ ك نەتەوۋەي كورد بەشىگن نەنەتەوۋەي لىبىي و نەتەوۋەي لىبىيايىش بايەسەلەيوا ھس بکەن ك بەشىگن لەنەتەوۋەي كورد .

ئەمجا ئى جوورە قسەيل و ھەلوئىست قەزافى سەر كوردەو دووس كوردەبووگ بىكرىيەيگەمايەي شانازى ، چوئىكە موعەمەر قەزافى سەرۆك لىبىيا ۋەيەكەمىن سەر كوردەي عەرەب دانرىيەيگ ك ۋەشيوەيگ ئاشكراو جوورنەتەوۋەوۋەرگى يا دىفاع لە ھەقەيل نەتەوۋەي كورد بکەيگ و پشتگىرى لەدەولەتەيگ سەرۋەخوۋەي كوردى بکەيگ . زوئىتر لەچوارچىوۋەي وتار يا قسەيگىش ك ۋەبوۋنەي چەك فرەداين ھەردوگ بال تەوارقەيل (مالى و نەيچەر) ھەوۋەپىشكەشى كوردوگ ، لە تى ئەرا جارىگتر ئىسپات ئەوۋەكردوگ ك مللەت كورد يەكىگەلەو مللەتەيل چەوسىياگ جەھانەو پشتگىرى خوۋەي ئەرا ئاشكراكردن دەولەت كوردى خستەروى . ئەمجا لەچوارچىوۋەي قسەيلى ئشارەتەوۋەنەوۋەكردوگ ك ھوۋكار پشتگىرى نەكردنى لەچىچانەيل ئەرا دروسكردن دەولەتەيگ سەرۋەخوۋەيى ئەوۋەسەك رووسىيا ۋەك پىكەتەيگ مۇسلمان دگان ۋەپىان نەيگ و مقەيەتەي لەلبان كەيگ و گشت ھەقەيلىيان دەيگەپىيان ، ۋەل چەنەھا نمونەي تر دژ ئەو حالەتەھەس، خاسترىن نمونەيش نەتەوۋەي كوردە.

لە ھەمان ۋەخت ھەر لەو قسەيلىەئاشكراي ئەوۋەيش كوردوگ ك خاك كوردستان ۋەشيوەيگ زوورەملى لەبان چەن ۋولاتىگ دابەشكرىياگە، گشت ئەو ۋولاتەيلىشەروۋەيل مللەت كورد چەوسنەوۋەو لە ھەقەيلىيان بىبەشيان كوردنە.

ئى ھەلوئىست موعەمەر قەزافىەنمۋنەي ھەلوئىست تەلاپپەو كرىيەيگ ۋەك ۋەفادار و دلسووز و خەمخوەر مللەت كورد لەقەلەم بىرىيەيگ ، ۋەنەوۋەك ئى جوورەسەر كوردەيگ عەرەب ۋەرانوەر ۋە كورد ھويرو بکەيگ و خەمىيان بخوۋەيگ ، ۋەل تەماشاشا كەيد سەر كوردەيل عەرەب عىراقى لاي خوۋەمانىش ھەر ھان لەپاشقۇلەداين كورد و ھەر خەريك چالكەندىن ئەرا مللەت كورد لەوۋەختەيل ناسايى و لەوۋەخت ھەلوۋاردنىش بوۋنەبراو دووس ھەلوۋاردن.

روی وه روی بوین تون و تیژی ناوخیزان

گول سوو

هه ره وختی وشه یا که لیمه‌ی توندوتیژی خیزانی نه ژنه ویمن یه کمین چیشتیگ فکر وپی نه که یمن خوهی نه و پیاگه سه ک وپی فکر وعه قه رهفتار نه کاد وه تاییه ت ک نه رای ناسان ترین کار. جووریگ له توندوتیژی وه کار نه واد وایمه نیش ژنه خوهی مه ژلوم وقوربانی دس وه شانن وکوشتن پیاگه نه دی.

رازی گشت لاینه ییل بکاد بینده و . لهیره و وه زاره ت کاروبار ژنه ییل نه رای ری خاس و مونا سیگ داوا کرد و به پیش کارکردنه و عمل رووشه ویره وکردن ژنه ییل وه حق و حقوق ده ستوری و قانونیان . و نه مانج ئی کاره که مه وکردنه له دیارده ی توند و تیژی خیزانی هه مپش ئی ده عوه ته ئیشاره ت دا نه رای قانون نه حوال شه خسی ک له سال (۱۹۵۹) وه کار بریا .

ک به پیش له خاسترین یاسایه ییل عه ره به وه تاییه ت ک چاودیری و مقه به تی له ژن و خیزان نه کاد وه لی گرفت لهیره و یسه فیشتر ژنه ییل خوه نه واری نه یرن وه ویج نازانن وه مل به ند و فقه قه ره ییل ئی یاسا یا قانونه ک زامن حق جیا و بوین یا ته لاق له حالات تاییه تیگ نه رای ژن کرد و حق شوون نیشته جابوین دا و ته لاق دهره نه رای سی سال له مال نه و پیاگه ته لاقی دا که بمینی . هه مپش ئی یاسا یا قانونه زامن یه کرد عومر نه و دویه ته ک شوی نه کاد که متر له هه یژده سالان نه یید .

وئی ده عوه ته هه مپش داوا له پیاگه ییل و نامووژگاریان کرد له توندوتیژی خیزانی دویره و بگه فن . وریک خراوه ییل کوومه لگای مه ده نی نه خش یا دهور گونجیاگ یا مناسب و کاریگه ری یا ته ئسیریگ له ی کیشه بوون ، هه مپش ده زگایه ییل حکومه ته تی جی وه جی که ری یا ته نفیزی ولاته نه رای وه راوه رگرتن ئی دیارده ی

چوین نیشانه ییلگ له بان نه و روی نازکیه نه ییلد نه جی. وگشتدانیپش نه زانن هه رمالیگ راز یا سر تاییه ت وه خوهی دیری وه ره مالیگ جووره بلیگ له گرفت یا موشکلات خوهی دیری و مومکن نیه که سیگ خه وه ردار بید وه پی، نه گه ریش قه وم ونزیک بید. هه مپش مومکن نیه حوکم وه ملی بگریه ی یا بریاریک بویره ی هه ته نیا له وه ختیگ نه ژنه فن یا باوه ر نه کن له باره ی هه مه سه له یگ ک له ناو نی ئایمه ییل ئی خیزانه یا نه و خیزانه بو ی.

لهیره و نه ویژمین راسه وه کاربردن توندوتیژی وه گشت جووره یلی دیارده ی نازیاریگه و مومکن نیه قه بوولی بگریه ی یا وه جوور سه رچاوه یگ نه رای چاره سه رکردن نه و گرفت وئشکالاته ک له ناو نی شریکه ییل ژیان نه دی هه سا و بگریه ی تا وه شیوه ی خراویگ بره سید وه باقی ئایمه ییل خیزانه وه لی کاره یلی تره ک هه س نه ییلن پیاگه له ی لاینه رهفتار وه ل شریک ژبانی وه سه ختی بکاد . هووکاره ییل نه ساسیگ هه س نه رای په نابردنی وه ئی رهفتار نامه قه بووله له لای گشت تا له لای شریکه ییل ژیان، ک وه بی فکر وعه قه رهفتار نه کاد یا ک فره عه سه بانیه .

وه ی خاتره بایه دی یه سه به بیگ داشتوو د و مومکن نیه ده ستور یا قانون ، یا ریک خراوه ییل کوومه لگای مه ده نی دیاری بکن و بنا سه ی ، تا چاره سه ر سه رگفتگیگ نه رای گشتیان وه شیوه یگ

خه ترنا که .

یا نه وه راس چاره سه ر و یاسا یا قانونه ییل ژبانی پیشه فته یگن هه له سال (۱۹۵۹ تا ۲۰۰۹) وه راس خاسترین یاسایه ییل عه ره بین . ئایا له دریزه ی ماوه ی نه و پنجا ساله ولاته که مان وه تویش چه سه ختی ییل و کاره ساتیگ هات وه اوولاتی عیراقیه له تیان ئاسانترین حق و حقوق ژبان خاس و ره ه تیگ وه ده س نه گرت ونه یاشت تا له را و باوه ر وه مه زه ب و ده س کرتی وه مل ده رفه ت کاریگ یا چاره سه ر خاسیگ نه رای نه خوه شیوه سه فه رکردنی نه رای شوونیک ک خوه شی له لی نه هات نازاد نه وی.

و حق له هووکاره کردن و دابین کردن داخوآزیه ییل ژبان گشتی یا عام و حقوق خوریاگ و بریاگی تره ک له هه ره و ختیگ نه یاشت . گشت ئی هه مکه کاره یله بو ی و خیزان عیراقی سه بر کردوی تا وه ختی ئی کاره ره سی نه رای مردن ده سه جه می وه ره ییل جوور وه جووریگ له جه نک و ته قینه وه و له نا و بردنه ییل .

لهیره و نه ویژمین چاوه ری و ته وه قع چه نه کن له پیاگیگ نیم خیزان و مال و کاروباری له ی زه رفه یله ک نه لئان نه ژیه ییمنه ی له

ده س دا وچوین بایه دی رفتاری بید وه ل گرفت یا موشکله یگ ک نه و زه رفه ییل وه رینه وه دی هاوردی .

وه وه جووره گشتان نه زانن بیوه ژنه ییل ولاته گمان نه رای ملیونه ها زیاکه و بوینه کی خه وه ردیری وکی هویره و نه کاد وه بیان وکی چاره سه ر که مه ده سی ونه داریان نه کاد و فیشتریان له سای ولات ده ستور و یاسا یا قانون و نازادی و که مه ده سی یا فقهیری نه ژیه ن، و بریک له لیان ولاته هیشتن نه جی وچوین نه ره بو له گو یچه ییل و بان جه عدیل عه مان و دیمه شق نیشته گه دایی نه کن و بری تره ک له لیان نه رای ماوه ی فیشتر له یه ک سال هات وچوی دایره یل رعایه ت نه کن تا سه رچاوه یگ نه رای ژبان وه ده س بگرن وه لی نه ر بیه بین نه رای سه یته ره ییل و ئیشارات هات وچوو یا مرور نه و ژنه یله ک گه دای نه کن له بان ئی شوونه یله جه نک نه کن وه خاتر یه ک سه رچاوه ی خاسیگه نه رای رزق .

ئایا چوین توند و تیژی خیزانیک نیه وه ره رووژ فیشتر له یه ک قه یران یا نه زمه له نا و مال ییل دیار نه دا هه تا نه و مال یله ک وه خه یر و خوش به ختیپش ژبانه .

ترس کوومه لایه تی و کاریگری له بان دهر وینی تاک

کازه زرار

ترس کوومه لایه تی ك و بشیوی كوومه لایه تییش ناسریه، یه کیگه له کیسه دهر وینیگان زانست دهر وینی، ئی بیماریشه تویش نایمهیل له هر قوناغیگ له ته مهن یا له عمریان تیهی. ئی بیماریشه وهی جوورسه ك نایم وهختی له ناو جه میگ نیشیگ وهختی توایگ قسه یگ بکه یگ یا باسیگ بکه یگ یاخوهی بناسنیگ که فیکه باریگ دهر وینی ناخوش و سهراپی له شی تیه یگه له رزه و زوانی له تر به یگ ونیه تویه نی قسه بکه یگ و هووکار یا سه به ب ئی حاله تیسه ترس ونیگه رانیه له وهگ نهگ له وهخت قسه کردن نه تویه نی ته عبیر له هویر وهه لویستی بکه یگ یا قسه ی غمه لیتیگ له زوانی دهر چووگ.

ئمجا هه رجه ن ژماره ی ناماده بویه یل زیاتر بووگ ترس نایمه گه زیاتره بووگ و وهی خاتره زانایه یل یا عوله مای دهر وینزانی ئویشن: نه و که سه ك تویش ئی کیشه ی دهر وینی تیه ی وه شیوه ی وهرده وام روی وهر روی ره خنه وتانه بووگ، هر وهی خاتره نه و که سه گ تویش ئی بیماری دهر وینی تیه ی

دیدگای له باوهت خود خوهی خراوه بووگ و توانای باوهر وه خوهی بوینی یاسقه ی وه خوهی نیه مینی و هه میسه نه را نه جامداین کاره گانی پشت وده خوهی نیه وه سی و نه و جووره که سه یله که سایه تی یا شه خسیهت لاوازیگ دیرن ویه یش بووگه بایس نه وهگ له لایهن که سه یلتر ئستغلال بکریهن و وه شیوه ی وهرده وام له ترس ونیگه رانی و نا ئارامی کوشنده ژیان بووه نه و سه ر. ئمجا بیلا بزانیم هووکار یا سه به به یل تویش هاتن وهی نه خوه شی دهر وینی چه سه ؟

۱- دم کوت کردن منال یا له خوه یه وکردنی له وهخت قسه کردن له لایهن دالگ و باوگی و نواگردن له قسه کردنی تا هه رچی ها له دل بویشیگه ی.

۲- نازار کردن له حهد زیاتر منال و ری گردن له ره فیکه یه تی کردن و بازیکردنی وهل مناله یل هاویاز خوهی، یه عنی ریگردن له تیکلاو بوین مناله گه وهل مناله یلتر.

۳- ترس ونیگه رانی دهر وینی نایم وهختی له ناو جه میگ یاشوینیگ قه ره بالخ بووگ ویه یش هیلیگه ی دایم له ترس ونیگه رانی

بمینیگه ی وسقه ی وه خوهی نه مینی، به عزی جاریش نایم له رخ رخنه یا ئنتقاد ونه یاشتن زانیاری لازم له بان باوه تیگ تویش ترسیگ دهر وینی تیه ی و وهل خوه یا هویره و که یگ نه گ پرسپاریگ له ل بکریه ی و نه تویه نی جواو بیه ی.

نه را چاره سه رکردن ئی بیماری دهر وینی بایه د پشت وه دکتور دهر وینی بووه سریه یگ ك وه چهن دانیشتن و دیدار وهل بیمار هگه ته قالا که یگ نه خوه شی هگه له ری فورمولیگ چاره سه ر بکه یگ ك وه زوان عه ره بی وه بی ئویشن (التحصین التدریجی) وه جووریگ نه خوه شه گه له یوا هووکاره کریه ی ك چوین وهل گوشاره یل یا زه غته یل دهر وینی روی وه روی بووگ و بیجگه نه وه یش دکتور چهن جووریگ دهر مان نه را که مه و کردن نا ئارامی ونیگه رانی ده یگه نه خوه شه گه، کرنکتر له گشتی نه وه سه وهختی نایم یگ دی له ی کیشه یگ دهر وینی دیری وه بی شه رم و دودل سه ردان عیاده ی دکتور دهر وینی بکه یگ تا هه رچی زویتر نه خوه شی هگه ی چاره سه ر بکریه ی.

ماملهت و رهفتار خاس وهل هه رزه کاره یلا

گول سوو

۱- منال زوی که شه که یگ وه بی نه وهك هس وه پی بکریه یگ ، وه کورجی شیوه و سروشت و زانستیان نه را چشته یل ئالشت بووگ، ئمجا وهرجه نه و گوپرانکاری له نا کاوه بیگومان بایه سه وه شیوه ی دروسیگ ناماده کاری بکریه یگ نه را پیشوازیکردن له و قوناغه. مه به سیس له و ناماده کاری نه وه سه ك قه پریگ زانیاری وه پی بدریه یگ نه را یارمه تیداین مناله گه و ره دکردن نه و قوناغه وه شیوه یگ ته ندروس، ئمجا بایه سه نه و ناماده کاریه یله له عمریگ بوپچگ وله بان بنه مایگ راس و دروس بووگ.

نمونه ی نه و ناماده کاریه یلیشه وهك : کالین خوه شه ویسی : نه را دین و دایگ و باوگ و ریز و حورمهت نه را که سه یل وهرانوه ر و کوومه لکا. وهل نه وه بشا په خشه وکردن رووشنه ویری یه کسانی له ناو مال، وهك دویره وکه فتن له جیا کاری ناو نی مناله یل و بهراورد یا مقارنه کردنیان ، ك بایه سه هس وه نه وه یش بکریه یگ توانا و زیره کی و به ره ره یی له ناو هه رزه کاره یل

قوناغ هه رزه کاری و هترسناکترین قوناغ ژیان ناده میزاد دانریه یگ ، له وهر نه وه بایه سه گشتمان کاریگ بکه یم نه را وهر پیکردن و گوزه رکردن نه و قوناغه وه ریگه چاره یگ پر له ئارامیه وه.

جیاوازی دیریگ

کس ئمایه تکه ر بایه سه له یوا له هه رزه کار بکه یگ هس وه گه وریای قانون بکه یگ و هوپچ چشتیگ وه تالان نه یه یگ و ، وه چه و سووکیه وه ته ماشای چشته یل نه که یگ، ك وه تاییهت له ی عومه داواکاری فره یگ دیریگ نه را پویل ، هر له وهر نه وه یش بایه سه نه هه میهت وه پی بدریه یگ و هاوکاری بکریه یگ ، وه لی نه نه وه نه پویل بخریه یگه وه رده سی له ری دهر یکه یگ و نه یش نه وه نه بی پویل بکریه یگ ك په نا بووه یگه وه ر کار ناوه جی. وهل نه وه یشا نه گه ر هات و هر کار خاسیگ نه انجامدا ده سخوه شی له لی بکریه یگ .

له کووتایی بایه سه وه سیاریه وه مامله وهل هه رزه کارا بکریه یگ و بایه سه له بان گشت دایگ و باوگیگ مناله یلیان ئاشنای نیشانه و گوپرانکاریه یل شاریاگیل لاشه و گوپرانکاریه یل فیسپولوجی بکه ن وه بی شه رم، بیگومان ئی قوناغیشه تاییه تمه ندی و جیاوازی خوه ی دیریگ له ژیان هه رزه کاره یل .

رازهیل ژیان

ګول سوو

تیهیم، هر له وهر نهوه بایهسه نارام بگریم و ناماده بویم نرا هر حاله تیگ له ناکاو نرا روی ودروی بوینه وهی نهو ناخوښه یله ک تیه نه ریگه مان، وختیگ دوینید که سیگ عومری روی له کزی و که می که یگ وهی نهوه ک بتویه نیگ ریگری بکه یگ له وه ک تیه یگه نوای، ک بیگومان نهیه حاله تیگه گشت که سیگ روی ودروی بووگه وهو حاله تیگ دهروینی دروس که یگ و نیه تویه ن ژیان یگ ناسایی بوونه سهر. (خانم (جایدی جودی) نه ساری بهرنامه ی (بیگ برامر) دروسکه نه ساره له ته له فزیون راسی بریتانی، ودرجه ناویانگی و دهرکه فتنی وهک نه ساریگ ناودار، له نه خوښه خانیه یگ لهندهن وهک سسته ر کار کردیاگ، ئی نه ساری ناوداره له یه کیگ له کوچیل فه قیرنشین لهندهن ژیا وهل باوگیگ ک همیشه گرفتار دس ماددهیل بیهوشکه ر و دایگیگ نفلج ک وهسه بهب رویداگه وه دهسیگی نفلج بو یگ.

جایدی، عومر منالی وه زحمته برده سهر و ژیان یگ پر له ناخوښی و نارحه تی داشت، جودی له شوون دهرکه فتنی وهک نه ساری جه هانی دوباره روی ودروی ژیان یگ فورستر بو یه وه له وختیک پزیشک یا دکتورهیل وتنه یی عومری کوله و ئومید خاسه و بوینی نهمه ندگه له ژیان، هر له وهر نه وده یس له شاهه ننگ و ری و رسم گه وریاگ بریار یا هه رار وده یه که وه ژیان هاوسه ری دا وهل دوزیرانه گه یا. جایدی هه ق په خسه وکردن بهرنامه گه ی فرووشت وده یه ک ملیون پاون ئسته رلینی نرا زمانکردن دویارووژ هه ر دوگ مناله بو یچکه گه ی.

جایدی جودی وده خسه وکردن هویرده کاری ژیان دلتنه ک و شهرمه زار نهوی، ته نانه ت له شوون نهوه ک هژ له بان سهر یه وه نه مهنو یگ وه سه بهب وه کارهاوردن چاره سهر یا علاج کیمیاویه وه له وهرده م کامیره و په یامنه یل وه گشت جور نه تیگه وه وسیاو تا نهو سه عاته ک له عومر (۲۷) سالی کوچ په کجاره کی کرد.

لهیرا نهوه نهرامان دهرکه فیگ ک که سه پیلگ هه س فرده جور نه ت و نازاییه وه روی ودروی ژیان بوونه وه، بهل گشت که سیگ نیه تویه نیگ له غورفه گه ی وهی جووره چراخ ژیان رووشنا بکه یگ له وختیک نه گه ر بزانیگ ک نه وه نه ی نهمه ندگه له ژیان و گشت که سیگ توانای هه بوولکردن ئی چشته نه یریگ ک ژیان وهو جووره بوو یگه سهر ک هه رچه نی که میگی شی مه ندویگ له ژیان. جویر نهوه ک ئویش: ژیان پیکهاتگه له که م وگوری، ئایا نادمیزاد نیه تویه نیگ له نازار و ناخوښه ییل دهروروی که لک وهر بگریگ؟ نرا چه ته نیا وه نوورستن له دهروین زه خمینه وه ته ماشا کهیم و نیه نووریمه نهو چشت سیه ک لهیوا له نادمیزاد که یگ له ناو نه سر چه وده یل خوښی نوقم بووگ؟ ئایا نرا چه نادمیزاد وه وهرده وام ناست نوورستنی که مه و بووگ له وختیک وه تافیکردن فورسیگه وه گوزم که یگ وهی نهوه ک جوایگ له کونایه یل بو یچگ به یگه وه ک شه وق رووشنای یگ له تیان کریه یگه دی تا بزانیگ چه نیگ به خته وهرده و رووشنای بو یچگه؟ نرا چه نادمیزاد وختیه یلی ده یگه تالان له وهر خا تر چشتیگ ک رووژ یگ له رووژان له ده سی داگه و چه ودری هاتنه وهی نهو رووژ و سه رچگه که یگ؟ ژیان پیکهاتگه له چه و یستگه یا مه حه ته یگ و بایه سه نادمیزاد له مه حه ته ی کووتایی داوه یگ و، وهرده وامی به یگه ژیان.

بیگومان گشتمان وهی جیاوازی تویش چشتیگ لاشه یی تیهیم ک نیشانه یگ له بان لاشه هیلیگه جی، به عزه وختیک نادمیزاد خه موکی یا که نابه گریگه ی وه تایبه ت لهو وختیسه تویش شکه ستان که یگ و قاپی به خته وهری له لیمان به سیگ و رویمان که یگه ناخوښه ییل ژیان. گشتمان وهی جیاوازی ناخوښه ییل ژیان و دویری و به دبه خته ییل ژیان کیشایمنه، که سیگ نیه نادمیزاد نه یزیگ یا خوښه ویسیگی له دس نه یوا یگ، ئمجا نهو دویرو که فتنه چ وهو حیه یشتن یا وه مردن بووگ، له شوون نهو نهمه ندنیه نهو سووز و خوښه ویسیه بووشایی یا فرا یگ بی وینه له ژیان هیلیگه وه ک نیه تویه نیگ وه دریزی عومری نهو وینه یادگار یه یله له خه یالی بکوشنیگه وه، به عزه که سیگی شی هه س ته ماشا که یید وچه واشه وه زوی نهو نازار و ناخوښه ییل ژیا نه له هویره و بهن و له ده سدا یین و نهمه ندن که سه یل نه یز و خوښه ویس هو یچ کاریگه ری یگ له بان یان دروس نیه که یگ و ژیان یان وه ناسایی به نه رییه وه جویر نه وهک هو یچ چشتیگ روی نه یوا یگ. ژیان نادمیزاد وه یه ک شیوه نیه چووگه رییه وه، به لکوو ژیان پیکهاتگه له خه ننگ و گریستن، له خوښی و ناخوښی، له سه رکه فتن و شکه ست، له راسی وچه فتنی، ژیان نادمیزاد وهک (هه ی تا وه) س، وختیک منال بو یمن وازی له بان کردیایم و دویاخر تا تویه نستیایم ته کانی دیایم و هه ی تا وه گه به رزه کردیایم وهره ناسمان و هس وه نهوه کردیایم وهک بالدار یگ باله و گریم و تیکه ل وه هور چه ریمگ و ناسمان یگ ساف و بیگه رد و رننگ که و بو یایم و دویاخریش و خه نستنه وه نیشتیایمه بان زهوی. چشته یلیگ له ژیان هه س، نادمیزاد سه رسام که یگ، وه یه یس تویش نارحه تی

که یگ و شایه ت هر پیاویگ تر ک هه رچه نی ناست و که سایه تی شی فره که متر بووگ له شو یه گه ی خوښی وه لایه وه په سه نتر بووگ نه گه ر هس و سووز و مامله ی خاسیگ وه لیا بکه یگ یا قسه ی خوښیگ نه رای بکه یگ یا و خه نستنه وه وه لیا قسه بکه یگ، لهیرا پیاگ شارزا له راوکردن نهو ژنه یله ک و خته یل ناخوښیگ دیرن و کز و ته نیان وهرده وام هه ول نهوه دن بارنه یانه دس و نه قلیان وهره لای خو هیان بکیشن.

بیگومان پیاگ وژن بایه سه گرنگی یا نه هه میه ت بیه نه یه کتری و هه میسه ره فتار خاس و ته ندروس له ناو نیان بووگ نرا نه وهک ژیان به خته وهر یگ بوونه سهر و ناپاکی دروس نهوگ له لایان وهرانوهر یه کتری، جو ینکه هووکاره یل ناپاکی فره س، به عزه جاریگ ژن باوهر خوښی له ده سده یگ نه وه نه بیزاره له شو یه گه ی و لهیوا هس که یگ ژن نیه، هر له وهر نه وده یس نه گه ر با یگ پیاویگ تر داوای په یوه ندی وه لیا بکه یگ شایه ت په سه ن بووگ وه لایه وه، جو ینکه وه داخه وه هاوسه ره گه ی نهو نه هه میه ته وه یی نیه یگ و ته واو له هویره و برده گه. یا ته ماشا که یید جارو باریگ کیشه ی دارایی خیزان روی وه روی فشار که یگه وه و ژنیش هه س نه گه ر بیه ش بوی له پویل له لایه ن شو یه گه یه وه زحمته و شایه ت ریگه یگ تر بگریگه وهر و ناپاکی له ل بکه فیگه وه، وهی وه هه ر حال نیه وگ ژن و پیاگ ناپاکی له یه کتری بکه ن و ره فتار په سه ن و شه ریعه ت پوخت له ده س بیه ن.

وهگوروی ناماره یل فره یگ نهوه دهرکه فتنه ک پیاگه یل زیاتر په یوه ندی دیرن له ژنه یل، وهل نه وه یسا هه یریگ له ژنه یل ناپاکی که ن. ژنه یل وهک پیاگه یل په یوه ندی سووزداری دیرن، ئمجا بیجگه نه وهک ناماره یل ناشکرا لهی نهوه که ن ک پیاگه یل زیاتر له ژنه یل په یوه ندی داشتون، وهل نه وه یسا ژنه یلیک هه س په نا به نه وهر ناپاکی. وه شیوه یگ ناشکرا لهی چه ن سال که م گوزده یشته نسبه ی نهو ژنه یله ک ناپاکی وهرانوهر هاوسه ره یلیان که ن له ولاته یل یه گرتگ نه مریکا تا ئیسه وهگوروی له یه که ودا ینه یل تازه ره سیه سه ناو نی (۲۵٪ - ۴۰٪) ک ژنه یل ناپاکی له شو یه یلیان که ن، وهی پیاگه یل (۴۰٪ - ۵۰٪) یان ناپاکی وهرانوهر ژنه یلیان که ن. ئمجا لهیرا هووکار پیاگه یل ناشکراس، وهی نایا ژنه یل سه به یی چه س ناپاکی بکه ن؟ ژن هه میسه چه ز که یگ پیاگ نه هه میه ت وه یی به یگ، ئمجا هه ر وختیک هس کرد پشنگووش خریاگه دی شایه ت نهو وخته بکه ریگه شوون سه رچه وه یگ ترا ک گرنگی یا نه هه میه ت وه یی به یگ. نرا نمونه وختیک پیاو له بان کاره گه ی فره مینیگه وه یا شهوانه زورم وخته یلی وهل ره فیه یلیا به یگه سه ر له ده یشت و، وختیکیش تیه یگه وه نرا مال قسه وهل ژنه گه یا نیه که یگ و داوای و خشینیش له ل نیه که یگ نرا نهو دویا که فتن و پشنگووش خسته ن، دی نهو وخته ژن هس وه که می که یگ و لهیوا هویره و که یگ نه هه میه ت وه یی نیه دری یگ، هه ر له وهر نه وده یس خه یال فره یگ

هووکاره یل ناپاکی هاوسه ری

ګول سوو

ئەرا چە بایهسه کوردستان وه یهك لیست بهشدارى پەرله مان عیراق بكهیگ؟

عەبدولڵا ئاگرین

کوردستان دهن و مهردم دژ وه خواست و نازادى و ههق کورد له تيان نيه، وهى ههلوژاردن نوينه رهيل کوردستان ئەرا پەرله مان عیراقى جیاوازه، چوینکه له ورا روی وهروى دهنگ نه ساز و ئەقلیهت شۆفینی و هویر تهنگ و تونرهوى و تاپههگهرى بوونهوه. له بهغدا بایهسه یهكدهنگ و یهك ههلوپست و یهك قسهى سیاسى بویمن وهنه دهنگهیل لهدهسمان چووگ و رهنج وهخهسار بویمن.

ئهو یهكدهنگى و ئەزموون سهركههتتهیهله لهبریتانیا و ئسرائیل و ئەمریکا هس وه پیکریههگ له ناو خود ولات یا له ناو پەرله مان و کۆنگرس دهنگ و لیست جیا دیریگ، وهى لهیه دهولهتى و سیاسهت دهیشت یهكدهنگ و یهك ههلوپست و یهك قسهى سیاسى دیرن. بیگومان کوردیش لهی رویهوه ئەزموون بهتو و دهولهمنهنگ دیریگ و له وهخت خهباتکردن له جهوهل چهن حزب و دهنگ و هویر وراى جیاواز وجود داشتن و گشتیان وه نازادانه کار و چالاکى سیاسى خودیان ئەنجامدان و گشتیانیش وه یهكوه بهرلهیا جهبههى کوردستانى دامهزراوین.

مهعناى ئەوهسه سهقف کار ئەرا گشت دیار بوى، وهى له کار و خهبات عیراقى، گشت هیز و لایهنهیل سیاسى ناو بهرلهیا کوردستانى یهك نوینەر و یهك قسهو یهك ههلوپست یا مهوقف داشتن، تهناهت بهرلهیا جهبههى کوردستانى وهیهك نوینەر له لوجنهى کار هاوبهش بهشدارى لایهنهیل سیاسى عیراقى له دیمهشق کردیاگ.

فره لهحزبهیل وهك: حزب دهعهو، ئەنجومهن بالآى شوورش عیراقى، خهت محمهده تهقى مودهرسى، تا ئەوه بوى دوياخر ههر یهكیگ لهلیان نوینەر خودیان داشتن، وهى وه گشتیانوه هیز و توانای تهنا نوینەرگهى بهرلهیا کوردستانى نهیاستن، ئمجا فهرموو بزآن ئەگەر ههیشته حزبهگهى ناو بهرلهیا جهبههى کوردستان ههیشته نوینەر له لوجنهى کار هاوبهش بیاشتاگ نایا کاریگهرى تهنا ئەو نوینەر ده داشتیاگ؟ بیگومان نهخهیر.

ئیهسههیش کریههگ شیوازیگ جویر ئەو شیواز بهرلهیا کوردستانیه بکریههگهدى و لهبان بنهرت نوینهرهیل ههلوژریاگ قهوارهى هاوبهش پەرلهمان کوردستان وهو نسههیا وه شیوازیگ پهسهن گشتمان ریک بکهفیم و وه یهك لیست بچیمنه پەرلهمان عیراقهوه.

چوینکه ئیجاره وهك پەرلهمان سال ۲۰۰۵ نیهوگ، ئیجاره بهعسیهیل و لایهنهیل شۆفینی و تونرهو و دوشمنهیل کورد وه چهواشهى ئەوساوه بهشدارى ههلوژاردن کهن و هاوبههیمان تازه دروسکهن له شیوهى گرووپهیل ناقانونى و مرافهچى له ناوانى نهیارهیل نازادى و ههق رهواو دهستورى کورد.

ئیمه ئەگەر بایگ و نههرسهیمنه خودمانا و ههول خاسیگ نهیههیم و لهکارهگه خهسهرد بویمن ئەوه بیگومان له ئاینده هابه وهردم ئەو مهترسیه و ئاشکراس ك ناحزههیل و دوشمنهیل کورد توان وه قانون و زوورمى دهنگ غهدر و خیاهت له ئیمه بکهن و مللهتهگهمان بختکنن.

لهوهر ئەوه هویچ دهسپیچگیگ یا مههانههگ نیهوگه بهلگههگ ئەرا هویچ لایهنیگ ك بهشدارى لهیهك لیست نهكههگ، ئەوههیش ئەرك نهتهوهی و نیشتمانى و تاریخیه.

لیست و دروسکردن یهك قسههى سیاسى ئەرا پەرلهمان ئایندهى عیراق له بهرزوهندى گشت لایهگه و یههیش مهعناى ئەوهسه باوهر وه نازادى و کار چالاکى سیاسى و حزبى وجود دیریگ، یههیش بیگومان کار زوورم حکومهتهیل پیشههفتنخواز و خاوهن بریارهیل دونیاس .

لهیرا مهیهس لهوهسه، ههلوژاردن ناو خود پەرلهمان کوردستان جیاوازه له ههلوژاردن نوینهرایهتى کوردستان ئەرا پەرلهمان عیراق ، چوینکه له ههلوژاردن نوینهرهیل ئەرا پەرلهمان کوردستان کریههگ چهنهها قهوارهى سیاسى هویر و رای جیاجیاو، وهلیست سهروهخویمان بهشدارى ههلوژاردن بکهن، ئەیه حالهتیهگ تهندروس و سیاسیه، چوینکه گشت نوینەر لیستهیل جیاجیا روی له ناو پەرلهمان کوردستان کهن ك وه گوورهى قهوارهى گشت یهكیگ له لیان ههول ئەرا خزمهت مهردم ژیر سایهى حکومهت

مهترسى کار نادهستورى و ههلوپست لایهنهیل شۆفینی و رهگهزپهرس وتوندرهوهیل هیزهیل عهرههه و تورکمانهیل کینهت لهدل ها له بانمان، ك نهك وه تهنا ههق دهستورى و دیموکراتى وه رهوا وهپیمان نیهزانن، بهلکوو وهك کارسهاتهخویناویهگهى شار کهرکووک ك لهمانگ رهمهزان و لهوهرعهیدان وهدهمانچهى بیدهنگ دایگیگ بیتاوان و سى منالى لهشرینی خهو شههید کهن تهنا لهوهر ئەوهکوردن و بهس.

ئهو رویداگه بهسه ئەرا ئەوهك وه هوشیاریهوه له واقع ژیان سیاسیمان برهسهیمنهوه و ههلوپست باوهتیانهو نیشتمانپهروهرانهنیشان بیههیم، وه ئەوهك ههول بیههیم مقهیهتیی لهیهکرپزی و یهکه ههلوپستی هیزو لایهنهیل سیاسى کوردستان بکههیم و کار ئەرا یهك قسههى سیاسى کوردستان بکههیم. لهوهر ئەوه هاوبهشیکردن گشت هیز و لایهنهیل سیاسى کوردستان لهیهك

وه مهیهس مقهیهتیکردن ئەو دهسکههتهیهل ك وه خوین شههیدهیل و قوربانیهیل ئەنفال و کیمیاواران و هیز و بازو پیشمههگه و نیشتمانپهروههیل هاتگهسه دى و، ئەرا ئەوهك ئەو ههقهیل رهوا و دهستوریهك تا ئیهسهوه سهبهب ئەقلیهت شۆفینی و رهگهزپهرس و تونرهویهوه زهفتکریاگهوهشیوازیگ شارستانى و چالاکى سیاسى سهردهمیانوه بسینیمنهوهى، بایهسه گشت لایهن و هیزهیل سیاسى کوردستان باوهتیانه مهسهلهى کورد لهوهرچهو بگرن و لهوهر بهرنامههگ پاک دیاریکریاگ گشت خهتههیلگ دهسنیشان بکریههگ وهخت فرمز نهتهوههیمانهوه.

لهیرا بایهسه ئەراى چوینهیل جیاواز وهریگههگ جوان سهردهمیانوه ئەقلانیهوه ناراسته بکریههگ، وه تابهت له باوهت پرووسهى ههلوژانن نوینهرهیل کوردستان ئەرا پەرلهمان عیراق. کورد و ئەزموون حوکمرانى و قهوارهیل سیاسیمان تا ئیهس

نه خش نعلام له وسیان له وهر اوهر قهیرانهیل

نهمهد کامل

ژیان له بان نهی زهویه ناگادارمان کردگه ک سهرکه فتن و پرووژی همیشهی نیهو جار جار کیشه و گرفت که فیکه وهر سهرکه فتن. رویداگهیل ژیان وهیه ک جار له کونترۆل دهرچووگ ژیان تازه یگ ناشکرا بوود و هه لوپسته یل تایبه تیگ وهدی تیه یگ ک تویه نیم ناوی بنه یمنه قهیران و هویچ کوومه لیگ لهی قهیرانه یله وه دوبر نیهو گشت دستگایل و ریخراوهیل بازرگانی و پیشه سازی و لایه نهیل حکوومه تی و تایبهت تویش قهیران تیهن. قهیران رویداگ ناوکاویگه ک بووده بایس زهردهیل نسانی و دارایی و وهدی هاتن نیگرانی له کوومه لگا. قهیران نالشته و بوین ناوکا و بارووه زعه گه وهره و خراویه و تایبه تمه ندهیل تایبه تیگ نهرا قهیرانهیل له لایه ن له یه که وده ریل دیاری کریاس ک وهی جوورهن :

- 1- قهیران رویداگ ناوکاویگه.
- 2- کهسیگ یا کوومه لیگ یا کوومه لگهی مه حلی و نه ته وی و ده سهیل و ریخراوهیل تویش قهیران تیهن.
- 3- قهیران پرووسهی ناشکرایگه ک بووده بایس وهدی هاتن نیگرانی و زهخت یا فشار ک زوی زوی زیایه و بوود و په یوهندی فره یگ وه قوناغه یل ژیان که سایه تی و کوومه ل و کوومه لگایل و ریخراوهیل دیریگ و بووده بایس وهدی هاتن هه ست یا نئحساس ترس و وهدی هاتن کیشه یل گه وریگ .
- 4- که سایه تی یا کوومه ل یا کوومه لگا یا ریخراو ته قالا که یگ وهل قهیرانه گه کار بکه یگ و میکانیزمیگ نهرا چاره سه ر کردنی وه کار بووه یگ .
- 5- قهیران یا نه زمه گوپرانکاریه یل فره یگ وهدی تیه ریگ .
- 6- بایه د تیم یا فره یقه یلیگ وه کار بووریه یگ نهرا چاره سه ر کردن قهیرانه یل.
- 7- قهیران بووده بایس کاریگه ری ناین له بان سقه یا متمانه وده سلات حاکم وه تایبهت نه گه ر ده سلات له کار کردن وهل نهی قهیرانه ناتوانییگ نیشان بیه یگ .
- 8- قهیران بووده بایس کاریگه ری دارایی و دهرونیگ له بان هاوولاتی دیریگ .
- 9- پشتگیری گهن و فره یگ له لایه ن دستگایل راگه یانندن یا نعلامی له قهیران کریه یگ .
- 10- چاره سه ر کردن ههر قهیرانیگ وهی مهعنا نیه ک مسؤگه ر بکریه یگ نهی قهیرانه دوباره و نیهود و ههر قهیرانیگ له ههر وهختیگ دوباره و بوود .

11- نه بایه د گشت جاریگ قهیرانه یل وه هره شه یا ته هدی یگ نهرا ژیان وه حساو باریم و بریگ له ولاته یل و ریخراوهیل توه نستن قهیران یا نه زمه یل فره سه ختیگ بنه نه پشت سه ر و ته جروه یی خاصیگ له ل وده سه بارن .

قهیرانهیل له ماده یل سهره کی و گرنگ نهرا دستگایل راگه یانندن یا نعلام وه حساو تیه یگ و نهی ده ستگایله ته قالا که ن زانیاریه یلیگ لهی باوته پیشکه ش مه ردم بکه ن و له هه واله یل ناگادار بوون . وه گوورهی دیدگای پسپوره یل قهیرانه یل و کارسه تیل و رسوایه یل و رویداگه یل سهخت له نه ساس خه وهره یل گرنگ و له لایه ن دستگایل راگه یانندن پشتگیری فره یگ له لیان کریه یگ. ده سگایل راگه یانندن له وهخت روی داین ههر قهیران یا نه زمه یگ بایه د نهی لایه نه یله وه هرچه و بگرن:

- 1- ناگادار کردن مه ردوم له قهیرانه گه و پیشکه ش کردن زانیاریه یل و ناشکرا کردن چروپریه گه ی.
- 2- وه کار بردن دستگایل راگه یانندن جووروه جوور ک وهل تایبهت مه نده یل هاوولاتیه یل بگونه یه یگ.
- 3- وه کار بردن په یوهندی دولایه نه وه جووریگ که نال یا قه ناته یل راگه یانندن بایه د ریگه ی په یوهندی کردن وهل هاوولاتیه یل واز بکه ن تا سقه یا متمانه له ناونیان وهدی بایگ.
- 4- هاوکاری وهل دستگایل راگه یانندن گرنگی یا نه هه میهت فره یگ دیریگ ک نه وانیه یس وهی جوورهن :
- 1- تویه نیم له ریگه ی دستگایل راگه یانندن وهل هاوولاتیه یل فره یگ په یوهندی بکه یم .
- 2- تویه نیم له باوهت نامه یل په یوهندی کونترۆل بکه یم.
- 3- ناشکرا کردن زانیاریه یل غه له تیگ بلاو کریانه .
- 4- هاوکاری نه کردن وهل دستگایل راگه یانندی نه تویه یگ هه لوپسته یا مه وقف خوهی ناشکرا بکه یگ و ته قالا که یگ راسیه یل بشاریگه و.
- 1- هه میس له وهخت هاوکاری کردن وهل دستگایل راگه یانندن بنه و یا نه ساس و قانونه یلیگ ههن ک بایه د له وه رچه و بگریه ن ک نه وانیه یس نه یانه ن:
- 1- بایه د له بان زانیاریه یلیگ ره سیگه ده سه مان جوور ناو و شماره یل و چشته یل تره ک ته نکید بکه یم .
- 2- بایه د وهخت گونجیاگ یا مونسب نهرا پیشکه ش کردن ههر زانیاریگ نهرا ههر ده سگایگ دیاری بکه یم .
- 3- نه گه ر نیاز یگ وجود داشووگ ک کونفرانس رووژنامه گه ریگ به ریا بکه یم بایه د لایه نه یل و بنه وایلیگ ده سمیه ت دهن نهرا سهرکه فتن کونفرانس گه له وه رچه و بگریم.
- 4- گرنگی یا زهروورت ناماده کردن سهردانه یل نعلامیگ نهرا شوون قهیرانه یل.
- 5- دامه زرانتن شوونیگ نهرا قسه یکه ر ره سمی.

شوورش دهرسیم له به لگه نامهیل فه ره نسی

گول سوو

مللهت کورد هویج وختیگ له وهراوه گرتن ئه و دهسلاتدارهیل و حکوممهت ئه و ولاته یله ک له ولاته گه یان به شدار بوین و حقی له دیاری کردن چاره نویسی بردن نهوسانه و وهه له نهوسا و وتا نه لئان ئی مللهته وهل ئه و سنوور یا حدووده ک ههرز کریا وه ملی هالی تهعبیر له بان یهکیهتی نه تهوی ئه کاد چوین هه له وهخت دروست کردن ئی ولاته یله له بان ههسا و بهرزه وهندیهیل مللهت کورد له شوون جهنگ جهانی یه کم. کوردهیل له تهعبیر کردنیان وه مل ئیرادهت وهری بردن حقیان له وجود و دیاری کردن چاره نویسی یا مهسیریان له بان زهویان نهوسانه و. و نه و حکوممهت یهلیشه کوهل کوردهیل له ولاته گه یان به شدار بوین. و گشت دهسگایهیل جهنگ وه شیوه و ریهیل سه رکوتکه ریگ وه کاربردن تا وجود کورد له ناو بووهن و بهر دهوام بوون له خارتکردن و دزین سهروهت و سامان و حهق و حقوقی له ژیان و نازادی .

مللهت کورد له رووژ ناوای کوردستان هه له نهوسا و وتا ئیرنه قویلی نه تهوی گرنگ و موهمیگ ئه رای حه ره که ی نازادی خواز کوردی له باکوور و باشوور کوردستان دورست کردن. و کوردهیل رووژ ناوایی دهسمیهت ئه و شوور شه یله دان ک لهی ههردوو به شهیلن نه گه ر و پویل یا وه خوین یا و پیشترگرتن لوجیستی بیاتا و یهیش واقع تازه مان جهخت یا ته نکید و ملی ئه کاد هه وه و جوور به لگه ییل تاریخی جهخت و ملی کردنه. و له سال ۱۹۲۷ حکوممهت و دهسلاتدارهیل تورکیا خوینریژی و کاره سات سهختیگ و حهق مللهت کورد له باکوور کوردستان کردن .

هه رچی ئه و به لگه یله دیاری و که شف بکریه ن له بان ره گه ز په ردهستی و ده حشیانه ی ئه و حکوممهت یله کله کوردستان به شدار بوین هه میش قایمی و بتهوی په یوه ندیهیل یهکیهتی نه ته وهی له ناوای روولهیل جوور و ده جوور به شهیل کوردستان دیار نه دهید ئه وه مان.

وهرجه نه وهگ مرؤ فایهتی وهی پیشکه فتن ئیسه یه بره سیگ و ئاشانایی وهل ئامیرهیل یا دهزگایهیل جفتیاری په یا بکه یگ، بیگومان له سه رده مهیل کویه نه ئایمه یل شیوه ی ژیان نیمچه سه رته تایبگ و سه ر بر دیاد، ئه و وهخته ته قالا کردیاد ک سوود له که ره سه و توانا و شاره زایی خوهی و ئه و چشته یله ک له وه رده سی بوین بو یگ، له وان هیش نازه ل و ولاخ ؛ له زوورم کارهیل وه تایبهت له ژیان ناوای نشینی ته قالا کردگه ک و ه شیوه یگ بی وینه کاره یلی بووه یگه ری و خوهی و ه بیان ه و شه که ت بکه یگ، وه تایبهت له وه ریه و بردن ژیان رووژانه یان جوور کشتوکال و نازه ل و په له وه ر و ده خاوه ن کردن. هه رجه ن له ژیان مه ردم ئاوا ی نشین و هرجه هاتن ئامیر یا ئاله ته یل و که ره سه یل ئیسه کاره یلیان و مزه حمهت و شه که تی فه ره یگ

ئه نجام دیان.

یه کیگ له و کاره یله ک جفتیاریه یل ئه را ژیان رووژانه ی ژیان یان و داها ت سالانه یان پشت وهی به سیان کالین گهنم و جو یه وزو رات بوی کالین ئه و دانه و یله یلیشه نیاز و ه کار زوی له وهخت دیری، یه عنی بایه د و هرجه هه رکاریگ زویه گه ئاماده ی تویه م و ه شانن بکریه ی و ئه و وهختی شه ئه را جفت کردن سوود له ولاخ و چوار پای جوور قاتر و نه سپ و گا و هرگر دیاد ؛ ئمجا ئه را جفت کردن ئامیر یگ و ه کار بر دیاد ک و ه چه ن تیکه دار و ه یه که و به سیاده یان و زهوی وهی جفت کردیاد که ئه ویش گاواسن بوی. ئه و گاواسنه ک و ه دار دروس کریاویگ گشت شیوه یل جفت کردن وهی ئه نجام دیان ؛ ئمروویش ک تازه ترین ئامیرهیل کشتوکال ها ته گه سه کوردستان وهی فه ره جار دوینیم ک

جفتیاریه یل له به عزی شوینه یل هه ر له و ئامیر کویه نه سوود به یگ و ه تایبهت له و شوینه یل سه خته ک ئامیرهیل تازه جوور تراکتور توانای چکن ئه رایان نه یرن جوور لاپال کویه گان و ناو دووله یل ته نگ و دویره دس ک جاده ئه رایان دروس نه کریاگه. بیگومان وه دنیا ییه و هر و ژ یگ گاواسن جووی بیجگه له و سوود و قانجازه ک و مه ردم ئاوا ی نشین ره سانیا د و دا هینان یا ئبداع گرنگی گیش و ه حه سا و ها تیا د وه تایبهت ئه را ئه و که سه یله ک عه قلیان و ه بان چشتیگ له و چه شنه یله شکیاگه، وه راسی و هختی ئمروو دیمه ن زهوی کالین وه و ئامیر کویه نه له به عزی شوین دوینیم دلخوهش بویمن وهی ئامیره ک باوگ و باپیره یل مان دروسی کردنه و بیجگه ئه ویش گاواسن جووی نمونه ی زینگیگ میژوویه له ژیان کورده واری ملله ته گه مان.

گاواسن .. نموونه یگ زینگ میژوو دویه که ی کورده واری

هاوار هورتکه پی

بنه‌مالی بابانی‌یل وهرجه ئه‌وه ک هویز له دروسکردن شار سلیمانی بکه‌نه‌وه، میرنشینه‌گه‌یان له ئاوابی (قەلاجوان) بوی، ئمجا وهل فراوانوین میرنشینه‌گه‌یان، جموجویل ئاوه‌دانکردنه‌وه و بنیاتناین شارستانی له ناوچه‌گه‌ ده‌سکرده‌پی، له سهرده‌م فه‌رمانه‌واپی بابان کیشمه‌کیش و تون و تیژی فارسه‌یل و عوسمانیه‌یل بویه و شوون جوگرافیای قه‌لاجوانیش له‌وه‌ر نزیکه‌ی له‌مهرز ئیرانه‌وه شوونیک بویه مه‌ترسی جه‌نگ و مرافه‌ی ناوینی له‌شکر فارس و عوسمانیه‌یل بویه هه‌ر به‌ک له (نادر شاو سولتان مه‌حمود یه‌کم) له هه‌ول ئه‌وه بوین میرنشینی بابان وهره‌و لای خوه‌یان بکیشن، کیشمه‌کیش ناوخه‌بیش له‌ناو بنه‌مالی بابانی‌یل و میرنشینه‌یل کوردی ئه‌را ته‌خت و ده‌سلات ئه‌وه‌نه‌ی تر مه‌ترسی له‌بان ناوچه‌گه‌ دروس کردوین.

یه‌یش له‌یوا کرد (مه‌حمود پاشای بابان ۱۷۸۱ ز) هویز له‌وه بکه‌یگ مه‌رکه‌ز وهره‌و بردن سیاسی له قه‌لاجوانه‌وه جیواز بکه‌یگ ئه‌را شوونیک تر، هه‌ر له‌وه‌ر ئه‌وه‌بیش فه‌رمانه‌واپی برده‌ نزیك ئاوابی (مه‌لکه‌ندی)، دوای ئه‌وه‌بیش (ئبراهیم پاشای بابان) له سال (۱۷۸۳) فه‌رمانه‌واپی میرنشینه‌گه‌ گرته‌ده‌س و ده‌سکرده‌ دروسکردن شار سلیمانی و له سال (۱۷۸۴) ته‌واوی کرد، له هه‌مان سال بابانی‌یل پایته‌خت میرنشینه‌گه‌ جیواز کردنه سلیمانی.

له‌سالنامه‌ی (۱۹۵۵) سلیمانی، ک له رووژنامه‌ی (ژین) په‌خستریا ئویشیک: ئبراهیم پاشای بابان خوه‌ی جوکمدار شار قه‌لاجوان بویه و له‌وه‌ر ناخه‌شی و ته‌نگی شوونگه‌و له‌رخ نه‌عه‌ته‌ی دوخمن وه تابه‌ت له ترس نادرشا ناچار بویه

ئیداره‌ی کاروبار و لاته‌گه‌ی باریگه‌شار سلیمانی. سلیمانی له باکوور خوه‌ره‌له‌اته‌وه ده‌ور دریاگه‌ وه زنجیره‌ جه‌ول (ئه‌زمه‌ر) ک (۱۷۰۲) مه‌تره‌ و جه‌ول (گوئزه) ک (۱۵۲۴) مه‌تره، له باشووریشه‌وه کویه‌ی (به‌رانان) ک (۱۳۷۳) مه‌تر به‌رزه‌و، له رووژه‌لاتیشه‌وه ده‌یشت شاره‌زوور ک درێژیه‌گه‌ی (۴۵ کم) و پانیه‌گه‌ی (۱۵ کم) و، له رووژئاوایشه‌وه کویه‌ی (تاسلووجه) ک (۹۱۱) مه‌تره، وهل ئه‌وه‌یسا شاره‌گه‌ (۸۵۳) مه‌تر له ئاست روی ده‌ریاوه به‌رزه‌و ئا و هه‌واگه‌ی وه ده‌ریای ناو‌راسه‌وه کاربگه‌ره‌و له‌وه‌رز زمسان سه‌رده‌و، واران‌ی و له‌وه‌رز تاواسنیشی وشک و گه‌رم و بی واران، له هه‌مان وه‌خت جیوازی فره‌یگیش له ناوینی پله‌یل گه‌رمای شه‌و ورووژ و، وه‌رزیه‌یل سالی کره‌یگه‌دی.

له یه‌کیگ له شماره‌یل رووژنامه‌ی (ژین) سال (۱۹۵۵)، وه‌ی جووره‌باس له شوون جوگرافیای شار سلیمانی کریاگه‌: [شار سلیمانی مه‌رکه‌ز لیوا‌ی سلیمانی، له ژویه‌ریه‌وه جه‌ول

گوئزه‌و ئه‌زمه‌ر و له خواره‌وه ئا و تانجه‌رو و زنجیره‌ جه‌ول (گله‌زه‌رد) ده‌وری داگه‌، پانایی روی وه‌ره‌گه‌ی (۲۰) ملیون و (۲۵۰) هه‌زار مه‌تره‌و شماره‌ی مه‌رده‌گه‌ی ره‌سیگه‌ (۶۰) هه‌زار کس و ماله‌یلیشی نزیکه‌ی (۷) هه‌زاره‌و شه‌ش کوپچه‌ی سه‌ره‌کی گرتکه‌سه‌ خوه‌ی (کانی ئاسکان، گوئزه‌، مه‌لکه‌ندی، سه‌ره‌قام، جوار باخ، ده‌رکه‌زین).

هه‌ر له باوه‌ت شار سلیمانی‌وه رووژنامه‌گه‌ نویساگه‌: له ناو شاره‌گه‌ نه‌خوه‌شخانه‌ی گه‌ورایگ و دو بنگه‌ی ته‌ندروسی و شوون باخچه‌ی مناله‌یل هه‌س، وهل (۴۰) مزگفت و (۶) میوانخانه‌و (۳۵) که‌باخانه‌و ئاشخانه‌و (۵) چاپخانه‌ی گه‌ورا و بوپچک و (۱۳) ده‌لاکخانه‌یا سه‌رتاشخانه‌و (۱۰) جه‌مام و نزیکه‌ی (۲) هه‌زار دوکان و (۳) بانک. وه‌ی جووره‌ بابانی‌یل شار سلیمانی دروسکردن و ئیسه‌یش یه‌کیگه‌ له شاره‌یل جوان هه‌رێم کوردستان.

بابانی‌یه‌یل و سلیمانی

گول سهو

کورتیه‌گ میژوو کوین کورد

گول سهو

باس ئی هووز و مه‌رده‌مانه‌ هاتکه‌و باس جه‌نگ و مرافه‌یان وهل ئه‌وانا کریاگه‌.

دوای ئه‌وه‌بیش له ده‌وره‌ر هه‌زاره‌ی دویم وهرجه‌زاین مه‌رده‌مانیک تر هندو ئوروی

یا ئاریایی ک نیشه‌جی باشوور قه‌قازو ده‌وره‌ر ده‌ریای سیه‌بوین هاتنه‌ ناوچه‌گه‌. ئمجا دوپاخر له و ئاریاییله‌مه‌رده‌مانیک تازه‌تر له ناوچه‌گه‌ سه‌ره‌لدان وه‌ناو (ماد).

وه سه‌ره‌لداين (ماد)ه‌یل له ناوچه‌گه‌ ئه‌وه بوی گشت مه‌ردم ئه‌و ناوچه‌ بوینه‌ ناویانه‌وه و مه‌لوه‌ن ماده‌یل له‌روی جوگرافیای سیاسیه‌ وه‌فراوانی گرتک یا موه‌میک داشت. نزیکه‌ی (۲) هه‌زار سال وهرجه‌زاین، ناو کورد وه شیوه‌ی جووراو جوور له‌لایهن هاوسایه‌بیله‌وه ئه‌یانه‌ فره‌جار وهل مه‌ردم نیشه‌جی میژوتامیا هاتیانه‌ جه‌نگ کردن. له و شوونه‌وار و که‌لاوه‌ کویه‌نه‌یله‌ ک له سه‌رده‌م بابلیه‌یل وه ده‌سه‌تکه‌ فره‌جار کریاگه‌.

بردیانه‌سه‌ر، هه‌ر له‌وه‌ر ئه‌وه‌بیش ناچار بوياک وه‌سیله‌ی گونجیاگیگ دروس بکه‌یگ تا له وه‌خت راوکردن وه‌کاری باریگ، ئه‌وه بوی له سه‌ره‌تاوه‌کوچک تیز و دوای ئه‌وه‌بیش سقان وه‌کار هاورد و دی که‌مه‌که‌مه‌ چشته‌یل تازه دروسکرد.

له هه‌زاره‌یل چواره‌م و سیم وهرجه‌زاین، مه‌رده‌مانیک له‌کوردستان ژیان، ک وه‌پیان وتیان قه‌قازیه‌یل یا ئاسیایه‌یل و ئه‌یانه‌ پیکه‌اتوین له قه‌یریگ هووز و تیره‌ی جووراو جوور وه‌ک (لؤلؤ، کاسی، نایری، میتانی، سوپاریهتد) ئه‌یانه‌ فره‌جار وهل مه‌ردم نیشه‌جی میژوتامیا هاتیانه‌ جه‌نگ کردن. له و شوونه‌وار و که‌لاوه‌ کویه‌نه‌یله‌ ک له سه‌رده‌م بابلیه‌یل وه ده‌سه‌تکه‌ فره‌جار کریاگه‌.

کورد ک ئه‌ورو گه‌ورترین نه‌ته‌وه‌ی بی نیشتمان بان گووشه‌ی زه‌ویه، په‌کیگه‌ له کویه‌نترین نه‌ته‌وه‌یل رووژه‌لات نزیك و ناو‌راس.

له چه‌رخ یه‌خه‌نان ک نزیکه‌ی نیم ملیون سال وهرجه‌ ئیسه‌ رویداو نزیکه‌ی (۲۰) هه‌زار سال وهرجه‌زاین کووتایه‌ات زوورم ناوچه‌یل ئورویا و ئه‌میریکای باکوور یه‌خه‌نان گرتوگه‌ی، ئمجا ئه‌و سه‌رده‌مه ناوچه‌یل بیوان و چووله‌وانیه‌یل ئه‌فریقیاو مه‌لوه‌نه‌یل وشک عه‌ره‌بی گه‌ش وه‌ه‌وا‌ی گونجیاگیگ داشت و کوردستانیش گه‌ش و هه‌وا‌یگ واران‌ا داشت.

ئاده‌میزاد کوبین په‌نا بردیاگه‌وه‌ر ئه‌شکه‌فته‌یل ئه‌را ئسراحت کردن و له‌ریگه‌ی راوکردنه‌وه ژیان خوه‌یان

کرمیلین دلّ سیاسی رووسیا

سہرچاوه (سایت دہنگوباس)

کرمیلین ناوہند یا مہرکھز جوگرافی گرنیکہ ئہرا شار مۆسکۆ؛ ناوہندیگ سیاسیہ ئہرا رووسیا؛ ئی شونہ ناوہند رەسمی سەرۆک رووسیا یە کگرتگہ؛ ہەر ئی شونہیش بارہ گای یا مەقەر رەسمی قەیسەر و سەرکردەیل سوڤیەت بویہ؛ وشە یا کەلیمە ی کرمیلین زیاتر وە مەعنای دەسلات رووسیا یا گەورایی سوڤیەت وە کار تیرییە.

ئەو کۆگایا موحەمەع گەورا ک ناوی کرمیلین؛ لەدو وشەپیکھاتگە ک مەعناگە ی (قەلای شار)؛ شیوہی دەبشت کۆگاکەسی گووشە یا موسەلەسە ک چەندین کووشک و بالە خانەھا لەتی ک وە دیواریک درێژ دەوری گیریاگەو ہەلکەفیکەبان مەیدان قەرز و رووبار یا چەم مۆسکۆ. وە گوروی ئەو دیہکەو کردنەیل شونہواری یا ئاسەواربە ک ئەنجام گردنہ دەرکەفتگە ک میژوو بنیاد ناین کرمیلین ئہرا سەردەمەیل وەرچلەزاین چووگەو؛ لە سەرەتا کرمیلین لەبان گردیک لە نزیک چەم (نیغلیانا) ک وەل چەم مۆسکۆ یە کەوگرن بنیاد نریا و؛ ئەو گردەناوی بوروفیستگایا بویہ. ہەرچەن تا سەدە ی پانزە ی زانی ئاسەوار ہویچ بالەخانەیک لەبان کرمیلین پەیانہ کریاگە وەلی لە سەردەم دەسلات لوری دولگروک میر گەورای ناوچە کیف تەشەنەسەندن گەورایک وەخوہیہ و دی؛ میر دولگروک لەسەدە ی دوانزەم دەسلات گردیہسە دەس وئەرا یە کمین جار ناو کرمیلین ھاوردگەسە سەرزووان.

کرمیلین وە خاتر ئەوگ چەندین جار کەفتگەسەوہر پەلامار دوژمنەیل ورمیاگە؛ چەندین جاریش سازیاگەو لەناونی سالەیل ۱۳۶۸و۱۳۶۶ وختی دیمتری دونسکو لەبان دەسلات بویہسەرلەنوو بنیاد نریاگەسەو قەلای گەورایک لەتی سازیاگە ک وە کوچک چەرمگ دەوری گیریاگە وپەنج دەروازە ی گەورا داشتگە.

لە سەرەتای سەدە ی پانزەم سەرچەم ولایەتەیل رووسیا یە کخریان وکەفتنەزیر دەسلات حاکم گەورای مۆسکۆ ک ئەویش شائیفان سیم بوی ک بویہدەسلاتدار گەورای گشت ولات رووسیا.

ئە فەرمانئەوا یا حاکمەک لە شون جی رەین وخواشیک گەردیاد تا بکەیکە ی ناوہند دەسلات خوہی؛ ئاخری فەرماندا ک کووشک کرمیلین سەرلەنوو بنیاد بنریہیکەو؛ شائیفان وەتەما بوی وە خاسترین شیوہ کرمیلین بسازیک و ہەر وە خاترہ گرنکی فەرہیک وە پیداو ئەندازناریل یا موحەندسەیل ناودار لەئیتالیا ئہرای ھاورد؛ لەوانەیش ئەندازنار یا موحەندس ناودار بیناسازی ریسوتیلی فیوارا ئاتی. لە پرووسە ی بنیاد نایەگە کوچکەیل قەرز وە کار برد و یەکم بورج کرمیلین لەسال ۱۴۸۵ تەواو کریا ک ئەویش بورج تاینس کایا بوی و دویاخریش بورج (بکلیم تشفسکایا) ک لە سال ۱۴۸۷ تەواو بوی.

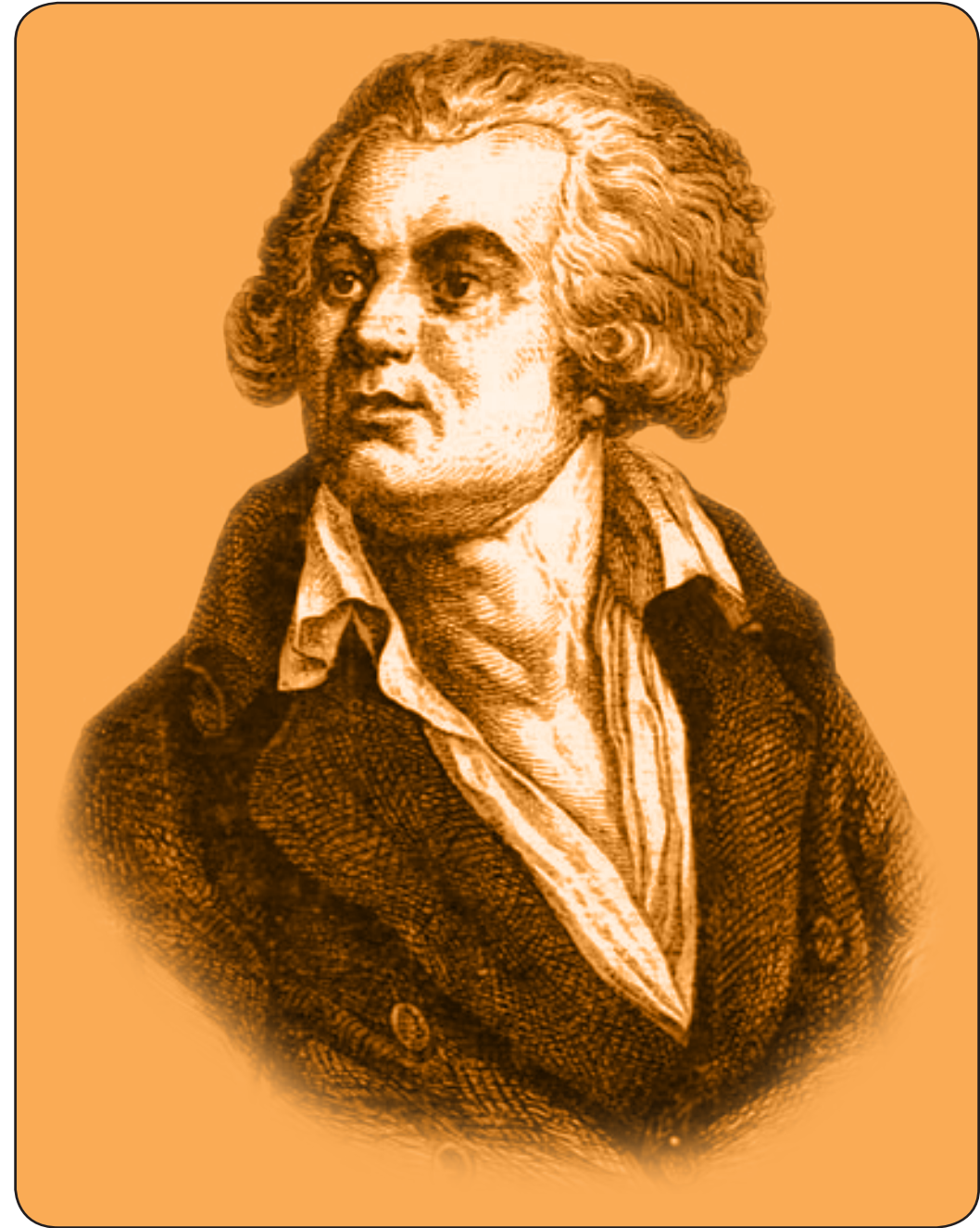
لە سال ۱۵۰۰ سەرچەم بورج وکووشکەکان کاربان تەمام بوی. بورجەیل ناو کرمیلین وە ھویردە کاری فەرہیکەوہوپیوہر یا مقباسەیل دیاریگریاگ بنیاد نریانەوہ جووریگ ک لەھەرگام لەبورجەکان وەخاسی تویەنی وەرگری یادفاع لەناوچەیک دیاری کریاگ کرمیلین بکە ی.

ئەجا بیلا بایمەسەر بورجەیل کرمیلین؛ نزیکە ی دەبورج گەوراو جیاواز ھالە ناو کرمیلین ک بەرزاییہ کانیان لە ناونی ۲۰ تا ۳۰ مەترہ؛ دیوارەیل دەور کرمیلینیش فەرہبەرزن ولەبەعزی شون بەرز ی دیوارەکان رەسیگە ۱۹مەتر؛ ھەر لەناو کوومەلگا یا موحەمەع کرمیلین ۴۷ مەزار یاقەور قەیسەرەیل رووسیا ھەس؛ گرنکترین یا موحەمترین ئەو کووشک و بالەخانەیلەک لەناو کرمیلین ھەن ئەیانەن؛ بالەخانە ی فریشتمیخائیل؛ بالەخانە ی مژدەبەخش؛ کووشک شیشەیی؛ کووشک تیریمس؛ کەنیسە ی خانم پاکیزہ؛ بالەخانە ی گەورای قیامەت؛ کووشک بەتربارک؛ کەنیسە ی ۱۲ پەیفەمبەر؛ گومەزی ئیفان گەورا.

گەورترین کووشکەیل ناو کرمیلینیش ئەیانەن. کووشک گەورای کرمیلین؛ کووشک چەک و تفاق چەنگی؛ کووشک دیدار و وخت وەسەربردن؛ کۆگای چەک؛ کووشک کۆنگرەیل کرمیلین؛ کووشک ئەنجومەن پیرەیل؛ کووشک سەرۆکایەتی.

جۆرج جاك دانتون (۱۷۵۹ - ۱۷۹۳ز) و نەخش و دەورى لە ئازادى فەرەنسا

كۆل سۆھ

دانتون لە (ئارسى - سور- ئوب) لە (شامپانى) لە سال (۱۷۵۹ز) ھاڭگەسە دونيا، لە سەرەتای دەسەپپىکردن شوورش فەرەنسا لە ئەنجوومەن مال پاشايەتى کار پاريزەرى يا (محامە) کردگە، پياويگ دلرەق و بکوشىگ گەورا بوى، وەل ئەوەيشا سەرۆک يانەى (رەھبان فرەنسىسکان) بوى و ئامانجىشى ئازاد کردن فەرەنسا بوى لە پاشايەتى ك ئەو ئامانجىه ھاته دى لە (۱۰ى ئۆغستس-ئاب ۱۷۹۲ز) ئەو وەختە ك دەسەى تەشرىعى داواى ئەووە کردن (لويىس ۱۶) زندانى بکريه يگ، ئەمجا دانتون نازناو وە پياگ دەيمەم دەرکردويگ چويىنکە سەرۆکايەتى ئەو جموجويله کردياگ.

دانتون رەفتارى وەك سىماو دەنگى زووردارانەو فەرمانرەوايانە نەوى، يەکیگ بوى لەوانە ك لە وەخت دادوهرىکردن دلرەق و بى هس بوى، وەل لە هەمان وەخت بەزەبى داشت و کينەت نەگرتە دل و بەخشندەيش بوى. وەختەيل فرەيگ ياورەبىلى سەريان سورمەندگە لەووە ك ئەرا چەقانونەيل خوەى شكنىگ يا وەرگرى لە قوربانى فەرمانەيل تون وتيزخوەى كەيگ، ئەمجا فرەو هپى نەچى و گيان خوەى سپارد، چويىنکە ئەو جورئەتە داشت ك بويشگ: گوشت و گوشتار فرەيگ کرياو دى سەردەم بەزەبىه.

وە چەواشەى (رۆبىسپېر) ك حەز لە تام ولەزەت دونيا و قومار و ژن جوان کردياگ، ئەمجا دانتون هەم پوييل جەمەو کردياگ و هەم خەرچيش کردياگ و ماليگيش لە (ئارسى) داشت و پارچەيگ زەوى گەورايش سەندويگ و مەردم نەزانستن ئەو پويله لەکوورا تيرەيگ، ئەمجا كەسەيلیگ لەيوا فامستن ك ئەرا مقەيەتیکردن لە پاشا بەرتيل يا رشپەت وەرگرىگ، وەل ئەوەيشا حەز لە شوورش کردياگ و هويچ وەختيگ ناپاکى وەرانوهر هويچ بەرژەوهندیيگ شوورش نەکرد، پوييل لەپاشا وەرگرتياگ و کار ئەرا چين زەحمەتکيش کردياگ.

لەو رووزگارە (دانتون) ك دوياخەر بووگە يەکیگ لە سەرکردەيل تونرەو شوورش، لە ناو جەم فراوانیگ لە ناوچەى (کوردوليە) دەس کەيگە قسەو ئويشگ: (ئەى فرەنسىه ييل... ئەو پاشا ك ولاتەگەى ئيوه

دانتون لە (ئارسى - سور- ئوب) لە (شامپانى) لە سال (۱۷۵۹ز) ھاڭگەسە دونيا، لە سەرەتای دەسەپپىکردن شوورش فەرەنسا لە ئەنجوومەن مال پاشايەتى کار پاريزەرى يا (محامە) کردگە، پياويگ دلرەق و بکوشىگ گەورا بوى، وەل ئەوەيشا سەرۆک يانەى (رەھبان فرەنسىسکان) بوى و ئامانجىشى ئازاد کردن فەرەنسا بوى لە پاشايەتى ك ئەو ئامانجىه ھاته دى لە (۱۰ى ئۆغستس-ئاب ۱۷۹۲ز) ئەو وەختە ك دەسەى تەشرىعى داواى ئەووە کردن (لويىس ۱۶) زندانى بکريه يگ، ئەمجا دانتون نازناو وە پياگ دەيمەم دەرکردويگ چويىنکە سەرۆکايەتى ئەو جموجويله کردياگ.

دانتون رەفتارى وەك سىماو دەنگى زووردارانەو فەرمانرەوايانە نەوى، يەکیگ بوى لەوانە ك لە وەخت دادوهرىکردن دلرەق و بى هس بوى، وەل لە هەمان وەخت بەزەبى داشت و کينەت نەگرتە دل و بەخشندەيش بوى. وەختەيل فرەيگ ياورەبىلى سەريان سورمەندگە لەووە ك ئەرا چەقانونەيل خوەى شكنىگ يا وەرگرى لە قوربانى فەرمانەيل تون وتيزخوەى كەيگ، ئەمجا فرەو هپى نەچى و گيان خوەى سپارد، چويىنکە ئەو جورئەتە داشت ك بويشگ: گوشت و گوشتار فرەيگ کرياو دى سەردەم بەزەبىه.

دانتون وەى قسەيله کارکردە بان مەردمەگەو ئاگر لەليان وەرداو دەروينيان ھاوردە جووش و لە ناكاو کابرايگ وەدەنگ بەرزىگەو، و تەدانتون: (ت ديارە گەمەووە دین و پياگەيل دینی کەيد، ت کافرید، حەز کەيد جەنگ و مرافە بنەيدەو،) مەردمەگە تواسن پەلامار کابرا بيەن و بکوشنەى لە بان ئەو قسە، وەل ژنيگ تفيگ لەلى کردو، و تەپى: (ئەى بايەقوش، ئەى بەنەى سەرچەمن، لەيوا ديارەتو نيەتوايد ئازاد بوييد).

ئەمجا دانتون ھاته سەرخوەى و هووشيارەو بوى و ، و ت : (ئەى ھاوولاتیه يلم، ئيمە گشتمان لە پەژارەبى و بەدبەختى و بەندايەتى برايم و لەگشت لايگەووە دەور دريايمەو ماوہى ئەووە نەيريم وەل يەکترا دەمەقال بکەيم، بيلا هيزەيلمان جەمەو بکەيم و توانامان ئەرا ئەو ناخوہشەيله بچەيمنە کار ك لە تى ژيەيم، ئەگەر يەکیگمان نەفامست با بفامیگ و پاريمنەى بان راسى و من دالووخش ئەو ھاوولاتیه دەم چويىنکە هەر برامە لە خوہشى و ناخوہشى، ئەى ھاوولاتیه ييل خوہشەويس من هويچ وەختيگ گەمەووەدين نيەکەم، وەلى وەنەوانەکەم ك خراوى لەروى دین کەن و دین مەسيح گەورا شيواننە).

کابرا دوبارە ھاته قسەو، و تەدانتون: (ت مەغزمان ژەراوى کەيد و قسەيلک تام نەيرن)، دوبارە بويە قەرەبالغ، وەلى دانتون بيەدەنگيان کردو، و ت: (گەورەيلم، بوووخش، من ئى کابرا وەجەن قسەى راسيگ بيەدەنگ کەم) ئەووە بوى دوياخەر مەردمەگە وەيه ك دەنگە وە ھاوار کردن و وتن: (ئيمەگيان خوہمان کەيمنە فيداى ئازادى، ئيمە گشتمان سەرباز ئازاديبم)، ئەمجا مەردمەگە تواسن لە خوہشيا دانتون بگرنە باوہش، دى ئەووە بوى لە شوون ماوہيگ ئامانجيان ھاته دى و تويەنستن ئازادى وە دەس بارن.

دانتون دەس بالايگ داشت لە رمانن رژيم پاشايەتى لەسال (۱۷۹۲ز) و ماوہيگ سەرۆکايەتى حکوومەت (کۆمارى) کرد وە شيوہيگ وەختى و دادگای شوورش دامەزران و لەسال ۱۷۹۲ لەلايەن ئەنجوومەن دامەزراننەووە کريا وەزير (داد) و دەور خاسيگ داشت لەوہرپە و بردن کاوبار ولات.

له ناوێراست دهیهی هه‌یشتای سه‌دهی گۆزه‌یشته‌ پێپۆر یاخه‌ بیریگ کاروبار که‌ش و هه‌وا باوه‌تیگ له‌گۆفار نه‌ له‌عالم چاپ نه‌ندن داوه‌زانویگ و له‌شوین پێشه‌کی میژووییگ له‌باوه‌ت نائشت و نووئشته‌یل ئاو وه‌ه‌وا له‌بان یه‌ته‌نکید کرد ك له‌ده‌یه‌یل سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیس له‌ نه‌ نجام زیای بوین گهرمی زه‌وی یا وه‌ ئستلاخ عه‌ره‌بی (ئحْتباس حه‌راری) به‌شیگ له‌کویه‌یل وه‌فرین جه‌مه‌سر یاقوتب باکوور تاویه‌نه‌و و ئاست یا موسته‌وای ئاو ده‌ریایه‌یل به‌رزو بوون وه‌ه‌وازه‌مانیش واران فه‌ریگ له‌ولاته‌یل ئۆروپا وچه‌ن ولاتیگ ئاسیا واریگ و له‌نه‌ نجام شایه‌د چه‌ن شاریگ له‌جه‌هان وه‌ ته‌واوه‌تی له‌ژیر ئاو نوقم بوون؛

بیلا خوه‌نستن تازه‌یگ ئه‌را سیاسه‌ت و فه‌ره‌ه‌نگ ئاویمان بکه‌یم

جواد کازم

وله‌ی لایشه‌و که‌م واران و هه‌شکه‌سالی ناوچه‌یلیگ له‌جه‌هان گریگه‌وه‌ر له‌وانه‌یش ناوچه‌ی رووژه‌لات ناوێراست خوه‌مان و فه‌یران که‌می ئاو له‌ناوچه‌گه‌وه‌دی ته‌یه‌ی وکیشه‌و جه‌نگه‌یلی له‌ ناوینی ولاته‌یل خاوه‌ن سه‌رچاوه‌ی ئاو و ئه‌و ولاته‌یله‌ک سه‌رچاوه‌ی ئاوه‌یلیان له‌ولاته‌یلته‌رویده‌یگ ؛ جوور ئسرائیل و سووریا و لوېنان. ئه‌وه‌سه‌له‌ی سه‌له‌یل دوياخه‌رویده‌یگ که‌م واران و هه‌شکه‌سالی زوورم ولاته‌یل ناوچه‌گه‌گرده‌سه‌وه‌رو ولاتیگ جوور عیراق خوه‌مان سه‌رجه‌م سه‌رچاوه‌یل سه‌ره‌کی ئاو له‌هه‌ردو ولات ئیران و تورکیاس . ئیران و تورکیا له‌ی ۲۰ سال دوياخه‌رکه‌هفته‌نه‌خوه‌یان وچه‌ندین به‌ربه‌ست یا سه‌د گه‌ورا و بویچگ له‌نزیک ناوچه‌یل سنووری خوه‌یان دروس کردن تا گشت ئاوه‌یل ناو خاک خوه‌یان گله‌ویبه‌ن و ئاو جوور فاکته‌ریگ سیاسی وه‌ووکاریگ فشار دژ ولاته‌یلته‌ر وکاربارن؛ ئه‌وه‌بوی ئیران هه‌ر له‌باکوورترین خال یا نوخته‌ی سنووری خوه‌ی و له‌ عیراق ژماره‌فه‌ریگ سه‌د دروس کرد ئه‌را زه‌خیره‌کردن ئاوه‌یل زیای و سه‌رگه‌ردان و تورکیایش پرووژه‌ی گاپ ک چه‌ندین سه‌د گریگه‌خوه‌ی ته‌واوکردو ئیسه‌یش هه‌ر سه‌قال دروس کردن چه‌ندین وه‌ربه‌س یاسه‌د فه‌ره‌گه‌وراس و ه‌ناو پرووژه‌ی (ئه‌لیسو) تا له‌ ئاینده‌کلیل گرفت سه‌ره‌کی ولاته‌یل هاوسای وه‌ده‌س خوه‌یه‌و بووگ و ته‌نانه‌ت سیاسه‌تمه‌داریک تورک ماوه‌یگ له‌یه‌وه‌ر و توئیگ رووژیگ ته‌یه‌ی تورکیا هه‌ر به‌رمیلیگ ئاو و له‌ به‌رمیلیگ نه‌فت نائشت بکه‌یگ وه‌ه‌روه‌و جووره‌گ هه‌روولاتیگ حه‌ق دیری سه‌رچاوه‌یل و بیره‌یل نه‌فتی خوه‌ی ئه‌را به‌رژه‌وه‌ندی خوه‌ی وکار بوئیگ ئیمه‌یش سه‌رچاوه‌یل ئاو له‌ به‌رژه‌وه‌ندی خوه‌مان وکار به‌یم ؛ به‌ی ئیسه‌که‌م که‌م پێشینه‌یه‌یل ئه‌و پێپۆر یا خه‌یره‌ک له‌سه‌ره‌تای باسه‌گه‌مان ناوی بردیم وه‌مه‌یش ته‌سریح ئه‌و سیاسه‌تمه‌دار تورکه‌نیشته‌گه‌ته‌یه‌یگه‌دی؛ ئه‌وه‌سه‌عیراق وه‌ده‌س که‌می واران و که‌می به‌شی له‌ ئاو فورات نالنیگ و تورکیاچنگ ناسه‌ناقه‌ره‌مان وه‌ه‌ر و دختی وه‌ قسه‌ی نه‌که‌یم له‌بی ئاو خنکنیگه‌مان ؛ تا ئیره‌قه‌یره‌انه‌گه‌ناشکراوی و ئه‌وه‌سه‌ ئیمه‌ جوور ملله‌ت عیراق وه‌ شیوه‌ی راسه‌خو یا موباشر وه‌ل ئی فه‌یرانا ده‌س و په‌نجه‌نهرم که‌پم ئمجا چاره‌چه‌س؟ ئیمه‌ جوور ولات عیراق ک سه‌رچاوه‌یل ئاومان هاله‌ناو خاک ئیران و تورکیا و له‌وه‌رته‌وه‌گ وه‌ شیوه‌ی و هه‌رده‌وام گرفت وکیشه‌ی سیاسی و ئه‌منی وه‌ل ئی دو ولاته‌دیریم ئاسایش ئاویمان

که‌هفته‌گه‌سه‌خه‌ته‌ر جدییگه‌و و بایه‌د یه‌که‌م جار سیاسه‌ته‌یل ئاویمان سه‌رله‌نوو له‌یه‌که‌وه‌بیه‌یم و سیستم تازه‌یگ وه‌گوره‌ی قوناغ ئه‌روو ئه‌را وه‌کاربردن ئاو چ له‌گشتوکال و چ ئه‌را سه‌نه‌عت و چ ئه‌را خواردن وکار رووژانه‌مان په‌یا بکه‌یم وزیاترین سوود له‌که‌مه‌ترین ئاو بویم ؛ له‌وانه‌یش نائشت کردن سیستم ئاویاری کشتوکال وه‌گوره‌ی ته‌کنۆلۆجیای تازه‌ی ئاویاری له‌جه‌هان ؛ له‌شوین ئه‌وه‌نیمه‌بایه‌د فه‌ره‌نگ دروس و راسه‌قینه‌ی وکاربردن ئاو وه‌ هاوولتی عیراقی نیشان بیه‌یم ک و دختی لویه‌ی ئاو ئه‌را هه‌رکاریگ وازکه‌یگ وه‌ شیوه‌ی عاقلانه‌ئاوه‌گه‌وه‌کار بوئیگ و تا ئه‌وه‌رگ توینه‌ی وه‌ قنیات ئاو وکار بوئیگ ؛ مه‌سه‌له‌ی تریش دروس کردن سه‌ده‌یه‌له‌دریژه‌ی ری هه‌ردو جه‌م دجله‌وفورات ئه‌را ئه‌وه‌گ ئاوه‌یل زیای وه‌بیه‌وه‌دوویخو له‌خاک ولاته‌گه‌مان نه‌چووگه‌ده‌یشت و بیره‌یگه‌ددریا و ده‌تایبه‌ت ک ئاو ئی دو چه‌مه‌ناو شیرین و ریژه‌ی ئاوشیرینی له‌سه‌راسه‌رجه‌هان فه‌ره‌که‌مه‌وزیاترین ئاوه‌یل دونه‌ی ئاو شوور دهریاس ک وه‌کارکشتوکال و خواردن نیه‌ته‌ین؛ مه‌سه‌له‌یه‌تر مه‌سه‌له‌ی دروس کردن به‌رژه‌وه‌ندی هاویه‌ش ئاو وه‌ل ولاته‌یل هاوساس و گریه‌داین به‌شیگ له‌به‌رژه‌وه‌ندی سه‌ره‌کی ئیران و تورکیا و به‌رژه‌وه‌ندی خوه‌مان چ له‌بوار یا مه‌جال هاوکاری بازرگانی وه‌ تاییبه‌ت ک ئیسه‌سالانه‌ئالوگۆر بازرگانی له‌ ناوینی به‌غدا و ئه‌نقه‌ره‌وتاران ره‌سیگه‌نیزگه‌ ۱۵میلیار دۆلار ویه‌یش ئه‌را هه‌ردو ولات ئیران و تورکیا گریگه‌ک ئی سه‌رچاوه‌ی بازرگانیه‌داشتوون ؛ بیجگه‌ئه‌وه‌یش ئیمه‌بایه‌د سیاسه‌ت نه‌فت وغازمانیش نائشت بکه‌یم و تا ئه‌وره‌گ توینه‌یم ئی کالای به‌هاده‌خاستر وه‌ کار بویم ؛ ئه‌ویش له‌ری دروس کردن شه‌ریکه‌یل پتروکیماوی و به‌ره‌م هوردن کالایل جوور و جوورته‌رزان و بازاریگ تازه‌هه‌را به‌ره‌مه‌یل نه‌ه‌تیمان بوینیمه‌و ئه‌را زیای کردن مه‌یاخه‌ل ولات و سه‌رمایه‌گوزاری له‌ به‌شه‌یلته‌ر ئابووری؛ له‌ کووتایی یه‌مه‌نگه‌بویشیم ک چکوممه‌ت عیراقی و پێپۆره‌یل ئابووری ولات بایه‌د دویر له‌کیشه‌مکیش و ناکووکی سیاسی ناوینی خوه‌یان مه‌سه‌له‌ی ئه‌من ئاو ولات وه‌ شیوه‌ی جددی له‌ وه‌ر چه‌ویگرن؛ وه‌نه‌گه‌ر بارووه‌وزع ولات وه‌ی جووریه‌ی ئیسه‌بچووگه‌ سه‌ر نه‌وه‌یل ئاینده‌مان وه‌ل کاره‌ساته‌یل گه‌ورا و کوشنده‌یگ رویه‌روی بوون.

چه‌وه‌ریم

کامل جه‌میل بگ

روونه ، مانه‌گه‌م بی تو تیریکه
 هویرم دا یمه پیده‌و خه‌ریکه
 روونه چه‌وه‌ریم چوی جار جارن
 سه‌ریگ دراری نه دایگ بی تاوان
 شهل و پهل که‌فتم روونه به‌و بنوور
 را جیه‌گه‌د دایم پهل کوتم چوی کوور
 نه‌ت نه‌ته جهرگم نه داخ دویری توو
 رووژی چهن جاری شینم نووه‌و بوو
 نه‌یرا نیش‌تیدن و‌ملا خه‌نستیاید
 نه‌ورا و‌هل خوه‌شکا تو‌وازی کردیاید
 چه‌وما ته‌سه‌سی نه‌راد گپریگن
 مهر ههر خودا خوهی عه‌سری بوورپگن
 نه‌دهر درانه من ههر چه‌وه‌ریم
 به‌لکوو چوی خوه‌ریگ دهر‌چیدن نه‌ریم
 سه‌رد نه‌سینه‌م شه‌رته لانه‌یه‌م
 هه‌ی کزه‌ی دل و هه‌ی هه‌ردو دیه‌م
 روونه هه‌ی روونه روونه بی تاوان
 بی به‌شد کردن نه‌ناز باوان
 روونه شریان خوینه دنه‌گه‌م
 ههر خوده‌و قوریان تا‌قه گوله‌گه‌م
 تازه سویره‌گه‌م نوور چه‌وه‌یلیم
 رووشنه‌و‌کهر تاریک شه‌وه‌یلیم
 روونه نه‌که‌یلدن زوی سه‌فهر بکه‌ی
 نه‌خه‌یدم نه‌ه‌از ریشه‌م دهر بکه‌ی
 روونه سه‌بر که سه‌فهر نه‌که‌ی
 کوورم هه‌ناسه‌ی باوگد سه‌رد نه‌که‌ی
 روونه باوانم نه‌که‌ی برمنی
 را و‌خت پیری گووچان دس منی
 روونه من چه‌بکه‌م نیه‌زام چ جوور بووگ
 نه‌خودا داوا که‌م چه‌وه‌یلیم کوور بووگ
 خودا خوده‌ پهنای گشت دل خه‌مباری
 هاوار وه‌ده‌رگاد سووک بکه‌ی باری
 خودا شوکرانه‌م نه‌مر و‌فه‌رماند
 رازیم وه‌بار قورس و‌گراندا
 روونه که‌س نه‌یرم را کی په‌نا به‌م
 خودایا ههر خوده‌ شکات نه‌لاد که‌م

دهنگ عشق

کاوه‌ی خوسره‌وی

نه‌وه‌ل جار که‌دیمه‌ت
 نه‌زت دنداری ئیجساس کردم
 رهنگ سه‌وز چه‌وه‌یلیم
 نه‌را وه‌هار دل‌م بردم
 نه‌وه‌ل جار که‌دیمه‌ت
 زهریفی نه‌ش
 خه‌نین قه‌شه‌نگ
 نه‌دنیای و‌جوووم
 بوینه ناواز و‌دهنگ
 نه‌وه‌ل جار که‌دیمه‌ت
 عشق خودی دانیشانم
 شیوه‌ی شیرینت نه‌را هه‌میشه
 نه‌سدر په‌ره‌ی دل‌م
 شوون خودی دانا

وه سقانم بنوسیم

سه‌لا‌ه‌دین قه‌رته‌په

دویه‌شه‌و
 هه‌نای قه‌نه‌م هه‌نگردم و
 چیمه‌و سه‌ر قاقه‌ز
 قه‌نه‌م په‌رد بویه ناو نه‌پم و
 نم نم تو‌یه‌ویاره‌و
 خه‌یوا بوی !
 قاقه‌زیش هه‌نگریاو
 بویه
 به‌ور ...
 نمروو
 بایه‌س بیه‌مه‌و کویه
 وه سقانم بنوسیم
 نه‌قه‌ی تاشه‌ به‌ردی
 بنوسیم ... ههر بنوسیم
 تا و‌ختی خودم بتیویه‌مه‌و
 به‌ردیش بو‌ده به‌ور . !

شه‌و

جه‌لیل ناهه‌نگه‌رن‌زاد

ته‌نیا نه‌ئیره مه‌یلهم سه‌ر بووده بارم نمشه‌و
 ناخر وه‌داخ عشقد هه‌ی گول دچارم نمشه‌و !
 چوی شه‌و نه‌شوون چینه‌د ته‌ک دامه نه‌زلانه‌و
 وینه‌ی شه‌که‌ت سووار پای زه‌رده‌مارم نمشه‌و
 زانی که‌لاوه‌گه‌ی دل‌خا پووره بی‌خه‌یاند ؟!
 زانی وه‌تیخ تیژ داخدا قه‌لارم نمشه‌و ؟!
 تا ناسمان به‌ختم خالی نه‌نه‌ور خه‌م بوود
 بی‌تا تیه‌و تیه‌ریکی بایه‌س بووارم نمشه‌و
 گشکه‌س ! هسه‌رگانه‌م داچوو‌ریانه گشتی
 خوده‌ به‌و بووه هسه‌ره‌ی هویل شه‌وارم نمشه‌و ! !

خه‌م وه‌شکیاسه پیمه‌و شه‌و ها له‌شان وه‌شانم
 ته‌و داسه سیخ زویخه‌و نازایه‌گه‌ی سقانم
 وینه‌ی هه‌نه‌ت هلاکم نه‌ی تاوسان جه‌وره
 نازاژگی خوه‌یه‌و ده‌ی نامه‌ی له‌بان شانم
 هه‌نشویایه به‌ختم هه‌نرشویایه جه‌رگم
 هه‌نرویشویایه هویرم هه‌نورشیایه گیانم
 تا که‌فته هویرم سه‌وزی چه‌وه‌یل کاند
 هه‌م نه‌زهرته‌یل که‌و که‌و پا نانه‌ که‌شکه‌شانم
 نوورم مه‌که‌ک بشکی بانه‌یل سه‌وز هویرم
 نه‌زهرتمه‌ن ره‌سینیگ تا مال ناسمانم
 تا گهر هسه‌رگه‌ی خوده‌ نه‌ناسمان بکانم
 خوه‌زیه‌و نه‌بن هسه‌ره‌یل کول هه‌نپروچیقانم ! ...

پوچگه‌مان

موقه‌ده‌م

وه منالی فره قوشمه‌بیم
 مه‌نویچگ وهر وارانو‌دهم باگیژه
 راوکردمو
 نه‌یشتم نه‌هو‌یج کووره‌ی مانه‌گه‌مان
 نیس بگرن
 وه‌ختی گه‌وره‌بیم
 خوه‌میش جوور نه‌وان بی لانه‌ که‌فتم
 ئیسه‌زانم
 مه‌نویچگه‌گان چ زه‌جریک کیشانه
 ناخر مه‌نویچگیس جوور نایه‌م
 لانه‌ی خودی لای عه‌زیزه

تاریف شعر له لای شاعرهیل

گول سوو

ئەرا ئەوەك بچیمنه ناو باسهگهوه، خاستر ئەهوسه لایگ بکهیمنه لای تاریف شعرهوه له لای قهیریگ له فکرمه‌نەیل و شاعرهیل و فهیله‌سووفهیل و ره‌خنه‌گرهیل. سه‌ره‌تا له تاریفه‌گه‌ی (ئفلاتۆن)هوه دەس وه‌پیکه‌یم، هه‌لوێست ئفلاتۆن دهره‌ق وه شعر له بانه‌ی بنه‌ره‌ت نه‌زه‌ریه‌ی مه‌یل (رغبه) دامه‌زریاگه، له بان رووشنایی ئی نه‌زه‌ریه‌یشه‌ سێ جه‌هان دیاری کریانه ئەرا زانیاری ئاده‌میزاد وه‌ی شیوه‌.

1- جه‌هان ئایدیا یا مه‌یل: ك باره‌گای نمونه‌ی به‌رز راسی گشت چشته‌یله. 2- جه‌هان هه‌سوه‌پیکریاگ: شانۆ یا مه‌سرح گشت چشتیگ ماددییه‌و ئاده‌میزاد وه یه‌کیگ یا زیاتر له په‌نج هسه‌گه‌یه‌وه‌هس وه‌پیکه‌یگ و له‌ی ره‌سیگه‌وه.

3- جه‌هان سایه‌کی: ئی جه‌هانه هونه‌رمه‌ندهیل و هسپارهیل وه سه‌به‌ب هونه‌رهیل جوانیه‌وه‌د روسیکه‌ن.

ئمجاً له‌وه‌ر رووشنایی ئی سێ جه‌هانه (ئفلاتۆن) تاریف شعر وه‌ی جووره کردگه‌.

(شعر) پیکهاتگه له دهمه‌تاریکردن چشته‌یل جه‌هان هه‌سوه‌پیکریاگ. (ئه‌رس‌تۆ)یش له تاریف شعر له روخساره‌وه كه‌فته‌گه‌سه شوون قسه‌گه‌ی ئفلاتۆن و له‌كتاوه (بیوتیکا - هونه‌ر شعر) وتگه: شعر دهمه‌تاریکردن سروشته، له‌یرا بایه‌سه‌ ئشاره‌ت ئەرا ئەوه بکه‌یم ك كتاوه (بیوتیکا) له ره‌خنه‌سازی جه‌هانی ده‌ورگرنگ یا موهمیگ داشته‌گه‌و نۆرپه‌یل له سه‌ده‌ی 11 زاینیه‌وه‌ له‌ریگه‌ی ككوترکردنه‌وه‌گه‌ی فه‌یله‌سووف عه‌ره‌به‌وه (ئین رشد) ئی كتاوه ناسپنه. پرۆفیسۆر (هه‌رم‌ن) كتاوه (بیوتیکا) هه‌له‌وه گه‌ردانه‌سه بان زووان ئەلمانی و بچگه‌ ئەوه‌یش له سال (1498ز) له شار (فینسیا) وه زووان لاتینی له لایه‌ن (جۆرجیوبلا)هوه په‌خشه‌وه کریاگه و سال (1508)یش وه یارمه‌تی (جیۆفانی سكاریس) وه زووان یۆنانی له‌چاپ دریاگه. ئمجاً قه‌یریگ له زانایه‌یل و ره‌خنه‌گره‌یل دونیای ئسلام له باوه‌ت شعر و شاعره‌یله‌وه‌ كتاوه نویسانه‌وه له‌وانه‌یش: (كوپ سه‌لام ئەله‌جهم‌جی و كوپ قوته‌یبه‌ی دینه‌وه‌ری و قودامه‌كوپ جه‌عفر) و له‌ی مه‌یدانه‌وه (قودامه‌كوپ جه‌عفر) یه‌کیگ بویه له فکرمه‌نەیل و ره‌خنه‌گره‌یل وه ناوبانگ عه‌ره‌ب له سه‌رده‌م خوه‌ی و له سال (227ك - 948ز) مرده‌گه و له كتاوه‌گه‌ی وه‌ی شیوه تاریف شعر کردگه و ئویشیگ: شعر قسه‌کردنیگ کیشدار و قافییه‌داره و مه‌عنایگ به‌خشیگ. (رامبۆ)یش ك هه‌ر له سال (1827ز) وه مه‌به‌س داناین و جه‌سپانن ریره‌ویگ تازه له شعر ده‌سکرده‌سه په‌خشه‌وه کردن نه‌رای چوینه‌یلی و، وتگه: جه‌هان شعر جه‌هانیک تازه‌سه‌وه هویچ په‌یوه‌ندیگ وه‌جه‌هان دوینریاگ و جه‌هان ژنه‌فیاگه‌وه نه‌یریگ. (عه‌لان‌ه‌دین سه‌جادی)یش نویساگه: (به‌ل شعر ده‌زگایگه ئەرا ئەوه‌ك پیاگ مه‌عنای له خه‌یال نازگیگه‌وه وه‌ی به‌یگ و سووز خوه‌نه‌وار وه‌ك کاره‌با کیشیگ). شعریش چه‌ن جووریگه، {له‌لای فره‌نسیه‌یل سێ جوورن وه‌ی ناوه‌یله: (شعر داستان شه‌رشوور {ملحمه‌}، شعر گورانی، شعر دهمه‌تاری یا لاسپیکردن)، وه‌ل ئەوه‌یسا هه‌ر یه‌کیگ له‌لیان چه‌ن به‌شیگ له‌لای كه‌فیه‌گه‌وه.

دادپه‌روه‌ری و یه‌كسانی و نازادی هه‌وه‌جه‌ن

ئایا ئاده‌میزاد

توانای ئەوه

نه‌یریگ ئەرا خوه‌ی

ده‌سه‌وه‌ریان بکه‌یگ؟

ساده‌مه‌ولانه‌ی

ئاده‌میزاد هه‌رله‌زه‌ویه‌وه، وه‌ده‌س زولم و زوورو فه‌قیره‌وه‌نالنیک وه‌بوونه‌ی نایه‌كسانی و نادادپه‌روه‌ری و نه‌وین نازادیه‌وه، ك هه‌رچه‌نی ره‌سیه‌سه‌فونایگ له‌پیشكه‌فتن و بنیات تازه‌گه‌ری له‌مه‌یدانه‌یل فره‌دیگ و په‌یش به‌لگه‌یگ حاشا هه‌له‌ن‌گه‌ره‌وه كه‌سه‌نیه‌تویه‌نیگ له‌خواست و نه‌هه‌میه‌تی كه‌مه‌وه بکه‌یگ و بیگو‌مان ئاده‌میزاد هه‌وه‌جه‌وه‌ی دیریگ، وه‌ل ئەوه‌یسا پیشكه‌فتن تانیسه‌یش هه‌ر وه‌رده‌وامه‌ك هه‌رچه‌نی هیمان حاله‌ته‌یل سه‌ركوتکردن وه‌گشت جووریگ په‌خشه‌له‌گشت كوومه‌لگایه‌یل وه‌سه‌به‌ب کاره‌یل ره‌گه‌زی و دینی و مه‌زه‌به‌ی و فکری و شیوه‌یل ره‌گه‌زپه‌رسیه‌وه.

تا رووز ئه‌وه‌ر ئاده‌میزاد نه‌تویه‌نسته‌گه‌مه‌رزیک ئەرا

ئى هه‌مگه‌ناره‌حه‌تی و نازار و كوشتن و برینه‌بنه‌یگ ته‌نیا ئەوه‌نه‌وگ هه‌ر وه ناو باس له‌قانون و شه‌ریه‌ت هه‌قه‌یل ئاده‌میزاد کریه‌یگ ك به‌عزیگ له‌ده‌وله‌ته‌یل و ده‌سلاتاره‌یل وه‌شیوه‌یگ قه‌بوول وه‌ی کردنه‌ئه‌را جوانه‌وکردن روخسار ریکخریاگه‌یلیان و ملله‌ت وه پی له هویره‌وه بردنه‌وه دهره‌تیگ وه پی وه‌رگرتنه‌وه مه‌ردم به‌سه‌زوانیش گه‌ردیگه‌شوون خه‌م گوزه‌ران و دابینه‌کردن هه‌وه‌جه‌یل رووزانه‌یان ك سیاسه‌ت ریکخریاگه‌یل سه‌رمایه‌داری و دکتاتۆری و دینی و مولکی و جووره‌یل تر له‌هوکم چه‌سپانه‌ی بان بیدرامه‌ته‌یل له‌وه‌ر خاتر مه‌به‌س و به‌رزوه‌ندی خوه‌یان، چوینکه‌به‌عزیگ له‌که‌سایه‌ته‌یل سیاسی توانای به‌رزوه‌بوین نه‌یرن مه‌گه‌رتنه‌یا وه‌گووره‌ی ئەوه‌ك هه‌ق فه‌قیر وکه‌مه‌سه‌یل ژیربا بکه‌ن و، وه‌ناله‌وه هاوار ملله‌ته‌یلیان بکه‌فته‌سه‌مای خوه‌شی و به‌عزیگ له‌ده‌سلاتاره‌یل هویچ وه‌ختیگ رازی نین ته‌خت ده‌سلاتیان بیلنه‌جی ك هه‌رچه‌نی غه‌له‌ته‌یلیان فره‌سه‌وه نیه‌تویه‌نن ئەوه‌ وه‌رپرسی یا مه‌سئولیه‌ته‌ك ها له‌بان شانیان وه‌ته‌واوته‌ی ئەنجامی بیه‌ن و نیه‌توان شکه‌ست خوه‌یان ئاشکرا بکه‌ن و له‌که‌سایه‌تی خوه‌یان كه‌مه‌وه بکه‌ن و هه‌رجاریگ و، وه‌لایگا جموچویل كه‌ن و جاریگ دووسن و جاریگ دوشمن، یا له هه‌رلایگه‌وه‌وا بایگ شه‌ن خوه‌یان كه‌ن. له‌ی حاله‌تیه‌سه‌ئاده‌میزاد فه‌قیر چه‌له‌ده‌سی بایگ ئەگه‌ر قانون جویر شمشریگ بووگ له‌جه‌سه‌یان و ئەوانیش مقه‌یه‌تیکریاگ بوون له‌وه‌ ناره‌فتاری و گه‌ناته‌کاری و دزیه‌ك وه‌ناشکرا ئەنجامی دهن؟ ئەی دی‌فه‌قیر له‌کورا ئسراحه‌ت بکه‌یگ و متمانه‌بکه‌یگ له‌وه‌ك ژیان و گوزه‌ران رووزانه‌ی خیزانی دابین بکریه‌یگ ودویارووژیگ ئەرا مناله‌یلی بکه‌یگه‌دی؟ ئایا كه‌ی نازاد بووگ له‌زنچیر و یرانه‌ره‌یل؟ كه‌ی كه‌رامه‌تی بایگه‌وه؟ كه‌ی قسه‌ی ژنه‌فیه‌یگ؟ كه‌ی قانون له‌بان پیاگه‌یل ده‌وله‌ت په‌یره‌وه کریه‌یگ جویر ئەوه‌ك له بان ئەوه‌ په‌یره‌وه کریه‌یگ؟ كه‌ی وه‌ك ئاده‌میزادیگ هس وه‌خوه‌شی و به‌خته‌وه‌ری بکه‌یگ؟ تا كه‌ی بووگه‌قوربانی بارووه‌زع و رویداگه‌یل سیاسی؟ تا كه‌ی ره‌نج وه‌خه‌سار بووگ له‌گشت کاریگ؟ تاكه‌ی بووگه‌په‌لیگ ئەرا به‌رزوه‌ندی كه‌سه‌یل تر؟ تاكه‌ی بایه‌سه‌چه‌وه‌ری بکه‌یگ؟ تاكه‌ی بایه‌سه‌بیده‌نگ بووگ؟ كه‌ی قانونه‌یل هه‌ق ئاده‌میزاد کار وه‌پیان کریه‌یگ و له‌لایه‌ن رژیه‌یل ده‌سلاتاره‌وه‌ریز له‌لیان گیریه‌یگ؟ کی بویه‌سه‌وه‌ره‌بس له‌وه‌رده‌م جی وه‌جیکردن دادپه‌روه‌ری و یه‌كسانی و نازادی؟

گشت ئەیانه‌هه‌وه‌جه‌یل سه‌ره‌کیین ئەرا ملله‌ت و خوین و قوربانی له‌وه‌ر خاتریان دانه، وه‌لی بی

فا ید ه و بی ئەنجام بویه‌وه ته‌ماشاکه‌ید مه‌ردمانیک زال بوینه‌سه‌بان گشت خه‌یره‌ویه‌ر و لاتاوه‌ ته‌نیا ئەرا داروده‌سه‌ی خوه‌یان ده‌نه‌ی تالان و دی گشت ریگه‌یگ له‌وه‌رده‌م فه‌قیر به‌سانه‌وه نیه‌زانیک له‌کامل‌اوه‌هه‌ناس به‌یگ، ئمجاً ئایا وه‌ی چشته‌یله‌ئاده‌میزاد فه‌قیر و ژیرده‌سه‌ته‌سه‌لیم بووگ یا وه‌رده‌وامه‌له‌کارکردن وه ئومید ئەوه‌ك رووزیگ له‌رووزه‌یل خه‌وه‌یلی بایگه‌دی؟

چوینکه تۆن دەنگم گونجیەگ وەل ئالەتەیل مۆسیقا یا .

* حەز لەدەنگ چ گورانچیەگ کەید ؟
- حەز لەدەنگ گورانچیەریل فرەگ کەم، وەتایبەت لەیلا فرەقی و هانی.

* پەشیمانید ک مەیدان هونەر هەلۆزانیدە؟
- نەخەیر، هویچ وەختیگ پەشیمان نیم و پەشیمانیش نیەوم، چوینکه مەیدان هونەر دونیاگ فرەجوان و فراوانە، بیجگەئەویش مۆسیقا ژیانمەو کەسیش نیە لەژیان پەشیمان بووگ.

* تا چەنیگ تویەنستیدە لەریگە ی هونەرەدەو شوناسنامە ی ژن کورد ئاشنا بکەید؟

- تا نیمچەرادیگ تویەنستەمەو هەول ئەو دەدەم وەشیو دی خاسیگ شوناسنامە ی ژن کورد ئاشنا بکەم.

* ناست و توانای ژن کورد لەمەیدان میوزیک چوین دویینید؟
- وەداخەو لەناست فرەخاسیگ نیە، ئەویش وەسەبەب ئەو کە لەقەیریگ خیزان وەسەبەب داب و نەریت دویاکە فتگە وەبوونە گرفت و ریگر لەو دەردەم ژنەیل.

* ریگری دیری ئەرا مۆسیقاژەنین و گورانی چرین ؟
- نەخەیر، هویچ کەسیگ ریگری نیە، بەلکوو ئەندامەیل خیزانەگەم و گشت رەفیقەیل ئەیزم هاندەر فرەخاسیگ ئەرام لەمەیدان هونەر.

ئەشکان عەبدولرەحمان عومەر (۱۸) ساڵ ، یەکیگە لەو دویەتەیل بەهرەدارە، ک خەریک گیتارژەنینەو لەدیداریگ وە جوورەقسە ئەرامان کە یگ :

* چوین تاریف مۆسیقا کەید و ئەرا چەحەز لەلی کەید ؟
- هویچ کەسیگ نیە تویەنیگ تاریف مۆسیقا بکە یگ ، چوینکه مۆسیقا خوەی لەخوەی تاریفە، وەلی وەگورای تویەنم بویشم دونیا ی میوزیک دونیا یگ پاک و بیگەردە، هەر لەوەر ئەویش حەز لەدونیا ی میوزیک کەم، چوینکه دونیا یگە لەتەس وەنارامی کەم.

* لەکە یەو خەریک مۆسیقا یگ ؟
- ساڵەیل فرە یگە لەمەیدان هونەری کار کەم، وەلی لەمەیدان میوزیک ئەرا ماوەی ساڵیگە خەریکەم و توام لەبان ئی کاریشە وەردەوام بووم و پسپۆری لەتەس وەدەس بارم.

* چ نامیر یا ئالەتیگ ژەنید ؟
- نامیر گیتار ، لەوەر ئەو نامیر یگ نازگ و کلاسیکیەو خوەمیش فرە حەز کەم لەگیتار، چوینکه وەل هس و نازەزووما گونجیە یگ .

* رووژانە چەنیگ خەریک مەشکردنید ؟
- وە لایەن کەمەو مەوای سێ سەعات خوەم خەریک کەم وەمەشکردن ، ئی خەریکیشە نارامی بەخشیگە پییم ، هەر لەوەر ئەویش خوەم وەگیتارەو خەریک کەم .

* حەز کەید لەگورانی وتن ؟
- بەلی : حەز لەگورانی وتن کەم و تویەنم لە ئاینەدگورانی بویشم ،

ئەشکان عەبدولرەحمان :

دونیا ی میوزیک

دونیا یگ پاک و

بیگەردەو لەتەس

هس وە نارامی

گول سوو

ئادەمیزاد حەز کە یگ نیشتمانەگە ی بکە یگە دلدار خوەی و لەیوا لە لیمان کە یگ دەفیگ هەلبیگریم و دەس بکە یمنە دەف ژەنین، چوینکه وەرچە ئەو ک بەهەجەت یەحیا گورانی بویشیگ هەر لە مۆسیقاگە ی گشت نیشتمان کوردەواری خوەنیدەووە تا ئیسەیش کارەیلی بوو شار و ئاویەیل کوردەواری لەلی تیە یگ.

بەهەجەت یەحیا خوەریگەو ئاسمان هونەر کوردی رووشناو کردگە، بەهەجەت ئەندیا زیار روحو و کارکردن و ئاواز رەسەن کوردی و گلەو خواردن ئەرا فۆلکلۆر لەیوا لە بەهەجەت کردگە زوورم دلەیل داگیر بکە یگ و دەوریشانەیش حال وەپیمان باریگ.

بیگومان گورانیهیل بەهەجەت یەحیا وارانینگ و دەیشت روحمان پڕناو کەن، ئەو نەو نەو نارامی دەس وەپی کە یگ ئادەمیزاد سەرسام بووگ ک لەجەن خەتەشەریگ وەناوایگ جوان فرەشایستەو جوان گولستان روحمان ئەرامان بنیات نە یگ.

بەهەجەت یەحیا خوەریگەو

ئاسمان هونەر کوردی

رووشناو کردگە، بەهەجەت

ئەندیا زیار روحو و کارکردن

و ئاواز رەسەن کوردی

و گلەو خواردن ئەرا فۆلکلۆر

لە یوا لە بەهەجەت کردگە

زوورم دلەیل داگیر بکە یگ و

دەوریشانەیش حال وەپیمان

باریگ

کی لەئیمەر رووژانە گووش نە یاسە و شەیا کەلیمە ی (ئشق) ، شایەت ئی وشە لەلای گشتمان ژنە فیاگەو ئاشنا بووگ، وەلی وەختیگ بەهەجەت یەحیا هونەر مەند باس لەئشق کە یگ جوانتر لە ئشق باسی کە یگ و تیە یگ روحمان پڕ کە یگ لەژیان و لەناو بوو رەیحان و نەرگس کوردەواری مزگانی وەهار دە یگە پییمان . کەسە یلتر فرە یگ گورانی چرن و فرە کەس باس خوەشەویسی کەن، وەلی زووانیان جیا لەزووان بەهەجەت و هسیان جیا لە هس بەهەجەت .

بەهەجەت یەحیا ئەو نەو وە جوانی باس پیری کە یگ ئادەمیزاد حەز کە یگ پیر بووگ، ئەو نەو وە جوانی باس هاوسەر کە یگ یا هاوڕاز کە یگ لەیوا لە لیمان کە یگ بگەردیمە شوون هاوسەر و هاوڕازمان و فرە جار وەختی گورانیهیلی ژنە فیم لەیوا هس کە یم هایم لەجەهانینگ تر، ئەو کلێلە قایی روحمان واز کە یگ.

ئەو نەو وە جوانی باس نیشتمان کە یگ،

BAHJAT YAHYA

بەهەجەت یەحیا
ئەندیا زیار ئشق

هیمەن ئەحمەد

نُافره ت وره یینی

سهلام شوکری

ره یینی وشه ییگ دلخو شهکر و دلواز که ره، نهرا نموونه و دختی باس که یم ئویشیم فولانه سه یاره یا مال یا نافرمت فهر ره ره یینه یا فهره جوانه؛ وهلی بریگتر هه رته وانگه باسیان کردیم له لایان ره یین نین؛ یه عنی تو فولانه دویهت یا ژن لاد ره یینه وهلی هه رته و دویهت یا ژنه وه دل که سیگتر نیه؛ له یراتویم بویشیم ک ره یینی یا جوانی ریزه یی یا نسبیه؛ یه عنی هه ره که سیگ وه نسبت خوهی ریزه یا نسبه ی ره یینی و هرا و ره گه ی په یمانه که ییگ ک یه یش مه رام سه ره کی باو ته گه مانه تا گه ر بزانیم رازیاسر راسه قینه ی جوانی نافرمت ها له چه و جوین کوریگ یا پیاویگ ک و دختی ژنه ی یا دویه ته خوه شه و یسته گه ی دوینی له یوا تیه ییگه و ره چه یی که س له نه وه ی ره یینتر نیه و وه پی ئویشیگ تو له نایمه ییل دونیا ره یینتری. ئمجا بیلا بزانیم کی ره یینه؟ نه گه ره له یوا بووگ هم تیه یمه و نهرا قسه ی یه کممان ک وتیم هه ره جوانیگ وه نسبت و هرا و ره خوه ی جوانی دیری و له یرانه رمان دهر که فیگ ک شیوه ی ره یینی که سیگ نهرا که سیگتر حیوازه. بیجگه نه وه یش تمه من یا عومر جوانی جه سته یی نایم چه ن سالیگه و له شوین نه وه جوانی جه سته یی نه وه ره گرنگی نه یری؛ نهرا نموونه و دختی کوریگ یا پیاویگ دووس نافرمتیگ دیری تا نه خواز یه سه ی نه گه ره یه ک ددقیقه له لای بنیشی چمانی دونیا هن خوه یه وه ره مخو شهاله و بووگ وهلی و دختی نافرته گه خوازی له شوین نه وه گشت چشتیگ ئاساییه و بووگ و نه و جوانی جارانه له و ره چه و پیاوگه نه یه مینی؛ یه یش وه مه عنی نه وه سه ک ره یینی سیما یا جه سته تا ماو دیگ ره یین و جوانه و دویاخر جوان نیه تیه گه و ره چه؛ وهلی ته نیا جوانیه یی ک مردن ها وهل نایمه گه ره یینی دهر وین و جوانی قسه کردن وره یینی ره فتار و و جوانی وه فاداری و دل سوزیه؛ جوین ئی سفته ییل ره یینه هه رگیز پیر نیه ون و رووژگار نیه تویه نی گوپرانکاری و ئالشت و ئوولشت وه سه ریان باریگ؛ به لکم بربری خوه شی و خوه شه ویستی و به خته و هری ژیان و و هره دوهامی ژیان جوور گوول ئاودن و گه ش و رووشنایه و کهن؛ هه ره وهی خاتره زه روریه دویه ته ییل و جاهل جوانه ییل ئی راسیه بزنان و نه که فنه شوین خوه شی و دختی یا مووه قهت له و ره نه وه گ دویاخر په شیمانی هویچ سوودیگ نه یری و بیلا په ره به یمه رووشنه و یری کوومه لایه تی و دویر له بریار عاتقی بیلا زیاتر گرنگی به یمه دهر وین نافرمت و بزانیم ره یینی روحیگ ک باسی کردیم دیری یا نه یری و یه یش ته نیا ری به ختیار ژیان؛ بهس بیلا کوره ییل و دویه ته ییل ئیمه یش دویر له عاتقه بکه فنه شوین جوانی راسه قینه.

نه وه ک مایه ی مه ترسیه له لای ژنه ییل، نه وه سه ک هاوسه ره ییلیان هس خوه یان ئاشکرا نیه کهن و له یوا خوه یان نیشاندن ک هان له خاسترین حال، وهلی له دهر وینه وه چشت شاریاگ هه لگرتنه و.

وه گوورده ی نه وه یش ژنه ییل هس زیاتریگ و درانور هه لسوکه فت هاوسه ره ییلیان دیرن. هه ره له وهر نه وه یش بایه سه بگه رده نه شوون هووکاره یی و چه و پووشی نه که ییگ له باو ته گه، جوینکه نه گه ره هات و کاره گه سه خت بووگ رووشنایی له ژیان هاوسه رییان نیه مینیگ و په یوه ندی ناوینیان سه رده و بووگ و له یوا له پیاگه ییل که ییگ بگه رده نه شوون ژنه ییل تر.

له وهر نه وه چه ن خالیگ گرنگ یا موهم هه س و بایه سه گشت ژنه ییل ئاگادار بوون تا ژیان هاوسه رییان دویر بووگ له رووتین و ناخوشی:

1- وهل په یا بوین منال یه کم، پیاگه ییل هس وه نه وه کهن ک و ره برسن و درانور وه خیزانه ییلیان و قوربانی دهن له وهر خاتره خیزان، وهل نه وه یشا و مرده وام بووگ له نمایه تکرده و کارکردن نهرا جه مه و کردن پویل، وه یه یش فشار دهر وینی و کوومه لایه تی له بانی زیاتره و بووگ و له یرا هویر له ژنیگ تر که ییگ.

2- وه سه بهب نه هه میه تدا یین فهر ییگ له ژنه ییل و دمناله ییلیان و گووشنه داین وه هاوسه ره ییلیان بووگه مایه ی نه وه ک پیاگه ییلیان بنوورنه ژنه ییل ترو شایهت مه ییلیان بکه فیگه لای ژنه ییل تر، وه ک نه وه ک بویشید هیمان جایه ل جوانن و جوانی خوه یان له دس نه یانه.

3- نه گه ره هویر له ژیان جایه لی خوه ی بکه ییگ ک و ره برسیاری تی نه یاشته گه و له ژیان ییگ رو مانسی ژیا و جویر نه وه ک خوه ی تواس شایهت له وهر خاتره نه و چشته روی له ژنیگ تر بکه ییگ.

4- و دختیگ پیاگه ییل روی و هروی کیشه ییگ بوونه وه له شوون کاره ییلیان یا هس وه نه وه کهن ریز له لایان نیه گریه ییگ له لایه ن و هریه و به ره ییلیان نه وه له ی حال ته روی له ژنیگ تر کهن تا ئسپات نه وه بکه ن ک که سیگ ریزداره له لایه ن هاوسه ره گه یه وه یا و هریه و به ره کاره گه ی یا که سه ییل تر.

5- و دختیگ ژنه ییل حورمهت هاوسه ره ییلیان نیه گرن وه تابهت له و هره دم که س و کار خوه یان و گه مه وه هه لسوکه فتیان کهن، نه یه یه کیگه له و خاله ییل گرنگ یا موهمه ک هان پیاگه ییل ده ییگ بگه رده نه شوون ژنه ییل تر ک حورمه تیان بگرن.

6- و دختیگ ژنه ییل گووش له هاوسه ره ییلیان

نیه ته ککن له و دختیگ باس شه که تی خوه یان کهن له کار یا هه ره کیشه ییگ تر، نه وه بیگومان روی له که سیگ تر کهن تا گووش له لایان بگرن.

7- بایه سه ژن که ش له بارو گونجیا گیگ دروس بکه ییگ نهرا هاوسه ره گه ی له مال و نه هه میهت وه پی به ییگ و ریز له لی بگریگ تا نه و پیاگه له یوا هس بکه ییگ ک که سیگ گرنگ یا موهمه و دهر خاسیگ له خیزان دیریگ.

بیگومان ژنه ییل بایه سه نه وه بزنان ک هه میسه یارمه تیدر پیاگه ییلیان بوون له چاره سه ره هه ره کیشه و گره فتیگ و بایه سه نه وه یش بزانیگ ک نه و پیاگه وه خوه ی دهنیشانی کردگه و کرده سه ی هاوسه ره خوه ی هه ره له یوا ئاسان نیه و له ماوه ی شه و رووژیگ ئالشت بکریه ییگ.

بایه سه ژنه ییل و هویچ جووریگ ریگه نه یین هویچ کیشه ییگ دروس بووگ و هه لسوکه فت ناشرین و ناپه سه ن نه که ن وهل هاوسه ره ییلیان او به شداری له خه مه ییلیان بکه ن و له گشت خوه شی ییگ و هلیانا بوون و هویچ و دختیگ و چه و سووکه وه ته ماشای پیاگه ییلیان نه که ن و خوه شه ویسی خوه یان نهرا هاوسه ره ییلیان نیشان بیه ن.

ژنه ییل چوین و هره واهمی دهنه ژیان هاوسه ری؟

شادان

رەغەد دویەت سەدام یەکیگ لە خراوترین پەنج ژن جەهانە

گول سوو

لەگشت دونیا لەیوا ژنەفتیمنە، ک سەرۆک ئی ولات یا وەرپرس ئەو ولات، تاوانیگ دیریگ وەدزیکردن مال و مولک ولاتەگەیی ئەرا خاتر بەرزەوهندی خووی، وەلی ئایا بووگ ئەو سەرۆکەیلەلەناو خیزانەیلێان کەسیگ تر بووگ وەک ئەوان ماملەت ورفەتار کردویگ ؟

لەشوون ئەووەک گۆفاریگ لیست یا قابمەییگ وەناو پەنج خراوترین پیایگ جەهان پەخشەوکرد و لەناونیان دوان لەکوڕ سەرۆکەیل عەرەبی لەتیان بوی، وەل ئەویشا ناو خراوترین پەنج ژن دونیایش پەخشەو کرد. ئمجا لیست پەنج خراوترین یاوگەیی دونیا ک دونیان کور دو سەرکردە عەرەبن، یەکیگیان (هانپال) کور (موعەمەر قەزافی) سەرۆک لیبیاو (عیسا) ی کور شیخ زاید کور سولتان سەرۆک کووچکردگ ئیماراتە. ئەو پەنج ژن جەهانیشەگشتیان دویەتەسەرۆکن و لەخیزان دەسلاتارەیل بوینە، ک هەلسوکەفت و رفەتاریان ئاشکرا کردگەوهرانوهر وەباوگەیلێان و دەولەتیان، یەکیگ لەوانەیش (رەغەد) دویەت سەدام دکتاتۆ روهیرین عیراقە.

رەغەد دویەتەگەورای سەدام حسین دکتاتۆر ک عومری ۴۱ ساله، فرەجار پەیوهندیەیلی وەل باوگیا بەرز ونزمی فرەییگ وەدخەبەوهدیە. سال ۱۹۹۵ (حسین کامل) هاوسەری لە حزب بەعس هەلگەردیاو و ئەرا ئوردن هەبوا، ئمجا ئەووبوی دوبارەهاتەوئەرە عیراق و هەر وەل رەسینیا ئەرا بەغدا ناچار کریا رەغەد تەلاق بەیگ و دویاخەر لەروی وەروی بوینەوهدیگ چەکدار (حسین کامل) کوشیا .

ئەو وەختەرەغەد هویچ کیشەییگ نەیاشت لەکوشتن شویەگەیی و تاوانبار باوگی نەکرد لەو کارەو لەهەمان وەخت وت : گشت خیزانیگ لەدونیا هەر کیشەو گرفت لەناونیان روی دەییگ . سال ۲۰۰۲ وەختیگ رەغەد وەرەو ئوردن هەبوا، بنەمالەیی مەلەکی دەسلاتار لەئوردن خستەیی ژیر چەودیری و مقەبەتیکردن خوەیانەو، ئەویش وەچەواشەیی ئەو ملیۆنەها عیراقیەیلەک لەورا ژینە، رەغەد خاوەن فیلالی گەورایگەو پویل و خزمەتگوزاری فرەییگ ئەرای دابین کریاگە، ئمجا رەغەد نامەییگ نویسا ئەرا (جۆن ئاشکرۆفت) دادوهر گشتی ئەمیریکی و داوا لەیکرد گشت ئەو پویل و ئالتوینەک لەقەسەرگەیی باوگی دوینریاسەوئەبارنەویدی ئەرای. سال ۲۰۰۷ حکوومەت تازەیی عیراق تاوانباری کرد وەپشتگیریکردن تیرۆر لەولات ، ک سزاگەیی لەسیداردایینەو چەنەها جار لەیریگەیی (ئەنتەرپۆل) پۆلیسی ناودەولەتپەووەحکوومەت عیراق داوا وەدەسەودایینی کردگە، وەل دەسلاتارەیل ئوردن ئەو کارەرتەو کردنەو نیەتوان بەنەیی دەس ولاتەگەیی خوەیەو. ئمجا لەپرا پرسیار ئەووەکریەییگ ، ک ئایا قانون سزای خووی تەنیا ئەرا مەردم ئاساییە، یا رووژیگ لەرووژان ئەو پەنج خراوترین ژنەیلێشەسزا دەییگ ک دادگا ئەرای چوین خووی دیریگ لەبانیان ؟.

ئەووەکردگەمخەتەیی خاسیگ لەبان مانگ دروس کەییگ ک بتویەییگ پیشوازی لەگەشتبارەیل زەوی بکەییگ لەوختیگ گەشتیگ ئەرا بووشایی ئاسمان کەن و تویەنن ئەرا وچان یا ئسراخەتکردن لەو مەختەبیشنەووەو لەبان خاک مانگ بگەردن و تەماشای بەرزی و نزمیەیلی بکەن. وەلی یا بان خواست لەووزیاتر دیریگ و ئویشیگ : ئاویگ گەشتیاری لەبان مانگ دروسکەم ، (چین)یش ئاشکرای ئەووەکردگەک خەریک دروسکردن مووشەکیگەوئەناو (کامادۆ) ک ئەرکی ئەووەسەووەدیگەردن و بەحس بکەییگ لەبان مانگ و خاکەگەیی لەپەکەو بەیگ و قەیریگ نمونەلەلی باریگ ئەرا زەوی . ئمجا وەهاتن دەییی سیم ئی سەدەئاسمان مانگ فرەقەرەباغ بووگ ک وەدریژیایی دەییها سال گوزەیشت ئارام بویە. ئەووبوی ئەمیریکا و سوویت جارن لەناوراس شەسەیل سەدەیی گوزەیشت کەفتنەئەهەمیەتداین وەووەدیگەردن نەینی یا سەرەیل مانگ و دویایی نزیکی (۱۰) سال هەردوگ دەولەت پرووژەیل خوەیان لەی مەیدانەووەگیردان و ئاشکرای ئەووەکردن ک دریزەداین وە پرووژەقانعاز فرەخاسیگ نەیریگ ، وەلی لەهەمان وەخت پرووژەیل بەحسکردن نەینییل (زوهەرە مەریخ و ئەسارەیل تر کوومەلەیی خوهر) وەردەوام بوین ، ک هەرچەنی ئەو بەرنامەیلێشەقانعاز خاسیگ وەدەسی نیارن .

مووشەکواران مانگ

سالخ ئەلخریبیی

مانگ خەریکە سەرلەنوو بووگە جیگەیی ئەهەمیەتداین زاناییل وەک ئەووەک چوین وەدریژیایی تاریخ وشایی و بانایی فرەییگ لەخەیل شاعریل داگیر کردگە. لەی روپەووە ئەو دەولەتەیلە ک ئەهەمیەت دەنەبەحس شارەزاییل ئاشکرای ئەووە کردنە ک هانئەمەیی ئەووەمانگ بکەنە شوونیگ یا بنگەییگ گەشت وگوزاری . یەیش لە وەختیگ ئازانس فەلەکناس ئەمیریکا (ناسا) ئاشکرای کردگەک توابگ لەمانگ تەشرین ئایندەووە روکت یا مووشەک مانگ خاپوور بکەییگ ک بر تەقەمەنی ناو ئەو مووشەکەیلەووە (۲) تەن مەزەنە کریەییگ . زاناییل پیشینی ئەووەکەن وەسەبەب ئەو خاپوورکردنەووەچال قویلیگ لەبان مانگ دروس بووگ و بر فرەییگ خوەل وتوووز وەئاسمانیا پەخشەو بووگ، ئمجا لەشوون ئەووەچەن دەزگای تایبەتیگ ئەو خوەل و تووزەوشکنن تا بزانیەییگ ک ئایا شوونەوار ناو یا پەخەنەن یا هەلم ناو هالەتی ؟ وەتایبەت ک زاناییل ئۆرویی پارەگەئاشکرای کردوین ک ئەگەریا ئختمال فرەییگ هەس ناو فرەییگ لەبان مانگ بووگ .

مانگ ئەرا زەوی فرەگرنک یا موهمە، لەلایگ تریشەوولائەیل یەگرتگ ئەمیریکا ئاشکرای ئەووەکردگە، ک لە سال (۲۰۱۸) گەشتەیل خووی ئەرا مانگ دەس وەییگەییگ ، رووسیاییش بەش وەحال خووی لەکاروانەگەدانەوریاگەو ئاشکرای

خونه واريل خومه وويس!

يه كيك له و بنه مايه يل بنه رتیه ك له ميرات كه له پووری و رهوشتی يا نه خلاقى كوومه لگای دیرین كورده واريمان رهسيه سه دسمان و بويه سه به شيك له و ريره و منهاج كه هميشه پيشينه يل و باوك ويا پيره ليمان جهخت له بانى كردنه و ههول دانه له ناو دل و دروين نهوه له شوون نهوهى كوومه لگامان بچه سپنه، مقهيه تى كردن زوانه و له چهن پند و مهسلهت پر مهنا بهرجهستهى كردنه جویر): زوان سهرد نهوړم ، سهرم برید) ، يا (قسه ههزاره، يه كيكى وه كاره) ، يا (نهگهر قسه زريشك بووك بى دهنگى تلاس)، نهى جووره په ندهيله بهلگه و دهليلگن له بان نه زمون چروپر و دوه له مهننگ له وهسهرهات گه ورا، ك له ناكاما ئى جووره دانه گه وه رهيله جویر گه رانه و ملوانك رهنگينگ وهى چينه و كردنه سهى گه ران گشت خاوم نهفل و هووشيك... نهرا نهووك مهعنا ئى قسهيله وه وهسهرهاتىگ رووشنه و بكه يمن، بهون بيلا وهپه كه و ئى وهسهرهات دلگيره بخونه يمنه وه ك ئو شپك :

منالگ بوى رهفتارى فره سهخت و زوانى فره تيهل و دايم توپره بوى، باوك دانايگ داشت كيه سيگ ورده بسمار داپى و وت : رووله يه ههر وهختى توپره له يه كيك بويد و قسهى ناشرين وهى كرديد بسماريگ بكوته نهو ريز تهخته جووه ك چيخ باخچه گه مان وهى درس كراس و ههول بيه رووژ وه رووژ بسمار كه متر بكوته قهى نهو تهخته جووهيله ... كورده گهيش له رووژ يه كم ۲۷ بسمار كوتا قهى تهخته جووه مان ، ههفته يگ وهى چوى كورده كه مه كه مه و هووكاره بوى چوين خودى بگريگ وشماره ئى و بسمارهيله كه مه و بكه يگ . تا رووژيگ هات دى له تى نهوه هووكاره بوى ك خودى گردن له بسمار كوتانن ئاسانتره، له كووتاييه و نهو رووژه هات ك ئى كوره هوچ بسماريگ نه كوتا قهى تهخته جووه يل چيخ باخچه گه ، له ئى نانه وه خومه شله خوهشى چويه خزمهت باوك دانای تا بو شيه گه پى ك دى هه وه جهى وه بسمار كوتانن نيه و دى تويه ننگ وه ئاسانې خودى بگريگ ... باوكيش دهسوخه شى له لى كرد و فره خومه شاله و بوى

زه خم زوان له زه خم چه قوو قويلتره

ماجد سوپره مه بیری

وهى كاره وهل وته پى: ئيسه له يهولا دى له ليد توام ههر رووژيگ توپره نيهويد بسماريگ لهو بسمارهيله بكه نيد ك زويتر كوتايده يانه قهى نهو جووهيله... ماوهيگ وهى چوى و له كووتايى كورده گه هاته خزمهت باوكى و وت : باوه ئمروو دويا بسمار له قهى نهو تهخته جووهيله كه نيم !! .. باوكيش وت رووله نافه ريم و نه ميه دهسى و وت ئيسه وهلا بهو تا بچيمنه ديار نهو جووهيله ك زويتر بسمار كوتايده قه يانه و .. وهختى ته ماشاى جووهيله گه كردن باوكه گه وت : بنوور رووله شيرينم .. ها نهى كونايهيله ديد كه له روى نهى تهخته جووهيله دياردانه .. ئى تهخته جووهيله دى نيه چنه و نهرا جاخ جاران وههر شوونيان كه فيگ وديار دهگ وهختى كه فیده دمه قاليگ يا خودانه خواسه جهنگ ومراهيگ وهل ههر كه سيگ و قسه و رهفتار ناشرينگ له ليد تيه يگه عمه له رهوانه رى شايمت دويخر بتويه نيد داواى وهخشين له لى بكه پيد و له كردار گهت په شيمانه و بويد وهل تو يه زخم قويلگ كالیده ناخيان جوور نهو كونايهيله ك بسمارگان له روى تهخته جووهگان هيشته نى جى و زحمه ته شوونيان بسريده وه... به لى نه زيزم تو تويه نيد وه ئاسانى چه قوويگ بكه يده زگ يه كيكه و دويخر چه قووه گه د بکشيد وه وهل تو وهى كاره زخم قويلگ خستيد به دهنى .. له وهر نهوه گرینگ نيه چهن جار داواى وهخشين له لى بكه يد و په شيمانه و بويد چوينكه زخمه گه ههر ها له وهر چهوى و هه ميشه هه سهى ... وهل له بان نهوه يشه وه پيد ئو يشم زخم زوان وه قويلتره له زخم چه قوو!!!!

هه ر شه و له زولفى

ته مكين كرماشانى

هه ر شه و له زولفى موته سل نه فسانه مه نه فسانه مه
له زهوق نهو زه نجيره دل ديوانه مه ديوانه مه
وهى گووشه تى تيا ييه كارم قه دوح په يما ييه
ههر ئى دل سه ودا ييه پايما نه مه په يما نه مه
كهى دژمه !؟ ههر دووسمه مهربى وه خوين و پووسمه
دلدارمه ! نامووسمه ! گيانا نه ! گيانا نه !
له عشقيه ناو و گلم حوسن چراخ مه حفه نم
له شه وقيه شهيدا دلم ! په روانه مه په روانه مه !
موترب بژهن ههر له و نه يه ! ساقى بيه هه له ي مه يه !
مه ما نمان نه شه و خويه له يانه مه له يانه مه !
نه ر كه عيبه يا ده يريه ههر گووشه زكر خه يريه
ههر كورره بوينم غه ير يه بو تخانه مه بو تخانه مه !
ههر جا ك چيمه ههر يه سه ! ههم سه ومه عه ههم مه درسه !
پرفتنه بوى له و چه و مه سه ! مه ستانه مه مه ستانه مه !
نه نه وى عه رزه نه جه و هره له ي ههر دووانه به رته ره
ههر نه وى گرامى گه وه ره ! يه يدا نه مه يه يدا نه مه !
له ئى نانا غه و غا مه كه ئى عاشقه رسوا مه كه !
راز دلم نفشا مه كه بيگانه مه بيگانه مه !
له ي مولكه ته مكين دل بكه ن ! بايه د بچيمن په ي وهتن
غوربهت و نابادى نه من ! ويرانه مه ويرانه مه !